

EPOCA GLORIOȘĂ

A LUI

MICHAIVITEAZUL,

POEMĂ ISTORICĂ ÎN VERSURI

DE

Alessandru Pelimon.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ STRADA GERMANĂ Nr. 2.

1 8 6 7.

**Câte esemplare nu vor purta subsemnătura mea
le voi considera ca contra-făcute.**

CĂTRE LECTORI

Avuseiū idea de scrie în versuri câteva fapte memorabile din Viața lui Michai Viteazul, eroul Românilor din secolul XVI, pe care le am intitulat precum se arată.

Scopul nu 'mi a fost d'a face o epopee omerică; aceasta va fi rezervată vre unei somități în litere; dar am căutat a presinta publicului o poemă originală în versuri, în care m'am servit cu o limbă de tot populară, conservând și chiar ritmul poeziilor d'asemenea.

Lebăda când vede terminul ei cântă. — Acest cântecū este profeticū precum e visiunea celor cari se despartū de viață, sau ca uă confesiune la ora din urmă.

Tăcerea dar întreruptă, după un lung timp, se aseamănă une ori cu scăparea gemetului de-

spre trecut, sau ca un sunet ce prevestește viitorul: ca și mugirea uraganului mai'nainte d'a fi sosit în sînul muntelui.

Asemenea acestora; după un lung timp de tăcere, am căutat a descrie compatrioților mei trecutul țerei noastre, cu totă strălucirea Famei Române și detunarea vijelioasă a unei epoci...

M'am introdus, consultând cronicari și istoria, în această epocă, al căria tablou ne amintea și nevoile și greutățile cu care s' ū luptat străbuni nostri, pentru a garanta și a conserva această patrie, România, vergină posterității și încununată de lauri eroismului din trecut...

Eroi ei, fii patrii nu lăsați armele de c după mari succese; numai lor dar datorim viața politică și esistența iubitei noastre țeri

Cată dăr a ne iubi patria!.. câtă a citi cu plăcere istoria eroismului României, — câtă a sanctifica numele bărbaților ei celebri!

UN DOCUMENTŪ

Sânt câțî-va anĭ, trimis fiind de guvernŭ cu uă misiune archeologică, d' a cerceta monastirile din districtele Buzeň, Rômnicu-sărat, Ialomița și Focșanĭ, merseiŭ a visita și monastirea Măcsineniĭ, situată lêngă apele Siretului, între Focșanĭ și Brăila: una din numeroșele fŭndațiunĭ a le lui Mateĭ Basaraba.

Biserica și casele acestui sânt stabiliment tocmai se reparaŭ sub egumenia cuviosului ieromonachŭ Chiprian.

Meșterii surpaŭ tencuiala cea veche din întrul bisericeĭ pentru a o înoi. — În altar ei nu intraseră încă.

În cercetările ce făcuiŭ asupra monumentului, observândul bine de tôte părțile, aflaiŭ la proscomidie, în altarŭ, un pomelnicŭ ctitoral care aprópe era nedescifrabil, de înegrirea și mucigaiul ce timpul pusese d'asupra murului.

Curățînd acéstă negreală, am găsit în ordin cronologicŭ, numele a uă serie de Domni, cu Dó-

mnele sóțele lor , din genealogia Basarabă, începând cu Neagoe V.V. și terminând cu Metei V.V.

În rîndul acestora este numit și Michai dinpreună cu Dómnă sa.

Cătă bucurie simțiiu că cu acéstă ocasiune eșiiu din erórea în care mă aflasem și eü dinpreună cu mai mulți alți, despre numele acestei Dómnă, soția lui Michai Viteazul. Ea nu se numea dupe cum o arată istorografi, Flórea, ci Stanca Dómnă; așa este numită în pomelnicul ctitoral aflat la aceea mstre., negreșit pus pe pereții proscomidiei din timpul fundării ei.

Acésta s'a constatat încă și prin publicarea unui documentü găsit în arhivele Statului.

Pentru óre care autenticitate am inserat aci numitulü pomelnicü.

Iată de ce mare serviciü este conservarea monastirilor si monumentelor din țéră! Să se conserve dar și să se regulede là vocația lor, cöcșele înfățișadă istoria și trecutul patrii nóstre...

Tot asemenea, Români, nu pré vă depărtați și de datinile cele vechi salutariü a le Țerei ¹⁾, adu-

¹⁾ Și chiar în Regulamentul Organic era unele legiuiri ce le putem numi salutariü pentru poporü, și pentru țéră. — Dacă instituțiunea pătulelor de rezervă, înființate prin toate satele, essista și astăzi în realitate, am fi simțit și mai mult în ani acestia bine facerea unei asemenea legiuiri, n'am fi vedut murind de fóme pêne la esterminare districte întregi de locuitori...

ceți-vă aminte de legile și dreptatea profesată de străbuni vostri, cari s'aũ ilustrat prin inima lor cea mărinimósă, cât și prin celebritatea eroismului lor.

Fundarea monastirilor a fost tot-d'auna ocazionată prin câte una din faptele lor cele distinse; și d'aceea presința lor, ospitalitatea ce aũ dat călătorului óspe, era tipul mărinimiei ș'al pietății, imprimat la un loc cu numele pré fericțiilor sei fundatori....

Monumentul dar și instituțiunea trebuescũ conservate ca uă imagine a istorii patrii.

Am ȓis totul ce privesce prefața, restul îl veți găsi în poema presentă.

POMELNICU CTITORAL DE LA MONASTIREA
MÂCSINENIÎ.

Neagoe Voevod.

Despina Dómna.

Teodosie vv.

Radu vv.

Moisi vv.

Vlad vv.

Pेत्रaşcu vv.

Alecsandru vv.

Miloş vv.

Petru vv.

Michail vv.

Stanca Dómna.

Necula vv.

Simeon vv.

Marghita Dómna.

Şerban vv.

Elena Dómna

Ioan vv.

Elena Dómna.

Gavriil vv.

Stefan vv.

Radu vv.

Arghira Dómna.

Alecsandru vv.

Ecaterina Dómna.

Matei Basarab vv.

Elena Dómna.

Grigorie vv.

și cu tot némul lor.

*Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ Μοῖρα, Θεοῖς ἐπιεικέλ' Ἀχιλλεῦ,
Τείχει' ἰπὸ Τροίῳν ἐν γένεων ἀπολέσθαι.*

Homère.

I.

Subt al treile-Alessandru,
Mergea Țéra spre cădūt ;
Umbre mari ca Mirci și Radu
Din morminte aũ vędūt...

Datoriĩ pe Țérã multe, —
Jeafũ, peire, jéle grea, —
Îi făceaũ străini 'n sulte,
Și chiar tronul i 'l vindea...

Sclav un popul care plãnge,
Cãdūt sclavũ, de drept lipsit !
Tremura cum n' avea sãnge
'N voeș Sórtei pãrãsit. —

Musulmanul cãșunase
Crudũ, barbar, ce timpĩ! — ferosũ,
Cãte 'n cer el caũtase
La Romãni gãsise jos...

Cu masacru și rușine
 Și desprețul pentru Vlach, —
 Înainte lată-o ține
 'Nchinătorii lui Alach!

Țera-uă vită spre junghiere ;
 Dreptă, tractatură nu dura ; —
 Încândă amară, durere,
 Tot Românul tremura. —

Duce, merge tivga l'apă,
 Dar se sparge 'ncetinel ;
 Cel ce grópa altui sapă
 Cade 'ntrinsa însuși el...

Atunci jugul, grea nevoe
 Și rușinea, suferinți,
 A 'nsuflat uă sântă voc
 L' ai Românilor părinți...

Al Craiovei Michaï Banul,
 Vădénd țera-î cum perea,
 De durere că tiranul
 Alessandru o vindea,

A plecat din Oltenia,
 La Sultană a protesta,
 Pentru tótă România
 Care 'n jéle una sta.—

Alessandru cum aude, *)
 Gónă i dă de mórte aprins. —
 Pe Michaï s'aruncă crude
 Lanțurî, fére: — zace prins...

Sosi ziua, — și 'l condamnă
 Ca rebel, ca criminal,
 Mórtea sa curênd o 'nsémnă
 Pe al Dîmboviței mal. —

Têrêt Banul la perđare,
 Într'un loc s'a fost oprit,
 Să se 'nchine cu 'nfocare
 Dumneđeului mărit...

Bucurescîi ca să 'l véđe
 Hauia, a alergat. —
 Un altar gătit de gróză
 Sta și gôdea înarmat...

Gôdea, omul cel de sânge,
 Pe Michaï când l' a véđut
 Cum era; că ochi 'nfige
 Pe el crunt de necređut,

Nici cutédă să 'l mėsóre
 Cât îi fu de úriașu;
 Tremurat-a pe picióre
 Al seű gôde ucigașu.

Și securea trântind tare
 Din mâini, dîse spăimântat:
 Ca să taie nu e 'n stare
 P'un asemenea bărbat...

O! minune! ce minune!
 Toți se duseră la Domn...
 Si boiării umăr pune
 De iertarea astui omă. —

Prin purtare-i și sfârșitul
 Alessandrului veni; —
 Când de osți a dat cuțitul
 Însuși Pórta 'l mazili...

Într'un salt obștescū boiării
 Ungū la tronū pe Ban Michaiū;
 Román, sciind rana Țerei
 Ș'al poporului greū traiū...

Se unescū a sdrobi rēul
 Prin bărbatul cel alesū,
 Carē a spăimântat calēul
 La supliciu când a, mersu...

O! tu sóre al dreptății
 De lumină dătător!
 Și tu fiie a libertății
 Pentr'un suferind popor,

Musă ! spune mă'r'nimósă
 Cine sânt acei bărbați ,
 Cu o inimă focósă ,
 Fii ai patrii devotați ?

Iată nume respectóse
 De Români pêne la Ban ,
 Ceî ce patria o scóse
 De la jugul musulman :

Cel de frunte Manta Banul ,
 Și Michalcia de pe Jiț ,
 Banul Udrea, capitanul
 Renumit de viteziț ,

Și un Vornicu Dumitru
 Și spătar Preda ; Crucer
 Cu ăi frați și renumitu
 Buzescu : Inimă de fer !...

Frații iar Calomfiresciț ,
 Radul, june între ei !
 Tot asemeni ca Buzesciț
 De Români, la inimă lei ;

Logofeți Iisar, Vintilă,
 Teodose și Bercan ,
 Hierea , Șerban cu Mirilă ;
 Viștieri Pană . Mitrea , Dan...

Răul dar să curme 'n țără,
 Stâlpi țeriļ aũ lucratũ;
 Ca din somn se desceptară,
 De la mórte s'aũ sculatũ.

Dar Michaï unde statut-a,
 Cu credința 'n Dumneđeũ,
 O biserică făcut-a, —
 Dându-i chiar numele seũ. ³⁾

Căldurósă, infocată,
 Și credință Domnũ avênd,
 Purta inimă de tată
 Și la fapte și 'n cuvînt.

Provedinței celei Sante
 Ce tot binele ne dă,
 La al Cerului Păriute
 Michaï Unsul se rugă:

„Păsul ei, Pré Sante Dómne!
 „România 'n mině a pus; ⁴⁾
 „Sprě ai conduce legiõne
 „La victorie m'a unsũ!

„Brațul Těũ pre totũ e Tarę,
 „Ochi-ți tóte lě a veđut,
 „Dómne! adu indreptare
 „Celui slab, celui căđut!

„Oh! coci numai de la Tine
 „România, țera mea,
 „Cu dreptate se cuvine
 „De sub jugu-î a scăpa!

„Ea cunósce a ta lege,
 „Pentru crucea ta luptând,
 „La nedrept ea este rece,
 „Pagân paloșu a 'nfrânt. —

„Dómne! Sântă e chemarea
 „Creștinescului poporü!
 „Năadormită î e rugarea
 „Ca să î fiî în ajutorü!

„Totu-și, Dómne! Tu voit-ai
 „Pre cel slab a redica,
 „Și bătaia Ta pornit-ai
 „Ca să cercî credința sa.

„Creștinésca caüşă dréptă
 „Tot Românul a atins;
 „Vocea sântă îl deșteptă
 „Dintr'al morții grozav vis.

„Cată Dómne din 'nălțime
 „La cel drept și apăsat!
 „Curm' a lupului cruđime
 „Care turma-și a călcat!...

Astă rugă Domnul țerei
Spre icóne proferind,
Se rēdică... Murgul serei
Grăbia nóptea rouărind.

Din profundă cugetare,
De la rugă inspirat,
Michaï merse la Ban mare
Unde fuse așteptat.

Acolo în međiul nopții,
Boiări, clerul, — bravi Români,
Aă jurat fruntarea morții
Cu făclii și cū arme 'n mâini...

Și uă splendidă reünire
Cu debateri pe ton largü
Facü boiării, spre mărire.—
Între ei Eftimie, Ierarchü

Al Têrgoviscei pré Sântü,
Le vorbia, — Metropolit,
Cü evangeliu cu cuvintul,
Și din cuget ně adormit.

Ierarchü acel inspiră
Pe Românul cavaler,
Căruî ochii viü luciră,
Ținēnd pumnul strēns pe fer.

Țști boiări purtaă vestminte :
 Argint , firurî p'împrejur ,
 Dulămî lungî, — cu încălțăminte
 Cavaleră, -- blăni samur; --

La căciulî tremurătore ,
 Rubinî, péné 'n diamant; —
 Și paftale 'ncingătore —
 Că argint florî, — prețios smarand; —

Ș'aveaă spada pré tăiósă ,
 D'oțel crucea către mână ,
 Armătur' aveaă focósă ,
 Căt și inimî de Românî !..

Între dînși Michaî vine
 Cu uă frunte ce lucra
 Falnică, și 'l prindea pré bine
 Gugiumana , manta sa. —

Uă figură pré măréță ,
 Care aspră impunea ,
 Însă plină de dulceață
 A sa busă când rîdea.

Agerî, ochiî cătând fórte ,
 Forța lui o investia ,
 Uitătura-î dedea mórte ,
 Pe culpabil ameția...

Cum uă stea pe cer pâşesce
 Încărcată de lumină,
 El părea că încâldeşce
 Viaţa ş' inima 'n Români.

Iar Tirgoviscea faimósă
 De speranţe-a tresărit,
 Ca uă mamă pré voiósă
 Pentru fiul ei iubit;

Pentr' un fiu caré o rădică
 La viaţă, la măriri,
 Dându-i strălucire-antică
 Pe un drum de fericiri. —

„Da boiări! o! da, părinte!
 El vorbi la patrioţi,
 „Jurămü! patriei ferbinte
 „Braţul, viaţa să dămü toţi!..

„Să luptămü cu inemicii...
 „Fie Turcū, orî cinē o fi. —
 „Să trăiască dar voînicii
 „D'a învinge ş'a muri!

— „Jurămü! juramü!.. Româניה,
 C'uă speranţă, un' a' şis,
 „Să învingemü păgânimea!.. —
 Toţi boiării spadë a 'ntius...

Și când sórele mării
 Orisontu a 'nseninat,
 Fapta patrii — Unirei !..
 Într'un câmp s'a luminat.

Oste multă românească
 La Têrgovisce campa,
 C'ua 'nșuflare îngerească
 Cerênd patria a scăpa...

Precum muguru 'nverdesce
 În timp buu primăvărosu,
 Pe Român întineresce
 Și îl face mult voiosu,

Suflă vântul de la munte
 Redicând țeripa 'n nuorū,
 Féra 'n vizuină s'ascunde, —
 Suflă ș' austrul ușorū ;

Suflă vântul, sciri aduce
 De la baltă spre cătun,
 Iar al iernei viscol fuge,
 De voinică e timpul bun!...

Cei Români căpitănime
 Viața 'nsuflă pré ferbinți ;
 Și oștași, diu vechime, --
 Spun din țise de părinți,

Că 'n a iernei tristă stare,
În sclavie și 'n jug greū,
E a morții sugrumare,
Pe pământ ce e mai reū.

Ôstea dar campat' ascultă
Scirea Țerei ș' orî ce vânt, —
Prinde paloșul cu multă
Energie și avânt...

Sborū vulturii pe stindarde
Fălfăind peste oștenî;
Grupele se 'ntind departe
De armate de Oltenî. —

De pe Dâmboviță, Vede,
De pe Argeș, Jiî, Buzeu,
De la marginî se repede
Cătănime, curgū mereū

Călărași și pedestrime,
Vinători, străinî fustași;
Se adună uă mulțime
De mazilî și boiârnași. —

În entusiasmū și 'n flacări
Toți Românî acum trăescū,
Își dau mâinî frățesce 'n lagōri
Și la suflet se mărescū! —

A lui Michai lucitoare
Uă egretă 'n vânt cădea,
Un diamant precum un sóre
Peste frunte-î se vedea ;

Ș' oțelósa-î armătură,
Scinteindă spada sa,
Uimi capiî ce 'l vędură
P'un cal alb ce 'n focă sbera...

Vorba lui detunătoare ! —
Dă de Marele Cruceră;
A Buzescilor ardóre
I s'arată pën' la ceră.

Generalul Manta Banul,
Boiăr bătrên chipzuit,
D' aurit purtând minteanul
Bine 'î sta pe cal gătit; —

Și 'mpregiuru-î d'alde Radul
Junele Calomfirescă,
Mulți voînici, voînici ca bradul
Pentru luptă se 'ntrunescă.

Tot asemeni și Michalcia
Banul și mulți căpitanî,
Chiamă l'arme pën' la Salcia
Mehedințiî și Gorjanî, —

Spada 'nceinge cîi iuțială
 Și chiar pîpa din Farcași,
 Pentru fêră, pentru fală,
 Cu un pept de uriașu.

Și mai mulți, mai mulți veniră
 Sub stindardu lui Michai, —
 Și de bani se pregătiră
 Și de arme și de căi. —

Domnul falnic sus se pîne
 Ca Pionul în Carpați,
 Munți cei-lalți apune
 Mititei și ne 'nsemnați.

România tót 'arneață
 Balta, câmpul, Oltul, munți,
 Cu putere înfrunteață
 Inemiți ei cei mulți.

Uă suflare, un corp Țera
 Si un suflet rēdicând,
 Să lovēscē 'n cruda fêră,
 Toți Romaniți aū un gînd.

Un om mare le sta 'n minte,
 Un eroū, un Sēmideū.
 Să lē arate înainte
 Calea prin curagiul seū...

Vocea astui omü s'aude
 În tot locul pré mărit, —
 Națiunei să prelude
 Eroismul ei doritü.

Mircea Domnul la Rovine
 Osman Fulger' umili...
 Și puterile Creștine
 Într'un sânge oțeli.

Apoi Vlad prânsia sub țepe,
 Pentru Turci îngrozitorü ; —
 Pentru Tătari de la stepe
 Făcënd una pên' la nuorü...

Nu puțin urma ast-dată
 Și pe Radul d' Afumați,
 Când cu mâna sa armată
 De la jugü scăpă pe frați.

Cu pumnalul plin de sânge
 Mâna óstei conducea,
 Sigur, sigur d'a înfrânge
 Pe barbari ce i nimicia.

Năvălind cu uă strigare,
 Michai, calcă pe barbari ; —
 S'a vărsat fără cruțare
 Sânge greu și róiie mari !

Fapte mari înaugurase
Michaï Domnul de atunci,
Lupta cruntă meditase
Mai cu furie cu Turci.

La un semn din tótă țera
Neamicū a fost lovit;
Sânge negru scóse feara —
Șerpelē uriași sdrobit...

NOTE LA CÂNTUL ÊNTIÛ.

1) A domnit la 1591—93. România sub acest Domnă ajunsese într'o stare de complectă miserie și suferință.

2) Ca Ban (gubernator) al Craiovei, Michaï plecă la Constantinopole să arate nefericirile de care gema patria sa sub Alessandru III. Acesta aflând, trimise după el ómeni sei să 'l prinđe și săl aducă în Bucurercî, unde îl și condamnă la mórte. Gódea destinat să 'i taie capul, spâimântându-se de statura eroică și căutătura înfricoșătoare a lui Michaï, aruncă securea din mână și fugi strigând că el nu e în stare să ucidă un asemenea bărbat:.

3) Monastirea Michaï-Vodă, în Bucurescî, în care a stađi s'a instalat arhivele Statului, Că e fundator al acestei mstr. constată chrisovul seú ce 'l posedă numitele arhive.

4) Michaï V Viteazul, se sui la tron la 1593, cerut fiind de boiári cât și ajutat de unchiul seú Vistiernicul Ioan, bărbat fórte acreditat la Constantinopole. Din minutú ce el priimi investitura proiectă în cugetul seú, märețul scopú, d'a impune Turcilor cu armele 'n mâini respectul patrii sale.

II.

Leul deșteptat uădată,
Caută a nu 'l lăsa,
Că te sfișie pe dată
Între ghiare prada sa. —

Astfel Michaï împumnase
Leū teribil Agareanū,
Din a căruī ghiară trase
Prada fi luī Traian.

Lucrul însă vrea să 'l facē
Sigurū, ca eroū, — nu micū ;
El cu patria nu calcă
Peste scândurī de nimicū. —

Solemnel tractatū legat-a
Cū al Moldoveī Domn Aron ; 1)
Batori, — Ardealū e gata
A da sacrul legion...

Ia putere uă alianță
D'ofensivă și defensivă ;
Bucurescii a dat viață
La tractatul respectiv.

De ajunul Marii Archangelii,
Deputați 'n mare și,
Înspirați de Sânti Angeli,
Jurământul s'evârși... 2)

Între delegații care
În Bucuresci s'aũ găsit,
Un Bogdan, un Duce mare
De la Crișu a fost sosit ;

Pentru Batori Sigismundul,
Principele de Ardeal,
Să tractede legământul
Cualiții amical.

Bogdan, bătrên cù albe plete ,
Duce Crișan și Român ,
Pentru Români cum se vede
El lucra cu focu 'n sin.

La Michai când se presintă ,
Ca oștean, ca căpitan,
Vorbi mare pentru gintă,
Ca un Duce, ca Crișan.

Presintă cu el pe Radul,
 Junele Calomfirescū,
 Ce a mers la împăratul,
 L' Archiducele nemțescū...

Michaî Domnul mâna 'ntinde
 Astor regesci comisari;
 De la Crișul el pretinde
 Amicii și fapte mari. —

Avansat cū a lui etate
 Și cu 'n suflet fôrte viū,
 Ca 'n srtăbun' antichitate,
 Sta bătrēnu cū al seū fiū.

„Mare Michaî Basarabe!
 Bogdan Ducele a Țis,
 „Închin ție plete albe —
 „Al meū suflet-pept deschis;

„De la tine toți Crestinii
 „Pace bunul traiū dorimū;
 „O cunoscemū noi Români
 „De lung timp ce suferimū!

„Eū me 'ntorc cu 'nsărciuare
 „Împlinită, cum gîndescū,
 „Către Batori la care
 „Prin convenție servescū.

„Cred a ține cu dreptatea
„Acest tractatü ce legămü,
„Să saltămü creștinătatea
„Pentru care ne luptămü.

„P'acest june aci față
„Vi 'l arăt să 'mbrățișaiș',
„E de laud' a lui viață :
„Viteaz, sincer între frați.

„Să 'mî ajute Sânta Cruce!
„Acum plec merg înapoi ,
„Și aminte 'mî voiü aduce
„În curênd să fiü cu voi.

„Da-mî-vei trupü de comandare
„De ostire ce 'mî vei da ,
„Să mă lupt cu profundare ,
„Și în foc a te urma.

„Batori m' așteptă póte ,
„Către dînsul acum merg,
„Cu tractaturile cu tóte
„Care urele ne ștegr.

„Sănătos te las bun Dómné !
„Cöci eü ađi mă depărteđü ;
„Ș' iarășî timpul să mă 'n tórne
„Către tine curînd cređü...

Dar plecară delegații
 Ce 'n primiri s'aũ bucurat,
 După 'mbrățișări cu frații,
 Încheind formal tractat. —

Iar Bogdan când fu să plece
 Luî Michaï așa vorbi:
 „Nici un an d'acum n'o trece
 „Și cu toți iar vom fi!..

Și Michaï din a lui parte
 Strânse mâna lui Bogdan. —
 Ei acuma se desparte
 Pentru timpul de un an. —

Aron ține, Domnitorul, —
 La un simțiment frățesc:
 Și trimite ajutorul,
 Contingent moldovenesc.

De la principe și rege
 Două miș oșteni d' Ardeal
 Cu Michaï Chorvat și trece
 Munți, hotarul de la deal. —

Sângele Osman roșise
 Locu 'n Iași și 'n București, —
 Michaï țera curățise ³⁾
 De beșlii, d' agaii turcesci...

La crușimă crușime varsă !,
 Michai cu osti năvăli
 Peste Giurgiu ca să 'l arde,
 Val-virtegiu și 'l rescoli..

Dar castelu-î armat fôrte
 Nu 'l putu curênd lua ;
 Turcii se băteaă pe môrte
 Și pré bine 'l apăra.

Lupta dar de loc se curmă ;
 Se re'ntornă ai țerei fi. —
 Trece Dunărea pe urmă
 Un çadiū cu Turci doș miș. 4)

Musulman, trimis de Pôrta,
 Emirū , trage 'n Bucuresci
 Bland p'aloçuria se pôrtă ,
 Ipocrit, cu ochi șerpesci.

Pe Michai ca să 'l braveđe ,
 L' insoția deliș cālări ;
 Venia dicênd să ierneđe
 L'a imperiului çămări, —

Dar cum vinē o plóie rece ,
 Din nourū fulgerū p'orisontū ,
 Oțelitul paloșū trece
 Drept în sinū , — ucide totū !

Michaï Domnul, cu osti glóte,
 Ti 'i urmédă, nu 'i lăsa; —
 Mă ţi-i calcă într'o nópte
 Şi îi are prada sa...

Ast-fel rumpě uă vijelie
 Mórte în năamică ducënd;
 A Românułui mânie
 Trăsnet p'al lor cap trecënd.

În greă cursă dă emirul,
 Cum se prindě un şoricel:
 Aman! strigă mort spahiul, —
 Perind cruntul ianiceră!

Michaï fulgeră mai tare,
 Că ajutorul ce 'i veni;
 Bate cetăţi cu turbare
 Şi 'ntăriră le demoli...

Capitană Albert Chirale,
 Că Ardeleni ce comanda,
 Ia pe Ialomiţa 'n vale,
 Turci, cetăţi a mătura; —

Ca uă bombă aruncată
 La de Floţi cetate stă:
 O lovesce dintr'odată
 Şi castelu-'i asaltă...

Michail Domnul chiar pe iarnă
 În Rusciucă a năvălit, 5)
 Căută ca să 'l așternă
 Numa 'n flacări și cuțit. —

Verșunați Români 'n sânge
 Ce 'n tot locul șiroia,
 Chiar charemurî care plânge —
 Inima nu lă o'moia..

Dunărea ă uă ghiață 'ntreagă,
 Tunū de viscolî și nemeși,
 Șapte miî de Turci atacă
 Pe Româniî îndrăsneși.

Ei se batū ca 'n cerū Archangelî,
 Acarnași și peptū la peptū; ←
 Michail rebeli Angelî
 Îi invinse și șta dretū;

Pre Lucifer cum 'l alungă
 Un Archangel strălucit,
 Óstea 'nvinge ș'iar s'aruncă
 Pe Rusciucă nefericitū. —

Pulbere nici nu s'alege
 De ast furnicar turcescū;
 Ce el pate, se 'nțelege,
 Șub asaltul românescū, →

Michaï merge înainte
 Și pe Dîrstorul cădu, — 6)
 Timpî nenumărați amintē
 Își v'aduce ce vēdu.

Fortereța-î renumită,
 Cării mulți s'a închinat,
 La pamēnt fu demolită,
 Stingerea i a destinat...

Pórta spăimântată vede
 Al Românilor avēntū,
 Și mai multe osti repede
 Să n'ajungē la mormintū.

Multe chipuri se gîndesce,
 Se gîndescē la trecut:
 Și un Domn ța ea numesce, —
 Ca să lucre pe tăcut...

Un Domn român pe cutare ?
 În asemēni încercări,
 Va să ȕicē pașă; stare
 De miserie pe țeri. —

Din Stambul dar plēcă Domnūl ?)
 Ocolit d'aî sei recruți; —
 Mustafa pașa e omul
 Ce 'l susține cu Turci mulți.

Tot uădată ia și Chanul
 Ordine de a pleca :
 Trei-deci-mii Tătari firmanul
 Să rădice îi dicta.

Michail, Românul mare,
 Cum d'aceasta a 'nțeles,
 Contra hordelor tătare
 Pe Buzescii a trimes.

Mantei Banului uă parte
 De Români colónă i dă,
 Să se lupte într'ua parte,
 Și spre Dunăre plecă.

În curînd Buzesci atacă
 Pe Gherai Chan-tataru ;
 Cu Români dar se freacă
 Verșunatul adversaru.

Când Michail, spre'ntêmpinare
 Musulmanilor eși ,
 Cu ostirea sa cea mare,
 Peste Dunăre pâși;

Tătar-sângele scăldase
 Putineiu și Stănesci, 8)
 Prin conflictul ce urmase
 Între barbari și Buzesci.

Chiar de două ori în harță
Sunt Buzesci 'n vingători; —
Fiul Chanului înhață
Dintre miș de luptători.

Banu 'n Șerpătesci mi țî bate, —
Peste Dunăre aruncând
Glótele nenumărate, —
Morți, răniți pe câmp zăcînd...

Iar Michaï lovind în centru
Cu armata cea dîntiî,
A și dat cu pașa peptu,
Dînd la ceartă căpîtiî. —

Mustafa ș'a dat sfîrșitul,
În dureri pré chinuit;
Beiul seî uită 'mpeșitul
Pentru tronî care a venit...

Îndîretî la sînătósă
Turci și Domnul drumu iaș
Nu e nu țera lăptósă
Vacă, pentru cině o vrea!...

Arde focul tot 'nainte!...
Ban Michaï Calomfirescî
Calcă Hirsova ardinte,
Sparge lagóru turcescî. —

Dunărea trecând Chirale,
 Dobrocea tot' a supusă,
 Prin Bulgaria la vale
 Gheși cu Români s'a dusă...

În Balcan Michai pătruude
 Ca un Șoimă din stânci în stânci,
 Vocea-î ca-uragan răspunde
 Cu resunete adânci. —

Un miracu se lătesce
 Vorba de presința lui;
 De figura-î se 'ngrozesce
 Ceî mai maturi Osmanlii.

Pretutindenî avea nume,
 Nume fôrte 'ngrozitoră,
 Pentru fiî și pentru mume
 Când vorbeau către ai loră :

„Musulmana, — Michal, — môrte ,
 „Pörtă spada lui de focă;
 „E teribil și crudă fôrte
 „Pên' l' al ochilor sei jocă!

Îl descrie Musulmanul
 Cară odată l'a pntîlnit,
 Și femeia și imamul
 De ființa-î e 'ngrodit.

Pre Balcani Michaï 'nainte
 Prinde drumuri și strâmtoari;
 Părea brațu-i că coprinde
 Întreg Emul pên' la nuori.

Tocm' atunci din întâmplare
 Pașa Sinan se 'ntorcia
 Din Ungaria cea mare
 Care 'n ghiare ș storcia.

Își ducă Turcii prăzi luate,
 De tesaure 'ncărcați,
 Michaï, acuila -- îi bate, —
 Rămân prinși și despuiati.

Detă nă luptă sângerósă
 Cu acest numit Sinan,
 Cea mai cruntă, durerósă
 Pentru Turci peste Balcan. —

Tótă Tracia percurge
 Cu vulturii românesci,
 Michaï Domnul care duce
 Gróza faptei vrăjmășesci.

Chiar și numele-i însuflă
 Uă teróre, un mormintă; —
 Dinaintea lui nu suflă
 Musulmanul pe pământ.

Cetăți, sate își se 'nchină,
Fără nici a murmura ,
Capitala Bisantină
Începusă a tremura...

NOTE LA CÂNTUL AL DOILEA.

1) Michai Domnul légă alianță cu Domnul Moldovi Aron și cu Sigismundu Batori, principele Transilvaniei cu al cărora concurs să poté lupta contra Musulmanilor.

2) La 5 Noembre 1594 se sevîrși încheierea tractatului și depunerea jurământului, in Bucuresci, între plenipotențiaril Transilvanii și Moldavii.

3) La 13 Noembre, același an, s'a ucis toți Turci aflați in Iași și 'n Bucuresci. După două zile Michai calcă Giurgiul.

4) Către finele lui Noembre, tot acei an, veni un pașă cu două mii Turci călări in România, dicënd ca voesce a negocia cu Michai. El îi isbesce într'uan ópte lêngă Bucuresci și-î ucide pe toți.

5) La 1595 in luna lui Ianuarie, Michai trece cu óstea pe Dunărea înghețată și bate Rusciucul care era apărat de ostire turciască numerósă.

6) Silistra.

7) Pórta trimite Domn in România pe Bogdan fiullui Ioan Sasul care domnise in Moldova.

8) Frații Buzesci se bătură cu Tătariil la Putineiu, in districtul Teleorman, aprópe de Turnu, pe când oatea lui Michai trecu Dunărea de a se bate cu óstea lui Mustafa.

III.

Aron Vodă chiar cu țótă
Tirania că ecsersă,
Orî ce literă tractată
Ne 'mplinită nu lăsă.

Curăți, bătu Tighina, ¹⁾
Și Cetatea-Alb' a arsă; ²⁾
Pênă chiar și de rugina
Musulmană locu a rasă.

Dară rău se resplătesce
Zelul său de căaliatū;
Recă un muritor privesce
Sórtea omului trădatū. —

Cu uă dréptă socoteală
La rînd tóte desvălînd,
Adevărū fără sfială
Îl vomă spune noi vorbind.

Adevărul cum se spune
 Domnū Aron brav s'arătă,
 Pentru Creștinī peptul pune,
 Cu Tătari, cu Turci luptă...

Batori prin încuscrire,
 Cu 'mpețitū imperial, —
 Casa d' Ausburg la 'nsoțire
 Îi dă titlu seū regal;

D' Archiduce Carlu fie,
 Cării titlu 'l reflectă,
 Cu Maria d' Austrie
 Maritagiū contractă. —

Și apoi supremația
 Pe trei state el visa:
 Pe Moldova, România
 Și cū Ardealul țera sa.

Însuflă și desbinare,
 Cu tot actul solemn,
 Și Româna năatêrnare
 Vrea, gelos, a smulge-o ei...

Michaï Domnul, de și fôrte
 Cu resbelul încurcat,
 Ecuilibru cât se pôte
 Între ómenī a păstrat.

Aliatū Aron se pleacă ,
De abusū se legăna ; —
Un Stefan Răsvan să 'i facă
Opoziție s' ardica.

Ajutor Aron și cere
De la Principē Ardelean ;
Dar acesta dă putere
Conspirației lui Răsvan.

Ajutórele intrară. —
Pe Răsvan l'a susținutū; —
Și trădarea fu amară
Pentru 'n principe cădută.

Prisoner Aron se dete. s)
Trădătorii 'l ducū la Vinți ,
Unde terminul își vede
Plin de lacrime ferbinți.

Stefan Răsvan se proclamă
Princip p'al Moldovei tron ;
Creaturele 'l aclamă
Pe ruina lui Aron. ..

Răsvan , marē acum și tare ,
Principelui Transilvan
A jurat cu devotare
Pentru statul Moldovan. —

Michaț însă 'n România
Seama lucrurilor ia,
De pretenții, de mania
Astui Ungurū se mira.

Dară bine se gîndesce,
Cugetă ca om de stat,
În ce stare se găsesce
Cu resbelul incurcat ;

Apoi simte și miróse
Un-complot și 'n statul seū ;
Cearcă , pipăie , descóse
Pe tot omul bun și reū.

Lucru 'ntiū a fost prudință,
Câți-va nemeși de Ardealū ,
În prepusū despre credință ,
Îi trimise peste dealū, —

Cóci, precăt se înțelese ,
Cu Chorvat câți-va d' aici 4)
Uniți , cóstele didese
Pentru bani cu inemici. —

Pe Chirale îl opresce
Ca p'un valoros maghiarū ;
Capii ceilalți pornesce
Înapoi către Ardealū.

Și așa de-uă-camdată
 Spiritele s'aũ muiat, —
 L' Alba Iulia îndată
 Câți-va boiări aũ plecat.

Către Batorî Sigismundul
 S'aũ trimis acesti Români,
 Să tractede cu cuvîntul,
 C' onorate condițiuni, —

Pre Eftimie Chiriarchul
 Metropolitũ, Teofil
 Episcopul și ierarchul
 De la Rômnicũ (Severin.)

Și pre Luca fericitul
 Episcopul de Buzeũ,
 Și pe Vornicu Dumitrul,
 Cristian, colegul seũ,

Logofeți, pe Dimitriu
 Și pe Preda și pe Bercũ,
 Pe Vistîarul Dan șasiu, —
 Teodose, cu toți mergũ;

Și pe Radul, pe Stamate,
 Toți Postelnici boiări;
 Pe Vintilă și c'un frate
 Radu, cu rang de CruciărL.,

L' Alba Iulia merseră
 Acești boiări deputați,
 Ș'aî lui Răsvan ajunseră,
 După principe 'nsuflați.

Ce făcură, ce tractară, ⁵⁾
 Unii deputați din plan
 Aă eșitū, — întitulară
 Sigismundul suveran: —

Batori a pus semînța
 De discordii de la Iad,
 Armonia și credința
 De la Domnii ô atacat.

Prin acea împregiurare,
 Către orî ce domnitorū,
 Sigismundul nume are
 De spergiurū și trădătorū. —

Mahomet, ⁶⁾ hrănind veninul —
 P'al seū peptū jăratecū, spinî,
 Bucurosū védu desbinul
 Între principii creștinî.

Cearcă iarăși c' o armată
 Sub comanda lui Ferchat. —
 Pașa c' ôste echipată
 Către Dunărē a plecat.

Căută în međiul veriș,
 Cu Tătari a ataca
 Pe Michai, pe Domnul țeriș,
 A 'l constrângă, al ferecã.

Curgă Tătariș mare sumã,
 Ca și valuri în ocean ,
 Și așa cam nu e glumã
 Cu Ferchat, Tătari cu Chan.

Michai stând precum păstorul,
 L' a sa turmã priveghind,
 Dã la intrigî cu piciorul,
 Spre nãamicul seș pornind.

El imparte óstea 'n două,
 Óste frunte de Romãni,
 Cum ș' adunãturã nuouă,
 D'a infrãnge pe pãgãni. —

Capitaniș bătând vatrã
 Turtucaia , — demolescũ
 Ai Brãili muri de țeatrã; --
 Spre Nicopolî se 'ntãlnescũ...

Pe când bietul capitanul
 Farcașî Stoica, pe 'ntrecutũ,
 A pãțit-o cu aianul,
 La Vidin când s'a bătut. ?)

De serviciu luí Chirale,
 Ce e drept mult prețuită,
 Domnul strânge a le sale
 Măini, frătesce, mulțiămită.

Un Maghiar, iubite frate,
 Ce 'l stima Vodă Michaí,
 Căută de a se bate
 Și cu barbari Nogaí. —

Michaí paloșul ascute
 Mai êntii pentru Tătari;
 Bate Chanul cât mai iute
 Cu armate fórte tari.

Iar Ferchat nicí nu apucă
 Cu Tătari a se 'ntr'uní,
 Și speranța sa nălucă
 Ca un fumă se risipi ...

S'a luat apa la móră
 Musulmanilor ș' acum!
 Pas cu pas Ferchat mësóră
 Timpul pus de la Batum;

Cócí Tătarií mai departe,
 De Români fiind loviți,
 Cete cadă, — sînt cete sparte,
 Din 'nainte asvirliți —

Ca torent Michai 'i ajungé,
I a hătut ca vai de ei!
Forța lor Români o smulge,
Și Tatarî advin pigmei.

Acel colos d'acióie
Ce Europa spăimântă,
Român-brațul mi ți 'l móie;
Sub lovirea ce îi dă; —

Și espiră monstru 'n sânge,
Desarmat și jos tērētū,
Cutezarea i se 'nfrânge,
Dintr' uădată doborîtū.

Nicî nu ă chipū să sé 'ntruniască
Tătarî horde cu Ferchat;
Nevoit fu să priméscă
Pașa lupța isolat.

Óstea turcă glóte șirurî,
Uă mulțime de călarî,
Are pași muiățî în firurî
Și cu agerî armăsari.

Câmpul verde se confundă
Cu turbanele de șalū,
Blăni pe ei îmbracă bundă
C'o culóre de șacalū;

Raza sórelui lucindă
Ardě oțelul infocat,
Și c'ua lance scinteindă
Beduinul e armat.

Fulgerând aceste trupe
D'arme luce fiorosă,
Purtând trăsnetu din grupe,
Purtând ferul veninosă.

Și Româniî d'altă parte
Sbéră inima în ei,
Vitezia focu îi arde
Cu mânia unor lei.

Brațul lor se oțelise;
Hotărîrea l'e graniț,
Îndoiala le perise,
Voind lupți neconținîț.

După ce Michai tătare
Bătu osti cum s'a cădut,
Ca un vultur pe prađi, tare
Peste Ferchat a cădut..

Versunată bătălie
Și 'ncaîrări de trupe mari
S'a urmat. — Chiar nu se scie
Câți cădură adversari.

Tunetul detunând fórté
Mult departe s'auđit ;
Vocea Angeluđ de mórté,
Musulmanuđ a 'ngrozit.

Desfăcută armata fuge
A luđ Ferchat cel bătrėnă; —
Paša la Stambul aduce
Plăngere pentru Romănă.

Cu Michađ la cap n'o scóte
Nimeni!.. ąise desperat. —
Turcuđ credă pe eđ că póte
Alachă este măniat.

A perdut ș'atuncđ bătaia
Turcul, cât s'a fost sumesă,
Ca un puiă când îl ia gaia
De la cloșcă, pe un șesă!..

NOTE LA CÂNTUL AL TREILEA

1) Partea despre răsărit a Moldovi, cu cetatea Bende-
rul, situată pe țărmul Nistrului (în Basarabia.)

2) Achermană, tot în Basarabia, lângă sînul Nistrului,
în fața de Ovidiopol.

3) Gaspar Corniși și Franțisc Dațo intrară cu trupe
în Moldova de susținură pe Stefan Rășvan și facură pri-
soner pe Aron.

4) Michai Domnul a fost nevoit să trimită înapoi, lui
Sigismund Batori, pe Michai Chorvat și pe Stefan Be-
cheși, despre care simțise că făceau intrige în armată,
și ținu la sine pe Albert Chirale.

5) Câți-va boiari fiind în contra lui Michai, precum
Dan Vistierul și alții, voră a da Domnia țerei lui Si-
gismund Batori. — Unindu-se, pe lângă acestia și depu-
tații trimiși de Rășvan, cel ce era mai mult un adio-
tant al aceluia; chipul cum ei tractară, fusese cu totul
umilitor pentru țerile Române, întitulând pe Batori su-
veranu lor.

6) Machomet III, succesorul lui Amurat III.

7) Fiind tras în cursă prin Aga de la Vidin, căpita-
nul Farcași, pe la februarie, trecu Dunărea în partea a-
cea și fu bătut de un corp de 30,000 Turci.

IV.

Într'ună luptă necurmată
Curse timpul de opt luni,
Neputând și Turcii odată
Să învinge pe Români.

Semiluna cu 'mpăratul
Se pălescă în agonii, ¹⁾
Pașii unul după altul
Cadă și perde bătălii...

Mahomet c'ună rădicare,
Concentreață după sfatū, —
Formidabilū trupe care
Îi dă starea de 'mperat.

Misirū, Tunisū, țeri supuse,
Crimū, Egiptul, Damascū,
Bellicurū cătē ayuse
Energii și forțe i nascū.

Face tótă datoria
 Pên' la beiul cel maș mică,
 Cu ranforturi, România
 Să o facă pașalică.

Căci resbelul cu Români
 Se lătesce seriosă ;
 Se abată Mahometani
 Din prestigiul gloriosă.

Și ostilii Români trecură
 Dunărea ca nisce Smei,
 Și Rusciucu îl avură
 Jeafă, în țipetă de femei.

Ș'apoi Dîrstorul ca dînsul
 L'aū bătut, li s'a 'nchinat
 Și singeacurile dintr'însul
 De ghiaurî s'a fost luat.

Mustafa paș' a pașit-o
 Cum vră odată nu visa ;
 Un dervișă i a tălmăcit-o
 Când cu óstea lui pleca. —

Ș'apoi Hirsova la vale
 Cât Balcanul a cădut ;
 Și chiar Diul cū a le sale,
 Vergin nu s'a mai cređut... —

Ș'apoî Chanul cu Tătariî,
Inondați în sânge, riî,
Rușinați cădeaû călariî
Cum cadû spicele de griî.

Săgeți, arme, topuzû, lance
Fermecate par' că-era ;
Musulmane bairace
În țărână se tĕra.

Rĕû pățiră Turcî delii
Și beșlegi, mulțimi de Pași ;
Ca Emirul cu spahii,
Vrĕnd să facĕ ș' el cevași...

Nu e glumă cû aste multe
Întĕmplări de 'nfiorat ,
Ne vrĕnd Vlachul să asculte
De firman și de 'mpĕrat !

Padișachul, descendinte
Din ilustrul Mahomet,
Ș'a adus curĕnd aminte
D' Alcoran și de Profet

Tôte forțele își pune,
De afront a se scăpa,
Tot imperiul s'adune,
Vlach vulcanû-a astupa,

Padişachul dă comandă
 Lui Sinan vizir ce fu,
 De răspundere înaltă
 Preţul capului i ceru.

Visuri foarte 'ncântătoare
 Ce visează un Sultan!
 El se'ncrede pe valoare
 Amiciei lui Sinan. —

Căci Sinan fu mâna dreaptă
 Celui falnicu Padişachū,
 Să arate lumi 'n faptă
 Că cu el este Alachū!

Şi de miş mai multe sute
 A sa óste numărând,
 Ş' amintéđă lupti trecute,
 Întregū globul tremurând...

De conchistă, rēsbunare
 El nimicū mai jos nu va;
 Un vlachū beiū ş' Europa mare
 Jugu-i cată a purta.

Precum nuorii tot s'adună
 Grei cu trāsnete 'ncărcaţi,
 Prevestind uă rea furtună
 Peste câmpul întunecaţi;

Precum dar se mișcă nuori
 Despre baltă de ploî mari,
 Ast-fel curgû închinătorii
 Semilunei cruđi și tari.

Cum cânta-vom dar, o! Musă!
 Pregătirile ostășesci!
 Și mișcarea cea produsă
 Pentru inimă românesci? —

Cum cânta-vom desvoltarea
 Celor fapte, — geniu rar?
 Pe Michai și 'mbărbătarea
 Față óstea cû adversarü?

L' ale Țerei lungi confine,
 Óstea pusă pe piciorü
 De resbelü, părea că ȳ vine
 Toți Archangelii ajutorü. —

Sunetü agerü de victorii
 Pe tot bravu 'nflăcăra,
 Și în Domnul luptătorii
 Țera, drepturi apăra!...

NOTE LA CĂNTUL AL PATRULEA.

1) „ Nu și va cugeta ôre fiă cine, că ostiri nenumere
 „rate caută să trămită în contra unui inimicū care cu
 „puteri atât de mici repurta învingeri atât de nesufe-
 „rite asupra puterilor Padisiachului și Imperatului Impe-
 „rașilor ?“

Baltasar Valter. Tesaurū de mon. ist. P. ILAR.

V.

Michai Vodă ș' a sa dómna,
Purtând titluri strămoșesci,
Se umbrescú subt uă corónă
A puterei românesci.

Ochii în ochii priviri senine
Străluciții soții avea ;
Domnul liniștit se ține,
Stanca Dómna îi vorbea.

Dómna Stanca ș' a sa fiică
Flórea, voevodii fi, —
Întruniați virtute antică
Frumuseței celei vii.

— „Grele gânduri te muncesco
„Soțul meu, stăpânul meu !
„Dise ea, nădejduesco,
„Este mare Dumnezeu !

—Aşa, sânta datorie
 „D' a lucra pênă 'nsfêrşit
 „Este, a şis la soţie
 Michaî Domnul cel mărit.

-Dară suferi ! cunoscă bine ,
 „După cele ce mi ai spus ;
 „O durere simţu în mine,
 „Ori şi cât te afli sus.

—Ce fel nu? Michaî apasă
 Vorba; este 'ntre creştinî
 „Vîndători. — de care 'ţi pasă, —
 „Între ai tei ca şi 'n străinl...

„Turcul este leu şi fêră,
 „Mahomet înfuriat,
 „Ca să stêrg' a nôstră ţeră
 „Din fiinţă s' a jurat.

„I a şis Domnul ; Staî pagâne !
 „Biciu voinţa-mi te a ales ;
 „Către vetrele române,
 „Staî ! opresce al teu mersu ! —

„Espîend aşa păcate
 „Ce strămoşî au sevêrşit,
 „Vetrele nê a fost călcate,
 „Essistenţa o am cerşit. —

„Dar trecut-a anatemu! —
 „Prin Angelicî arătări,
 „Desfăcutu-s-a blestemul
 „De barbarî și de călcări. —

„De la mórte la viață
 „Țéra mea a rēdica,
 „Să 'ncăldescū inimî de ghiață,
 „Suflet, gloriî îi voiū da.

„Toți Româniî una ține,
 „Brațul lor e brațul meū :
 „Ei dau sânge pentru mine
 „Să scăpăm din tot ce ă reū.

„La neyoi de ajutóre
 „Am tractat și cū aliați :
 „Legături mēntuitóre
 „Pentru cei amenințați. —

„Am jurat ca Crestinismul
 „Să opréscă féra 'n locū ;
 „Să nu 'mparțe Islamismul
 „Mórte, sabie și focū...

„Dar rușine ce vėdurămū !
 „Gōndu lor era spurcat. —
 „Când mai mare foc avurămū,
 „Jurămintulū s'a călcat ;

„Batori în legătură
 „Ascundea un mârşav scopă,
 „Ca să 'mî facă 'ncurcătură,
 „Să m' arunce într'un hoşă.

„Şi Rudolfo împăratul
 „Ca şi Ungur' una e ;
 „El respect' atunci tractatul
 „Când câştigă vre un ce...

„Ca să'şi facă dresuri gata
 „Vorba î e de galantomă ;
 „Nu mă 'ncreşă şi chiar în tata,
 „E vicleană vulpea omă !

„Ca lumina mî este Ţera
 „Scumpă, scie Dumneşă ;
 „A vinşării crudă féra
 „O urescū ş' o blestem rău !...

„La acei ce imî făcură
 „Reş şi curse mi aū întins,
 „Le plăti-voiū c' uă măsură,
 „Pênă unde m' aū împins.

„Dar în Domnul am credinşă,
 „Şi mă reşem pe Români ;
 „În a patriei fiinşă
 „De a 'nvinge pe păgânî.

„În viteziî Banî, Spătariî,
„Căpitaniî, boiări frunți,
„Vinătoriî și călariî
„Ôste, steagurile 'n luptî!..

„Acum dulcea mea soție
„Și pericolî se 'nmulțescă,
„Miî de lupte grozăvie
„Timpî greî ne grămădescă.

„Așa dar mi te gătesce
„Cu domnița a pleca ;
„Din pericolî te feresce ,
„Tu în luptă a nu sta.

„În Ardeal e uă cetate,
„Al Creștinilor domniat,
„Mergî acolo, cât se pôte
„E Sibiul apărat ;

„Pênă lupta terminată
„Scopul meü va 'ncununa,
„Și atunci pré lăudată
„Sóția mea t'eî înturna.

— Oh ! că cugetul îmi dîce,
„Soțiul meü ! Măria ta !
„Un minut pré neferice
„Pentru când tē oiü ascultă ; --

„Al meu cuget ȃice 'n mine
 „Lucruri ce mē 'nfiorēdū ;
 „Să te las , să plec ! nu 'mī vine,
 „Mē tem Dōmne că te perđū !...

- - „Nu, soția mea, ia seamă ,
 „Inemicul estē aci !
 „Trompa luptei ađi mē chiamă,
 „Spada 'n sânge voiū roși

„Destinata-mī este mare,
 „Tot așa este ș' a ta ; —
 „Oh ! iubito ! 'n lăcrimare,
 „În resbēluri nu poți sta,

„Ci în strămoșesci palate,
 „L' al Mailașilor cămin,
 „Sufletu-ți de pietate
 „Și de pace va fi plin.

„Rōgă Sânta Născētōre
 „Cu căldur' a nē ajuta ;
 „Ea, ne e mēntuitōre
 „Orī și când o vomū ruga...

— Cerule ! cē auđū ? Părinte !
 „Cum lasa-voiū soțiul meu ?
 „Mē coprinde jēlea, Sântē !
 „Îndurate Dumneđeū !

— Dulcea mea scumpă soție!
 Cu blândețe el a ținut,
 „Timp pră lungă nu o să ție,
 „Astăzi sviteziț mi e scrisă. ←

„Adă-mi spada și-mi o 'ncinge
 „Că a ta mână, 'n cătărămi
 „Pune-mi zăoa, și-nu plânge!
 „Soția mea, cel paloșu dămi!

„Adă-mi scumpă bărbăție
 „Și 'nfocate sărutări!
 „Dumneșcū să mi te ție
 „Prin tot locu 'n depărtări!..—

Două raze de lumină
 Strălucescū în ochiș lor,
 Bate 'n sînul lor divină
 O scînteie de amorū.

Ochiș lor dărescū pe dată
 Voivođi' ai lor copii;
 La domnița Flórea cată
 Ochiș mamei de pe fiș.

Ca uă rosă suridëndă
 Și Florica lăcrima,
 Stanca Dómna tremurândă
 Către soțu-ș se ruga.

Dară soțu-î, omul mare,
Cu un ochiū înflăcărat,
Privea cerul cu 'nnorare,
D' a sa țeră prēcocupatū...

VI.

Ha! băiete 'n bătălie!
Haideți frați! haideți Români!
Voi copii cu vitezie
Să dăm peptul cu păgâni!..

Că sînt dulci aste minute
Care sufletul măresc;
Sânta Cruce să ajute
La tot neamul creștinesc!!

Totă oștea 'n Românie,
Cu un foc așa cîntînd }
Pune multă bărbăție
Malul țerei apărînd.

Cu boiări și mică și mare
Datoria ș'au făcut,
Scutul lui Michai e tare,
Oștei peptu nestrăbătut. —

Michaï face să opréscă
 Lupta în Giurgiu, că n'a 'uvins
 Năvălirea cea turciască
 Malul stângă ce a coprins. 1)

Un mai sigură locū el cată,
 Să se lupte pe câmpii,
 D'a învinge cea armată
 De atâtea sute mii...

Dar vecinii. puterî aliate,
 Ce mai dicū? ce socotescū?
 Nu și ele amenințate
 Ca Româniî se găsescū?..

Ungurî, Nemții de departe
 Cam pe mânic' a-a băgat :
 La vecinū când casa arde
 Focul trece pesté satū. →

La Ūngaria se uită 2)
 Toți, Germanii a tremurat;
 Soleiman... 3) ca cine 'l uită
 Când Viena 'ncongiurat?..

Că ș'ast-dată 'nversunare
 Luând Turcii acest avântū,
 În tot locul subjugare
 Vor aduce pe pământū.

Haide dar ! se hotărîră
 Pe tractatū oștirî a da ;
 Ca să scape, sę gîndiră ,
 Fie care vatra sa.

Pen' atuncî dar cę o să fie ?
 E periclu mare , greū ! —
 Ajutorū cînd o să vie
 Îl mai scie Dumneșeū.

„Românî ! dîse Michaî Unșul,
 „Cinę asteaptă la străin
 „Ajutorū , e vai de dînsul ,
 „N'are viață, nicî cămin !.

„Mult mai bine e d' a 'și face
 „Fie care lucru lui ;
 „Lasăl pe străin în pace ,
 „Chip și mișlocū altul nu-ē!

Ținū consiliū căpitanîi
 Pentru luptă cum vor sta ,
 Sfătuitu-s'a și Banjî ,
 Și pe Domnul asculta.

Maî mintoși Michalcea Banul
 Și cu Manta chipzuia ,
 Preda Spatar , Fărcășanul
 Popa , Buzescî se unia ; —

Sêrbul , Gheorga, mulți la număr
 Capitani, ș' Albert Chiral
 Cu a atilă d'a umër
 De 'ntrecea un general ;

Iară Radul , cel mai june
 Dintre frați , Calomfirescu, --
 Pumnând spada la toți spune
 Focul seü cel românescü ;

Radul căruï nume 'l scie
 Praga și 'mpêratü German :
 Salută 'n casătorie
 Pe 'princîpelë Ardelean. —

„Bine dar, copii, pe bine !..
 Michaï Domnul lë a vorbit ,
 „Să veniți acum cu mine ,
 „Acel locü ă nemerit ! —

„Mai pe Neajlof la strémtóre ,
 „Între codri și 'ntre mal ,
 „E bun locü de vinătóre
 „Pentru turcîi lui Sinan.

„Aședënd peste colnică
 „Óstea, la podü și 'n câmpiï ,
 „Precum nucrul s'aridică ,
 „Vonu da grósneei hătălii!..

Dă uă păreră, uă cugetare,
 Toți ascultă pe Michai,
 Ș'a mugit în depărtare
 Câmpul d' ôste și de cai.

Precât timpul dar îi cartă
 Ei pe Neazlof se 'ntărescū. —
 Ôstea tabără, — cu artă
 Șanțuri, tabii pregătescū.

De și brațe sânt puține
 Lêngă Turcii ce sosiaū ,
 Ș'ajutórele vecine
 Tocm' atunci întârđiaū ,

Trompa falnică resună
 Că momentul a sosit ,
 Bate inima română
 De un focū neobosit.

Pe stindarde strălucesce
 Crucea ș' acūla în sborū; —
 Sórele d'August isbesce
 Armă un câmp scînteitorū.

Podul gôrlei ocupară
 Cătănime, vînători ,
 Și la spate se 'ngrupară
 Verđisorī și Roșiorī; —

Căți pe jos și călărime
 De județe dorobanți,
 Caii mici dar cu agerime,
 La bătaie ca turbați.

Cursierii rod și zăbala,
 Bat și pământul și nincheșu;
 Surle ostășesci chimvala
 Cântec și aspru repeteșu.

Când tempesta se arată
 Într'ua clipă schimbă tot,
 Vântu 'ncepe ca să bată,
 Dese fulgeri norii scotă,

Codri vișie de spaime,
 Păsări, fearele alergă,
 Rîurile mai cu seamă
 Unda turbură când mergă.

Coci conflictul este tare,
 Supuși morții adversari;
 Precum e nisipu 'n mare,
 Turci vină, ca valuri mari. —

Călărimea otomană
 Renumită pe atunci,
 Îți prindea giretu 'n goană,
 Ca uă pasere pe stânci.

Lângă luptă și deprinsă
 Cu mulțimi de prăzi purtând,
 Pên' la Neazlof fu întinsă,
 Grupă enorme rând la rând.

Otomana avangardă
 De mai multe. decî de miî,
 În poziție de gardă,
 Stă pe maluri și 'n câmpii;

Ca locustele când vine,
 Rele, fomete aducend,
 Tóte locurile sînt pline
 De turbane furnicand.

Michaî Vodă îi privesce
 Tăbăriți unde era;
 Numai apa 'i despărtesce,
 Dar nu 'i póte numera. —

Adversarii față 'n față
 Se găsesc și se măsorî
 Cu despreț, dar în speranță
 Aștept lupta, scopu lorî. —

Iar Româniî de cea parte
 Gurî de focuri ascundea,
 Gata sînt s'aducă mórte
 Ori și unde vor cădea.

Și 'ncărcate topchanele
Turcii nu le aveaū mai josū,
Purtând cară cu ghiulele
De calibru monstruosū.

Și așa pădurī d'armate
Lungul apeī țermuiaū,
Una Turcii peste sate
Către Neajlof tot roiaū.

Aripī ține călărașī
Moldovenī d'ajutorū;
Chiar sosiră și cazaci 4)
Când a fost mai mare zorū. —

Pênē 'n țiuă, cum se spune,
D'ambe părți lupt' a 'nceput;
Ș'uă piósă rugăciune
Michaï Domnul a făcut...

Pênē séra țiuă 'ntreagă
Michaï óstea 'mbărbătă;
Pe spumat cursier aleargă,
Focul barbar infruntă.

Când doi nuorī purtați de vânturī
De uă-dată se 'ntilnescū,
Se ajung în multe rōndurī,
Se isbescū și se ciocnescū;

Români astfel pãvălirã
Atacând pe inemicã ;
Dintr'uaã apã și voirã
Ca să 'l facë de nimicã.

Feru 'ncrucisând Românu
Cu al celui musulmanã ,
Și 'ncruntând pe armë pumnul ,
Risã făcea de iataganã.

Inemiculuï respunde
Trimițendu-ï plumbu 'n peptã ,
Și cu junghiul îl pãtrunde
Sã 'l dea partea lui pe dreptã.

Mii de arme se redicã
Care mórte trimiteaã ,
Mii de trãsnete despicaã
Nuorul ce le înveliaã.

Ûrlã aerul, detunã,
Dealurî, codru tremura,
Pun viteazã cu tofî mână
Patria a ușura. —

Cine însã hotãrasce
Lupta bravilor cu Turcî ?
Cine gloria renasce
Pe românu câmp atunci ?

Cine , cină opri roirea
Musulmanului ferosă ?
Cine îi zdrobi pornirea
Și îi dete planul josă ?..

Când fu ziua mai trecută
Cu 'n succesă necunoscută ,
Gemea podul d' óste multă,
Subt al focurilor scută.

Călăreți roiaă pe punte
Să resbune sântă ogeacă ;
Ianicerul Pașă 'n frunte ,
Purtând verdele singeacă ; —

Că al seă feră tăiosă ca focul
Al seă fulgeră scăpăra,
Lasând mórte pre tot locul
Și stindardul apăra..

„Bateți pe neamică în cóste!
„Dați pe ei ! îi dumițați !
A țis Michaï către óste..
„Acum , copii , mă urmați !!

Și așa pe tot oșteanul
Inimândul cât dură ,
Trase spada căpitanul ,
Lovi calul și sbură.

Când se surpă vre uă stâncă
Dintr'un munte detunându,
Plouă petre 'n valeă adêncă
Ș'o preface în mormîntu,

Astfel Michai, în mișcare,
Purtând trăsnetul în șboru,
Mi-ți ficsa ai Pași călare
Cu un ochiū hotărîtorū. —

Cu un brațu a smuls eroul,
Ianicerului drapel,
Și cu stângul sparse nuorul
Ce da focuri către el,

Aman! strigă dând pe spate,
Lovit d' arma lui Michai;
Caraiman Pașa se bate
Pênê 'n baltă de pe calū.

Și un negru sânge curge
P'a sa urmă un șioiū,
Barba nesimțind el smulge,
Mușcând balta de noroiū.

Prinde spaimă cei de fațiă; —
Caii sârū, se 'ncurcū, lovescū,
Nici de friū nu iaū povață,
Cóma 'n fruntele sburlescū.

Capitanul înainte
Trăsnetul seî repeta,
Şi în lupta cea ferbinte
Pe Vizirul căuta.

Pe Vizirul şî-'l zăresce:
Spătosă, crudul renegat,
Care pe podă se sileşte
A da ordină desperat.

Dară Turciî nu 'l ascultă. —
Michaî şî lui îi gătea
Môrte ce 'ngrozi pe multă
Seamă d'omeni mai colea.

Astfel termin puse 'ndată
Pe năamică descuragând,
La uă luptă 'nversunată,
Michaî victimă semănând. --→

Dar Sinan, Sinan ce fuse
Comandant nenorocit,
Dinşi 'n gură şî 'i perduse
Că în Neazlof s'asvêrlit.

Când ai mo rţi fură pradă
Uă mulţime luptători,
Ca şî umbre pere 'ndată
Planul celor trădători,

Lepădatul de credință ,
 De un Pașă strêns legat
 Têrêtor cu umilință
 La Turcū, Michnea renegat ;

Trece cu — aripă turciască
 Malu 'n jos, — stejari bătrêni,
 Căutând ca să lovescă
 De la spate pe Români. —

Dar rêmaseră 'n rușine
 Prin păduri, ca și Sinan ; —
 Ca dichoru 'n mărăcine ,
 S'ascundă Michnea și Hasan.

Două tunuri p'uă colnică ,
 Comandate de Chiral ,
 Varsă trăsnet, mare frică ,
 Și Tartarū aprins pe mal

Estaslată e turcimea
 D'ast crater fulgerător ;
 Prinde inimă Românimea,
 Subt cel scut triumfător.

Ș'orî ce inimă vitează ,
 Ș'orî ce suflet cu avânt ,
 Concură atunci să vedă
 Pe nêamicul țeri 'nfrânt.

Turcii fugü mâncând pământul,
 Azrael îi spaimânta ;
 Mulți delii ș'aflau mormîntul,
 Care 'n frunte se lupta.

După cruntă bătălie
 Ce ținu numai uă ȝi,
 Lêng' a morților făclie
 Bucurie s'auȝi ;

Surle resună famfara
 De victorii la Români,
 Resunat-a tótă Țera
 Că învinse pre păgâni !

A Creștinilor salvare,
 Prin aceasta aclama,
 A Românilor purtare
 Timpî eroici rechema.

Pe Michai îl încunună
 De succesü nemărginit,
 Fama, gloria străbună
 Pe eroi l' acoperit.

Nóptea însă pré gelósă
 Vélü atêrnă 'ntre oșteni ;
 Bătălia sângerósă
 Încetă 'n Călugăreni... 5)

NOTE LA CÂNTUL AL SÉSELEA.

1) Pe când Michai se lupta cu ai sei la Giurgiu, d'a opri trecerea Turcilor, află că un corp dintre ei trecuse pe la Călărași, ce căuta să ia pe Români de la spate; prin această stratagemă Michai fu silit să lase marginea Dunării.

2) Ungaria a fost mult timp sub dominarea Otomanilor; Buda reședința regilor ei, fu ocupată de Turci la 1530 și o ținură pînă la 1686, când atunci intră sub depindința Austriei.

3) La 1529 Soliman II. conchistând Ungaria, prin nefericitul resbel pentru Crestinii la Mochaçi (1526) merse cu 120,000 de oștire și impresură Viena.

4) Nisce escadrone de cazaci Români au șosit în ajutorul armatei lui Michai, tocmai la timp când ea, stătută din luptă, avea nevoie de ajutoru, pentru ca apoi să pôte face a se decide victoria pentru dînsa.

5) Acésta fu renumita bătălie a lui Michai cu Turcii, la 13 August 1595, la Călugăreni, în drumu Giurgiului.

VII.

Uă tempestă cum se trage
De la câmp pe culmi înalți,
Prin consiliu, se retrage
Tótă óstea la Carpați.

Acolo și Ardeleni
Ajutóre aũ sositũ,
Ósebit de Moldoveni,
Frați Români cẽ aũ mai venitũ.

Între Rucărũ, pe frumóse
Dealuri cu păduri și stânci
Și pe văile umbróse
Sunt Creștini aliați strâuși.

Curtea d' Argeși, capitală
A lui Negru din'ceputũ,
Tresări ca 'n ȕi de fală,
Pe Tătari când a bătutũ;

Câmpu-Lungu de nă parte
Și Têrgovistea p'aci,
Munți și riuri ce 'i desparte
Cu mirare îi privi.

Curgă stindarde cară aduce
Ajutorū pentru Crestinī,
Cavalerī de Sânta Cruce
Batū in pintenī, de ferū plinī.

Chiar ducatul de Toscană
P' Archiduce a trimis, —
Și din liga cea germană
Contingentele ș' a 'nscris.

Ungurī, Nemțiī, Românime,
Popul, nobili armați, —
Concura cu cătănime
Căpitaniī cei cercați. —

Un corpū mare desvoltară
Peste munte coboriți,
Văi și dealuri ocupară,
In colone tăbăriți.

Michai Vodă ia de mână
Căpitaniī și oștenī;
Fruntea oștei cea română
Salută pē Italianī.

Aliații viñ în frunte
 Cũ amicale detunări,
 Iar Româniï le respunde
 Cu ferbinți îmbrățișări.

Într'ua ȃi de dimineață
 Tot oșteanul se gătia,
 Căpitaniï plini de viață
 Planul luptei pregătia.

Cavaleriï la sorți trage 1)
 Ei voinđ a concura,
 În Tîrgoviste să bage
 Iasc' aprinsă ș' a ă mina.

Recunóscere să facē
 Peste Turciï Ianiceriï,
 Înainte ca să trecē
 Vre unũ corpũ de cavaleriï,

Turciï mult înaintase
 Cu oștire de ajuns,
 Centrul țerei ocupase
 De Tîrgoviste mai sus.

Bucuresciï îl făcură
 Magasini de zacherea,
 Monastirile umplură
 Cu munițiï de gema.

Iar Tîrgoviștea 'ntăriră
 Cu mari șanțuri și cu mări;
 Parapeturi construiră,
 Și cu tabii p'împrejură.

Dese ei făcînd eșire
 Pîne 'n munți înaintaș,
 Cu Creștini întălnire
 Dese lovituri aveaș.

Cavalerii s' aprind tare
 Și se dispută la sorși,
 Scóte sorșiul fie care
 Pentru glorie și forși.

Ese în june blond ca crinul,
 Svelt și ageră înfocată,
 Cu desprețu privind scrutinul,
 De locu sorșiul n'a luat.

El pășesco cu mândrie,
 Trage spada 'nfiorîndu:
 — „Cavaleri, vă 'ncredeți mie!“
 A vorbit la toți de rîndu.

„Cine viața își iubesco
 „Póte aici a remânea,
 „Cine nu, și dar voesco
 „Vie! — Jură pe spada mea

» Că în frunte și la mórte,
 » Cavaleri, eú gata sânt; —
 » Am un sânge nobil fórte
 » Din al Crișului pământú,

» Buní, străbuni mei uă-dată
 » Tăie calea la Tătari,
 » Fără caré Europa tótă
 » Era 'nvinsă de barbari ;

» Radul, Dragoși, nobil sânge,
 » Din străbuni mei aú fostú ;
 » De viață nu m' oiú plânge,
 » Ca ostașú voiú fi la postú ;

» Vitezia caut parte
 » În tot locul s'o gădescú ,
 » Șetea luptei peptu 'mí arde
 » Pentr' un nume strămoșescú !

» Cavaleri, cu miné acuma !..
 » D' al de sorți eú nu viseđú ;
 » Să dămú Turcilor de urmă,
 » Să 'i învingemú asta cređú !

Acest june se avintă
 Pêné 'n cortul lui Michaiú.
 Palosul în jos implântă
 La piciorul unui plaiú.

— „Domnul meu! acesta ȕise,
 „Basarabe mare Domnũ!
 „Găsescũ porȕile deschise
 „La onóre pentru omũ!

„La bȕtaia ce re'ncepe
 „Cu Sinan, teribil Turcũ,
 „Dě astã datã voiũ începe
 „Eũ. — în frunte sã mẽ ducũ;

„Viũ a 'ȕi cere învoire
 „Și oștenĩ mai inimoși
 „A sfida cu hotãrire
 „Prin tot locul Turci feroși,

„Apoi óstea numerosã
 „În campanie va intra,
 „Mare luptã sãngerósã
 „Cavaleriĩ vor afla. —

— „Daca vreĩ cu stãruinȕã
 „Recunósceri și cercãri
 „Și învingeri cu putinȕã
 „De a face, ia cãlãri

„Din catane; mergi cu **Domnul!**
 Cestui june Vod' a ȕis;
 „Nici un picũ sã te ia somnul,
 „Fii prudentũ, viteaz deschisũ!“. ..

Cavalerii 'nmărmuriră
 De ast june, un omú nuod,
 De curagiu-í amușiră ;
 Toși ținú ochii pe flăcăú...

Disputele cavalerie
 De la sorși a contenit ;
 Fără locú de 'ntârziere
 Mulți cu junelê a pornit.

Dar câți-va Maghiari se ceartă
 Că onórea s'a călcatú,
 Pentru ce în avangardă
 Să comande un băiatú ?

Acest lucru nu le place,
 Sânt atinși la suflet chiar :
 Bortitură 'n cerú se face,
 Ca cum Zefs' ar fi Maghiar !

Cine înșă ă acest june
 Care mințilê a ocupat ?
 Despre el mai mulți ne spune
 Ca de fétú frumosú în satú.

Íl cunósceți camarade ?
 Vêrurile Transilvănianú ?
 Ia ne spune și tu frate
 De pe Putna Moldoveanú ?

Acest june, ne răspunde
Mai de colo un oștaş ,
Se amestecă ori unde
Varsă sânge cinevași.

E fință pré ciudată :
Nu e Némțu, nu e Maghiar,
E un june ca uă fată ,
Îl scimă noi de la Chiuar.

Ș' ori și cum el se numesce
E d'un sânge cu Bogdan ;
Jicmont pe el îl iubesc
Ca pe cel dântiū Crișan,

Auđiți acu ori cine !
Un copil, ăia ! cavaleri ;
V'a făcut colea rușine ,
Comandând alibarderī ?

Deci onórea astei lupte
Numai dēnsul va lua ;
C'a sciut a merge 'n frunte
Cu nēamicū a se lupta.

Dar tātāni-sei ce face ?
Unde e ? cum n'a venit ?
El cu Jicmont făcu pace
După sfăđi neconținut.

Jicmont bietü fusese mire,
 Cöci abia s'a însurat, —
 C'ua regească încuscire,
 Luând fată de 'mpërat. —

El bietü, de! alene vine,
 Nu 'i pré arde de rësboiü,
 Pe Bogdan cu el îl ține
 Vrënd să vie amëndoi.

Dară Batori s'aștéptă,
 Jicmont, principü Ardeleanü;
 El sosescce pentru faptă
 De resbelul musulmanü...

Ast-fel mi-'ți vorbea oșteniü
 La piciorul unui plaiü,
 La un loc Transilvăneniü
 Cu Români lui Michaï.

Trompele s'audü famfară,
 Pomposü, falnice resunü;
 Aliații se mișcară,
 Căpitaniü se adunü;

Pe principiul 'saluteađă
 Sigismundul Ardelean;
 L' Archiduce 'nainteađă
 Renumit Massimilian. —

Și Michai și Sigismundul,
De nevoe înfrății,
La un locu 'i adună vintul,
De restriște ocoliți.

Di de glorii! de 'nfrățire
Pentru Creștinii aliați!
A Europei strălucire
Reunită sub Carpați!

— „Te gădescu acu cu bine!
„Mare Dómnue Basarab!
„Eu am spus-o pentru mine
„Că voiți fi aici Ingrab...

Pe Michai strângea Crișanul
Bogdan, căru'i 'i a respuns
Michai Domnul: „este anul
„De la noi de când te ai dus!..

După multă curtenire
Lu'i Michai că Turcii a 'nvins,
Pregătit-au la oștire
Un ospetiu de drumu întins.—

Falnic cupa curonată
Mară ospețu ocolea,
Pên' la rege infocată
Uă urare toți scotea.

Dar pré lung' ospěțul ține
 Cu danțü , mese și urărî;
 Țiua trece , nóptea vine ,
 Ardênd focuri pe cărări.

Luna splendidă ocolesce
 Firmamentul seninosü ,
 Și pe trupe răspândește
 Focul ei gălbeniciosü.

Inimă june și 'nfocate
 Bucuria desvălea;
 Mai târziü , târziü în nópte
 Michai cupa 'n mână ia :

— „Căpitanî cu voe bună !
 El a Țis, Românul bravü.,
 „În victoriî viața ă bună ,
 „Dar amară pentru sclavü !

„Să fimü bravî! Creștini una
 „Ce dorimü să apărămü ;..
 „Pe neóspil, tot-d'anna ,
 „Țereî nóstre , s'alungămü li.

„Vedeți tirguri , cetăți , sate
 „Ce-fel suferü, cu ce jugü, —
 „Plângeți creștinesce state ,
 „Ce masacre li s'aducü !

„Să nu stăm în nelucrare ;
 „Pentru crucea că uă mărimă,
 „S'alergăm cu mică cu mare
 „În păgân ca să lovim...

— „Ura ! ura ! óspi Țeriș,
 Țis-aă falnică ăi vecinș, —
 „Măine resbelă , cavaleriș !
 „Măine gloriș la Creștinș !..

Și resunetul se duce
 Prin tot locul de meseniș,
 Veseliă era pe buse
 Zugravită la oșteniș.

Steaoa șilei nu 'ntârșie
 Orizontele roșind ,
 Munșii iaă culóre vie ,
 Groșii aburiș risipind.

Iară acuila , simbolul
 De putere pentru sfășiș,
 De pe culminiș își ia sborul ,
 Să se avinte după prășiș.

Un străin óspe pe dată
 A sosit parlamentară ;
 Domnuluiș Român ș'arată
 Un Turcă mare , saă Tătară. —

P'împregiurū c'ua furişare
De ochiū tôte vrea a sci ;
Ochiul lui prepusurî are
De spion de pe aci.

← „Cine eşci? şi cum te chiamă?
„D'unde vii? vră uă carte ai?
„Poţi vorbi fără de teamă. --
L'a 'ntrebat Vodă Michai.

— „Sunt trimis de Sarascherul ,
„Al meu nume Abdalachū. —
„Cele bune să dea cerul
„La raiele, la beiu Vlachu!

Şi c'ua lungă reverinţă,
Mâna ducând pe turbanū,
Salută cu umilinţă,
Ca credinciosū musulmanū.

Uă pădure de armată,
Lancele, in şus lucind ,
Împregiuru-i înşirată
Ōstea de creştini privind ,

Şi Români şi ajutóre
Volontarii cavaleri ,
Trupe încă fumătóre
D'acel sânge vărsat erî; --

Voia totul ca să vedă
 Ast străin cu ochi lui,
 Despre toate să se 'ncredă,
 Și sătul părea că nu!

Dar și oștea cea creștină
 C'ochi de Argos îl privea,
 Căutătura lui străină
 Îndoială că dedea.

Și 'ntr'acest chip musulmanul,
 Când mesagiul se a dis,
 De trei ori ș'atins turbanul,
 În satanicu-î surisă.

— „Padișachul* dă ertare,
 El vorbi, la că — a trecut; —
 „Padișachul plânge tare
 „Pe acei ce au cădut;

„Padișachul dice pace
 „La raieli supuși sei;
 „Pe Michal Domnu il face
 „Cel potinț al Țerei bei;

„Dar oștirile străine
 „Să se 'ntórne înapoi, —
 „Numai astfel nodul ține
 „De tractate între voi...

— „Padişachul daca eartă
 „Nu putemă şi noi erta,
 „Padişachul daca ceartă,
 „Noi cu armele scimă da!..

Scurtă răspunsă îi dete Domnul,
 Fôrte scurtă dar sănătosă.
 Mesagerul luând tonul
 Unui omă necăjicosă :

— „Póte-se să nu vreî pace
 „Cu Sultanu 'ndurătoră ?
 „Tributar veî a te' face
 „Cerşind străin ajutoră?..

„Află dar ş'această parte :
 „Oştile ce aū pornit
 „Spre Văleni, şi nu departe
 Musulmaniî lă a 'ntêlnit.

„Fôrte puşin se şinură
 „Acei frumoşî cavaleri ;
 „Morşî ca muscele cădură,
 „Ceî mai mulşî sânt prisoneri.

Bogdan tresări îndată :
 — „Fiica mea !.. vai ! prisoneră ?..“
 Dîse cū inima 'ntristată
 Acest nobil cavaleri.

„Oh! amorul! ce durere
 „Despre fiica-mi mi-a lăsat!
 Adăogă după tăcere
 Bătrân omă essasperat.

Și Bogdan și Sigismundul,
 Amicî bunî ca uisce frați,
 P'amendoî ȳ ocupă gôndul,
 D' Augusta prăocupați.

La nuvela năasteptată
 Bietă bătrânul se jelea,
 Se bocea plângend ca tată
 Pentru fiica ce perdea.

Sigismundu 'l îndulcesce
 Promițendu-ȳ ajutoră,
 Că la Turcî el pregătesce
 Focă și trăsnet arđetoră. --

Și Bogdan lipsitū de pace
 Dusu-s'a la primi Ducî,
 Domnul țerei de a ȳ face
 Uă dreptate chiar atunci,

D'a constrânge cu tortură
 Omul care a venit,
 Întemplarea cū a lui gură
 Ca să spue deslușit,

Dar în astă 'mpregiurare
 Mesagerü a dispărut,
 Și 'ntr'un nnorü fugind călare
 Se făcuse nevedüt.

După dînsul se luară
 Cavaleri vre uă căți-va ;
 Pe Christosü ei se jurară
 De a 'l prinde ș' al lega.

Ca vîrtegiul se tot duse,
 De gonaci urmat mereü,
 Blestemät de trei ori fuse
 Și bätut de Dumneđu...

Într' uă clipă toți sciurä,
 Dar atuncia pré târđiü, —
 Bine uni 'l cunoscurä
 Cîne a fost acel bešliü

Care Domnului vorbise,
 Ca trimis de l' adversari,
 Și în tabără venise ,
 Ținënd capu-ï gönduri mari...

O ! ai nostri tot-d'auna,
 Instrumente la străini,
 Și eu Iadul ș'aü dat mâna
 Să 'mpileđe pe Creștini.

Mihnea ! Mihnea renegatul !
Iar un aspirantü la tronü,
Era Mihnea lepădatul
Ce venise ca spionü.

Dar atuncia și mai tare,
Cu un suflet amăritü, —
A părintelui 'ntristare
Pasü armatü a hotăritü.

Resbuñare mai arđëndă
Cap și inimă n' atins,
Precum ura inferbintă
Capul junilor aprins ;

Ascultând pe acest tată
Care cere ajutorü,
Pentr' eroica sa fată
S'a atins onórea lorü. —

Precum tigrü mugind fórte,
Văđënd puii sângerând,
Se aruncă pên' la mórte,
Însăși carnea lui rupënd,

Pe năamicul seü il cată
Ca să 'l pótă sfișia,
Turburat, furiosü d'uădată
După urma lui se ia.

Astfel arme-le resună,
 Óstea din munți spre câmpil,
 Coborându-se 'mpreună,
 Peste șese-zeci de mil.

Turcii dar cât iaă de scire
 De retragere se 'ncercă,
 Și Creștini în unire,
 Să 'i atace, spre ei mergă...

NOTE LA CÂNTUL AL ȘÉPTELEA

1) „Ostași Creștini care era mai mult adunătură, ne-
 „obicinuiți cu resboiul și având temere de vitezia și
 „numărul Turcilor, începură cu încetul a se deprinde
 „a-l vedea mai fără frică și a lua curagiū. În tóte
 „dilele se întâlneau cu Turcii etc.

Magasinul ist. Bălcescu,
 Camp. Românilor de la 1595.

VIII.

În Septemb're cu recóre
Florile maî rîdú pe plaiú,
Viile se cocú de sóre
Cu al doilea timpú Maî.

Munţii invélişi de ceaţă
Redicú fruntea pên la nuorú ;
Văile de dimineaţă
Scotú un sunet mugitorú.

Subt a óstei grea călcare
Orí cé sgomotě amuţescú ,
Chiar ş'a aculei strigare
Dintre negurí care crescú.

Principii unişi sub steagurí,
Oştile le a împărţitú
În colóne de atacurí,
Subt un capú maî renumitú.

Sub Michai românii lănceriï,
 Călărimea și pușcași,
 Să atace Ianicerii
 Facă uă frunte de óstași;

Bocceai cu Secuime
 Ceï cu cóse înarmați; —
 Sigismundul, nobilime
 Lêngă dînsul adunați;

Maï era Picolomini
 Comandând Italiani;
 Răsvan Vodă cu vecinii
 Cu călării Orcheieni.

Trecă colónele 'nainte
 Ca troieni nenumărați,
 Oștile mergend putinte
 P'între șiruri de Carpați.

Riturile făcend sunetă
 Peste prunturi șerpuescă;
 Celé armate cu resunetă
 Vr' un obstaclu. nu găsescă.

Unul lasă după altul
 Dealurile înapoi,
 Înainte aliatul
 Trece lunci, colnice, văi.

Spre Stănesci și Dragoslave,
Pe la Rucăr trupe urcū ;
Și putinte și mai brave,
Spre Tîrgovisce se ducū.

Iatăi ajuns-î pe câmpie!
Lunci, pădurî ostași umplënd ;
Pentru Turci uă vijelie
Vintul despre munți suflândă.

Iar Sinan făcëndu-și prânzul
De pē uă culme îi privea ;
Michnea era lêngă dînsul
Și consiliuri îi dedea.

Michnea cel ce 'n viclenie
Pe Creștinî a spionat,
Cu movilă Ieremie
Un complot a conlucrat.

Căci el Domnū ca să se facē
Cu Satanū era ajunsū :
Nu era turcit de clacă,
Nici d' un simțimēt pătrunsū...

Pe Creștinî vedënd cum vine ,
Turcul este în estasū ;
Sub pretecest că nu 'î convîne
Locul, oștile ș'a trasū.

La Tirgoviste el lasă
 Pe Ali din Trapesunt
 Cu puteri, cu bani în casă
 Arme, proviziuni; pe pant

Promițându-i ranforțare,
 Îi ordon' a se lupta;
 Ș'a lupta cu forță mare,
 Patru mii Turci l'asculta...

Astfel Sinan se retrage
 Către Bucuresci în jos,
 În speranță de a trage
 De la locuri un folos.

La Brăila sta putere
 Trupe Turci ce o ocupa,
 La nevoie le va cere
 De năamică a 'l descurca.

Promitea Ț'ai săi de scusă,
 Sigur un măreț succes,
 Că va trage într'ua cursă
 Pe Creștinii mai la șes.

Bogdan merge chiar în frunte
 Cu 'n avânt și cu 'n foc răru,
 Ține una de pe munte
 Cătând Ț'ochiu-i p'ad aru.

Puși în linie de luptă
 Și 'n colóne așeđați,
 Vocea trómbiți o-ascultă
 Cei ostași îmbărbătați.

Precum cadú de lei uă turmă
 Pe uă pradă însfêrșit,
 Cu putere de pe urmă
 Pe nêamicú s'aú repeđit.

Dar minune, întêmplare
 Ei în lagărul osmanú
 Nicí un omú pe jos, călare
 Nu găsiră după planú.

Rêmân prinși d'estasiere,
 Câmpú acesta 'i mărături;
 Ei se temú cu prevedere
 Vre uă curs' a nu găsi.

Dê uă camdată hotărîră
 A sta loculú cum sta,
 Peste câmpu tábărîră
 Carê al Turcilor era.

Aú rêmású uă đí ș' úă nópte
 Ș' iar uă đí mereú lucrând,
 Aú veghiat precát se póte,
 Ș' iar uă nópte de pe rând.

Uă colónă Turcî şosesce
În amurgū pe înnoptat,
Nici prin gōnd nu le plesnesce
Despre câte s'a urmat.

Ei făcēnd diversiune,
De la prădî se întorceaū;
Prădî aducū ei de minune, —
Către fraṭii lor trăgeaū.

Când în castre ei intrară,
Pe un timp neaşteptat,
Târḑiū seama îşi luară
Că în cursă aū intrat.

Rēsplătirea ş' o avură
Prin aḷ faptelor decret;
Lēngă prade se perdură
C' ochi 'n cer pe Machomet. —

Debutară dar Creştinii
Prinḑēnd două mii de Turcî;
Şi Bogdan şi toṭi străinii
I a trimis la Hurii: (furci)!..

Apoi planul şi 'i trasară
Ducî armatele plănḑind,
Uă colónă o lăsară
La Tērgovisce stīnd;

Michai ia pe Turci în gónă,
 Bate feru pênă e caldă.
 Și îndată se întórnă
 L' al Têrgoviscei asaltă.

Sigismundul chiar comandă
 Al Têrgoviscei acediu ,
 Și începă uă canonadă
 Turnând focuri peste rediú.

Tótă óstea se 'ndrepteadă
 Cu asalt a năvăli
 Pe Têrgovisce s' ó rađă,
 Garnisóna a 'i strivi.

După vorbe inspirată
 Garnisóna de Sinan,
 Aștepta ranfort d' armată,
 Ca să fie lupta ün an.

De la 'ntúia îmbrăucesce
 Al Creștinilor asaltú,
 Forța ei o re'noesce
 Și 'n atacul celălaltú.

Și mai multe Sigismundu
 Încercări essecuta
 Ca să intre înlăuntru, —
 Ilustrarea 'și căuta...

Şanţuri cū apă p' oraşu, — pline, —
 Muri de lemne 'l încingeau ;
 Şi cadavre nu puţine
 În totu locul se lungeau.

Se ţinū Turcii cât se pôte,
 Ocoliţi de adversari,
 Şi l' atacuri, după tôte,
 Ei răspunde tari şi mari.

Campu-ducele 'ntreiescē
 Artileria lucrând , —
 Şi oştire grămădesce
 Ca să termine 'n curând.

Însă vede cu mâhnire
 Că 'ndeşertū e lupta sa,
 A Têrgovisci 'ntărire
 Nu pré lesne pôte lūa.

D'a o ţine 'ncongiurată
 E părerea tutului,
 C' uă lucrare regulată
 A constrânge o Ducii vor.

Ðile multe ocolită
 Ei Têrgoviscē a ţinut ,
 Sôrtea ei nefericită
 Îi gătea un fristū minutū.

Focurile și facū stare
 D'a ploua în încrucișū ;
 Óstea de încongiurare
 Stă campată pe costișū. —

Bogdan tras cu Sigismundul
 Subt un arbure umbrind,
 Își alină puțin gôndul
 La Têrgovisce privind.

Mai êntîi și 'ntîi de tóte
 Bogdan nobilū Român Crișū,
 Către principe el póte
 Vorbi multe și fățișū.

Sigismundul, ginerele,
 Liniștit când se găsia,
 Dese orî privind inelul
 La Soția lui gôndia.

După ce d' acediere
 Aū vorbitū eî de ajuns,
 Bogdan scapără 'n durere
 Focul ce 'l ardea ascunsū.

— „Spune dar, Bogdane!“ ȕise
 Principele jos trântit,
 Unde ochiu-î aromise
 Jumătate adormit.

— „Da, să spui, Bogdan răspunde,
 „Despre fica-mi să vorbesc,
 „Și mai mult ce mă pătrunde
 „De tot neamul românesc.

Sigismundu nu 'l pré-ascultă; —
 El visa Samosă castelă,
 Tinerică sóția-î, cultă
 Flóre, — Angel pentru elă;

Care fuse refugită,
 Precum Stanca 'n Făgărașă, —
 A lui Michai Domnu, scutită
 De resbelul uriaș.

„De Român voescă a spune,
 A dis nobilul Crișan,
 „Prin bordee, prin cătune
 „Fii marelui Traian. —

„Numă uă fiică îmi rămase,
 „Augusta fica mea,
 „Pentru Român se armase,
 „Pentru omul ce iubia.

„Eă și fica-mi uă suflare
 „Și uă inimă avemă,
 „Și pătrunși de întristare
 „Privimă cele ce vedemă.

„Dacia țeră strălucita,
 „Roma! Roma, Sôrtea ei!
 „E imaginea 'nđeită
 „Și Românii fii mei!

„Că uă mare nedreptate,
 „De la nobilii isvorând,
 „În Ardeal atâtea sate
 „De Români împovărând..

„Sciî, o! Principe! pré biné,
 „Sunt Român de sânge eú; —
 „Crișu Ardealul una ține
 „Cunoscut de Dămneđeú.

„Și să 'ncepemú mai' departe
 „De la Ungurul Arpatú;
 „Bătăliile în parte
 „Cu Român Menomoratú; —

„Peste Crișu se retrăsese
 „Tot bătênduse pe pasú,
 „Ducele Român fusese
 „Neînvins și pré viteazú. —

„Bine, el avusé uă fie; —
 „Zolta, fiul lui Arpatú,
 „A cerut-o de soție,
 „Ș'ast-fel lupta s'a curmat; —

„Cum Augusta, fîca-mî, cere
 „Cu 'n Romîn a se 'nsoți,
 „Ca sî fie mîngîiere
 „Unuî mire cî o 'mpeți.

„Dar acea împregiurare
 „Transilvania fîcu
 „Subt a Zoltei domînarî,
 „Sub Maghiari c'atunci trecu...

„Decî Romîniî protestarî
 „Sub Geloû și șub Claudiû;
 „Timișaniî repurtarî
 „Vigurosû al armei studiû ;.

„Pîne ce, fatalitate !
 „Al seû, — Optumu, — nepotû,
 „Dupî Claudi se mai bate
 „Și subt arme cîdu mortû. ».

„Sîntul Stefan, prin` credințî,
 „Pe Romîni cît î a supus,
 „Pipîi uî influințî
 „A bisericeî d' Apus.

„Ceî Romîni ce se 'nchinarî
 „Misiunaruluî Stîpînû,
 „La noblețe se 'nîlțarî,
 „Ceî-l'altî ca servi rîmînû...

„Dar acéstă preferință
 „A credinței de Apus ;
 „Pe popóre 'n neputință
 „Și în certuri le-a adusă..)

„Nisce óspī apoi veniră. —
 „Transilvania 'i priimi
 — Ca pe óspī. — Eī se lipiră
 „Cū indigenii a trăi. —

„Acordatu-li-s'a dreptul ,
 „De la regiī ce 'i șcutia ;
 „Eī puindu-se cu peptul
 „Cetăți , tîrguri , pămênt ia.

„Lângă dînși indigenii
 „Aū rēmas ca suferiți ; —
 „Românimea și sătenii
 „Cu durere sînt striviți ! —

„De atuncia tot într'una
 „Pămîntenii aū protestatū ,
 „Și 'n revolte tot-d'auna
 „Frățescu sânge s'a vărsatū.

„Unguri , Sassiī se acórdă
 „Pe săteanū a fereca ;
 „Facū eī legi și punū pe rôtă
 „Pe cei capi ce protesta.

„Anton Magnu și consoții f),
 „Capî Românilor sculați,
 „Și cu Dozsa, s'aũ dat morții,
 „Cum mai barbarũ torturați. r.

Sigismundul ochii face
 Ca și cum s'ar deștepta
 Dintr'un visũ teribilũ ; tace, —
 El concludsiã aștepta.

Fruntea-i e posomorită,
 Ca un omũ nemulțiamit,
 Aspru la Bogdan se uitã
 Puțin ș' iarãși 'adormit.

Dar înfapt Bogdan îi spuse
 Suferințele, torturi,
 Ce Românilor se puse :
 Țeapa, ștreangul, roți, sęcuri...

„Din acea împregiurare
 „Românimea s' a rësnit,
 „Aũ trecut peste hotare,
 „Subt alți Domni s'aũ reunit...

„State nooi constituirã
 „Asti viteđi, viteđi Români, —
 „Ei cu peptu lor òprirã
 „Roiul barbarũ de pagãni...

„Al Ungariî Huniade,
 „Acel rege lăudat,
 „Consângean fu cum se cade
 „Din tulpina ce 'l a dat...

„Într'ună luptă desperată,
 „Ca și ađi cu Turci, cum vedei,
 „Creștinimea fu scăpată
 „Prin Români cei viteđi...

„Când a ڡis și Matia cređul,
 „Bătând Turciî prin Românŭ,
 „Ca sêlbatecŭ Paul Chinezul 2)
 „Mânca carne de păgânŭ...

„Fără Români Semiluna
 „Locul Crucii ar fi ținut,
 „Fără Români tot-d'auna
 „Populi mari ar' fi căđut.

„Dar un picŭ de simpatie
 „Pentru Români să aveți!
 „Pentru multa-i bărbăție,
 „Pentru fapte ce vedeți!

Sigismundul se deșteaptă,
 Îi păruse că visa,
 Că Têrgovișcea l'așteaptă
 Pentru lauri ce 'i da.

Pe Bogdan ți 'l mai întrebă :

— „Hei! îmi spune de femeî!

„Fiica ta că atâta grabă

„S'a bătut cu Turcii lei?

— „Fiica mea e ca și mine,

Bogdan ți se; noi avemă

„Uă voință pentru bine,

„Viitoră la populi vremă!..

„Și apoi că ea trăiesce

„Pentr' un june, cum spuseî;

„Radu junelă o iubesc,

„E-a lui viață, viața ei! —

„Michaï Vodă îl trimise

„L' al Germanii împărat,

„Acest june împlinise

Câte sarcine î s'a dat.

„Chiar l' a vóstră însoțire

„El cū frate-său veni,

„Salutări de fericire

„Pentru Domnul seî vorbi. —

„Toți Româniî, toți îl scie

„E un Ángel de om bună;

„A cerut pe a mea fiie,

„Dupre legé să 'i cununtă, —

„Multă pedică ne fuse
 „Ast resbel mahometan,
 „La dorința ce avuse
 „Junele, d'acum un anū.

„El pe Domnul seū si Țeara
 „O servesce de atunci,
 „Tótă iarna, tótă yera
 „S'a luptat mereū cu Turci.

„Panica ce ș' altă dată,
 „De barbare năvăliri,
 „A coprins pe lumea tótă,
 „Ș' a dat grósnicī sguduirī :

„A chemat pe toți la arme,
 „Pêně chiar și pe femei,
 „Ca să 'nsufe, să într'armie
 „Creștinescile idei.

„Toți Creștini 'n Cruciată
 „S'aū armat pentru păgâni,
 „Și uă fică și un tată
 „Să ajute pe Români. —

„Iată dar ca ce iūbire
 „P' Augusta a 'nflăcărat !.
 Sigismundul nesimțire
 L'aste vorbe arătat.

Mai pe urmă te îi vine
 Omulețul răsufând !
 — „Vomă vedea, ei bine ! bine !.
 „Vomă vedea la tóte 'n rând !

Bogdan însă îl cunósce,
 L'înțelege, și dice des :
 — „Ia amiute și încóce ;
 „Fă dreptate mai ales !.

Sigismundu colea șiise :
 - - „Destinate de poporú
 „De la cer fiind prescrise ,
 „Populí pórtă crucea lorú. —

— „Prescript gintele nu are!..
 A răspuns Bogdan d'a dreptú,
 „Dreptu estě al celui tare
 „Ce și 'l apără cu peptú !.

Astfel ei din căütătură
 Aprinseser' un vulcan ,
 Și 'ntr'ună dispută căđură ,
 Cu tot păsul lui Bogdan.

Detunări atunci de armă
 Ce 'mpregiurú s'a auđit ,
 Da în tabără alarmă
 La Têrgovisce sub zidú.

Sigismundu e 'n picióre ;
 Michai Vodă mai deşteptă ,
 Între óste veghetóre
 Stă marşial cu focu 'n peptă...

Bogdan însă se pătrunde
 Din cătrău a resunat
 Detunări care răspunde
 Lungind echo 'n depărtat. —

Se întinde uă pădure
 Pe un locū monastirescū ,
 Ea protege lovitare
 De năamicī când se 'ntêlnescū.

Doi neóspī ca să se bată
 Locū măi bun nu convenia. —
 Fruntea unū e legată
 Pentru uă plagă ce avea. —

Pré aprinşi şi multă ură
 P'adversariī cālăreţi; —
 Unul Turcū , cu gré-armătură,
 Altul Creştin din băieţi

Celui Creştin sângereadă
 Fruntea-ī , Turcul e turbat; —
 Amêndoī se 'mbrăţişeadă
 Cu isbirī de spaımântat.

Lancea Turcul ș'o repede
 D'a'l străpunge ca pe câini,
 Junele minut nu perde
 Și i o apucă cu tarî mâini.

Încleștați ei tot se bate,
 Se împingă și se lovesc; —
 A lor arme descărcate
 La nimic nu folosesc.

În curând era să cadă
 Cel mai slab la un asalt;
 În curând era să vedă
 Unul mărtea celui-lalt. —

Bogdan pinten' atunci calul
 D'ai ajunge mai curând.
 Sigismundul urcă malul
 Dâmboviței cu ai sei rând. —

Ce uimire? ce mirare
 Pe Bogdan și luptători?
 Cunosc pe fie care
 P' amândoi gladiatori. §

Renegatul Michnea fuse
 Turcul care se lupta;
 Pe Creștin îl cunoscuse,
 Tocmai Radu ce 'l căuta.

„Blestemat spion ș'aicia ?..
 „Stai acum că te gădescu !
 Strigă Bogdan , pên' aicia
 „Ți a fost vacul teü drăcescu !

Atuncî Michnea când se vede-
 De mai mulți amenințatü ,
 Când cunósce că va perde
 Orî ce chip de câștigatü ,

D'adversarü se degageadă
 Ce la luptă îl ținea ;
 Nicî pe Diavolu să'l vedê
 Și nicî cruce a 'și făcea.

Peri Michnea ca nălucă. --
 Radul nicî c'ar fi pututü
 Cu năamicul seü s'o ducă
 De dureri fiind bătutü.

Bogdan : „fiule ! îl ȃice ,
 „O minune ! Dumneȃeu !
 „D'unde vii pênê aice ?
 „Ești rănit și fórte reü.

„Fiica-mi , spune unde este ?
 „Prin tot locü Ń am căutat ?
 „Poți să dai o bună veste
 „Unui tată întristatü ?

— „Oh! da, da! răspunde Radul,
 „La un schit de maică pe plaiū,
 „De cât prinsă la 'mpăratul
 „Necreștin, sclavă 'n seraiū. —

— „Cine óre imi cuateađă
 „Cū acest gōndū? Bogdan strigă.
 — „Michnea! Radu repeteađă,
 „Cel ce patria 'șl trădă.

•Daca eū nu lūam de scire,
 „Prisoneră acum era. —
 — „Fiica mi? o! nefericire!
 Bogdan tatăl murmura.

Și atunci cu 'mbrățișare
 Părintesce l'a priiimit,
 Ii dă dulce sărutare
 Că de bine 'l a găsit.

— „Care? carē a mōnăstire
 „Unde fica-mi se ūmbri?
 „Radule, de fericire
 •Nu sciū cum a 'ți mulțiāmi,

Întrebă Bogdan pe june
 Care sta ca amețitū. —
 Câte ună una spune
 Radul tóte cē a pășitū!

Bogdan plin de nerăbdare
 L' ascultă, se bucura;
 Și 'ncurînd ei de plecare
 Pe doi cai încălica.

Țiua, nóptea tot suiră
 Drumu 'n sus p' un plaiu vecin. —
 P' Augusta o găsiră
 Bravă, sântă 'n loc creștin...

Pentru tată și cu fică
 Și cu Radu ai lui fi,
 Monastirea se rădică
 Pên' la ceru de bucuri.

Ș' Augusta ca uă flóre,
 Eroină de princip,
 Ca un crin învult 'la sóre,
 Rumenéla p' al ei chip, —

Pré senină, inimósă,
 La ea Radul cât privi,
 O găsesce maí frumósă,
 Maí frumósă d'a-o iubi...

— „Dumnezeu ne ție seamă!
 A dis Ducele Crișan;
 „Plecămú fi mei, ne chiamă
 „Mare luptă cu dușmanu.

„Nu mi ai spus cu dăamănuntul
 „Ca să știu ce s'a urmat,
 „Batăl crucea și mormîntul
 „Pe acel ce va trădat l.

Și Bogdan ce tată 'i ȝice
 Tinerei 'nsurăȝei,
 Pré iubitei sale fiice
 Întrebări făcu și ei.

— „Ce să mai vorbimă o! tată!
 „De acele că a trecut ?
 „Să veȝi astă-ȝil ce ne-așteaptă
 „Lucru trist și neplăcut !.

Radu lui Bogdan răspunde, —
 Creȝurî fruntea lui făcînd.
 — „Ce fel, fiule? și unde?
 Întrebă Bogdan curînd.

— „Tótă nóptea, Radul spune,
 „Vodă 'n gîndurî se preȝmbla,
 „N'a 'nchis ochii ca minune,
 „Pîně 'n ȝiuă 'ntêrgă umbla.

Augusta: „Ce e? ce e?“
 Mai curioșă a 'ntrebat,
 — „Nu cum-va se cearc'ua chiăe
 „Dievolească pentru Ștat? „

Bogdan țice : „se clocesce
 „Complot , răsmiriță , jeafă ?
 „Iarăși ce-va uneltesce
 „Al dușmanului tarafă ?..

— „Tocm' așa , Radu' urmédă ,
 „Vodă însă le-a aflat.
 „N'a vrut vorbelor să creadă
 „Să hu fie înșelat.

„Domnul să se 'ncredințede
 „Cerceteadă s'afle totă;
 „Pune ómenī să vegheđe
 „Urmărind acest complott.

— „Hei ! băiete , asta sună
 „Ca complotul cu Chorvat ,
 „Cu boiării împreună
 „Cari vodă 'i a ertat. —

— „Tocm' așa : ș'acuma este.
 „Cu aceia înțeleși , —
 „Să răsufle fără veste ,
 „Cu plătiți — cu ómenī dresă!..

— „Drace ! Drace ! Bogdan grință
 Necăzit , înfuriat ,
 „Mergă la Vodă încredință
 „Să trag óstea la palat .

„Nu mi ai spus cu deamănuntul
 „Ca să știu ce s'a urmat,
 „Batăl crucea și mormîntul
 „Pe acel ce va trădat le

Și Bogdan ce tată 'i dice
 Tinerei 'nsurăței,
 Pré iubitei sale fiice
 Întrebări făcu și ei.

— „Ce să mai vorbimū ol tată!
 „De acele cē a trecut ?
 „Să veđi astă-đil ce ne-așteaptă
 „Lucru trist și neplăcut !.

Radu lui Bogdan răspunde, —
 Creșurī fruntea lui făcēnd.
 — „Ce fel, fiule ? și unde ?
 Întrebă Bogdan curēnd.

— „Tótă nóptea, Radul spune,
 „Vodă 'n gōndurī se preșmbla,
 „N'a 'nchis ochiī ca injunē ?
 „Pēnē 'n điuă 'ntērgū umbla.

Augusta : „Ce ș ? ce e ?
 Mai curiōsă a 'ntrebat,
 — „Nu cum-va se cearc'ua chiee
 „Dievolească pentru Ștat ?.”

Bogdan dice : „se clocesce
 „Complot , răsmiriță , jeafă ?
 „Iarăși ce-va uneltesce
 „Al dușmanului tarafă ?..

— „Tocm' așa , Radu' urmédă ,
 „Vodă însă le-a aflat.
 „N'a vrut vorbelor să creadă
 „Să hu fie înșelat.

„Domnul să se 'ncredințeđe
 „Cerceteadă s'afle totă;
 „Pune ómenī să vegheđe
 „Urmărind acest complotă.

— „Hei ! băiete , asta sună
 „Ca complotul cu Chorvat ,
 „Cu boiării împreună
 „Cari vodă 'i a ertat. —

— „Tocm' așa: ș'acumă este.
 „Cu aceia înțeleși , —
 „Să răsufle fără veste ↓
 „Cu plătiți ← cu ómenī dresă!..

— „Drace ! Drace ! Bogdan grință
 Necăzit , infuriatū,
 „Mergū la Vodă încredință
 „Să trag óstea la palatū.

Iată-î dar la peptă Creștinii
 Cu Osmani 'ncăirați!
 Pe Têrgovisce Români
 Se aruncă 'nfuriați...

Principii se ducă 'nainte,
 Credă momentul favorit. --
 Pregătiri de foc s' aprinde
 Peste șanțuri asvêrlit.

Michaï Domnul, despră uă parte
 Fortereța 'n sus bătea,
 D' adversari, unde 'l desparte
 Un riū iute ce curgea. —

De la vale Ardelenii
 Ca să intre se sileaū,
 Și Săcuī cu Moldovenii
 Tôte forțele și puneau.

Capitala 'ncongiurată
 Un lagunū avênd secret,
 Uă speluncă 'ntunecată
 Din orașū în munți da drept,

Monăstiri la capet leagă
 Prin profunde reșiri;—
 La speluncă Turei aleargă
 Să s' ajute la eșiri.

Dar d' afară se observă
A le Turcilor mișcări,
Și oștirea de rezervă
Îi ia 'n gónă d' a călării...

Focū orașu 'ntregū încinge,
Arde, fumegă plesnind ;
Turcii se luptū de a 'l stinge
Cu grămeșile venind.

Desperați pe parapete
Neamicului ținū peptū ;
Ca din cer plouând rachete
Peste dinși veniaū dreptū.

Murī uă flacără lătiță,
Case cu 'nvelișū cădea ,
Canonada pré iuțită
Din afară le-aprindea.

De asaltū, — vulcan, creștine
Pregătiri irumșū măreșū,
Cu scări, birne și machine
Alergū oștile 'ndrăsneșū.

Daū asaltū Creștini tare
Peste șanșū, pe murī s'a 'ntins ;
A desordinei suflare
Garnisóna a coprins...

Crucea falnică ia locul
Semilunei pe orași,
N'o atinge pe ea focul,
Nici o șurpă, cinevași...

Comandanții d' apărare
Și cu Pașa lor Ali,
C'hiamă, strigă 'n desperare
Pe spăriații Osmanli.

Cu Profetul să 'i ridice,
Îi congiură d' ajutoră,
Paradisul le pređice
Ca să ție rându loră.

Îneă nu; nici stă chemării
Garnisóna a lupta; —
Ca și valurile mării
La asaltă Creștinii urca. —

Cea din urmă desperare
Cu măcelul ce dedea,
Cea din urmă detunare
Fu castelul ce cădea,

Sute guri de focuri bate,
De uădată 'n parapetii
Unde ascunși sta în țetate
Ali, Hasan și Mehmet,..

Tremură din temelie
 Edificiu acel grosu,
 Cade părți din zidărie
 Cu un urlet fiorosu.

Esplosiune face mare
 Magasinele ardând,
 Lasă totu 'n sfarâmare,
 Stânci pe 'ncongiurați cădând.

Și așa totă silința
 Garnisónei e 'n deșertu,
 Plini de gróză, și credința
 Musulmani atunci perdú. —

Bătuți, striviți cu durere,
 Pe pământ, prin focu têrêți,
 Grație la creștinu cere
 A nu fi măcelăriți...

Iar Têrgoviscea ruinată, 1)
 Porțile și le-a deschis,
 Sângerândă, incendiată
 Cât nu este de descris.

Sus creștinele drapele
 A le celor națiunii!
 Predați Turciți zăcherele,
 Arme, tunuri, munițiunii...

Sus stindardele române!
Pe cetăți, pe dome 'n susă!
În sus fama, ce rămâne
A lui Michai mai presusă!!

NOTE LA CÂNTUL AL NOULEA.

1) Fortereța Târgoviscei, cu fortificații de lemne, ce Turcii construiseră, spre a se putea apăra în contra Creștinilor, fu luată de Michai și puterile ce veniseră în ajutoru-î, la 18 Octombrie 1595.

X.

De Creștinî cetatea lăută,
În lăuntru răspânda
Buciumările d'armată,
Și desordinea cădea.

Musulmanî se închină
Prisoneri la Creștinî :
Ei sorbeaŭ din cupa plină
Cu amar și cu veninŭ.

Principiî ș'alegŭ cartierul. —
Ali Pașa , fiind prins ,
Aruncă din mână ferul
Ca un omŭ ce este 'nvinsŭ.

Perdënd Turcŭ a sa trufie ,
Lêngă Creștinî se tĕra ;
Din creștina datorie
Ajutorŭ clement spera.

Cel puțin compătımire
 La uă Sörtě așa de plâns ;
 Principi într' uă unire
 Mâna lui Âli aă strâns.

Ducă cū așa mărinimie
 Michaï , Batori , Răsvan ,
 Chiar Bogdan cū a sa fie
 L' întrebare de Sinan ;

De campania aceasta
 Și de orî ce plan făcut.
 Ali tristū , în starea asta ,
 Spuse totul cě a știut.

Că 'n Moldova un Movilă
 Cu Poloniă a intrat ,
 S'a urcat pe tron în silă ,
 Și cu Turci e aliatū. ¹⁾

De la dînsul ajutóre
 La Têrgovișce spera,
 Pentru luptă fiitóre
 Când Creștinî o 'ncongiura.

Răsvan față , mai cu seamă
 Tronul seă că 'î s'a răpit ,
 Pe Movilă îl blesteamă
 Ca p'un trădătorū cumplit,

Batori veninú 'i sterge
Promițându-î ajutorū ,
În Moldova că va merge
Să dea jos pē usurpatorū.

Ali spuse câtē aflase ;
Că și Mihnea cum lucra
Cu boiăriī , —complotase
Pe Michai a răsturna. —

Radu căruī sângereađă
Plaga sa mai de curēnd ,
Atuncī părea că turbeađă ,
De la Michnea suferind,

Rēilor pe Michnea 'l dase,
L' al Satanēī Negru fiū ,
Și Bogdan dar se jurase
Să 'l jupóie chiar de viū.

Augusteī , pré iubită
Fiica nobiluī Crișan ,
Ș'a luī Radu împețită ,
Bātu peptu-ī de oșteanū; —

Lêngă principī, generósă,
Ea c'un ochiū de vulturelū,
Privea starea sângerósă
Uneī cetățī în măcelū.

În măceluri și 'n durere
 Eroismu-ă s'a născut ,
 Pentru ginta sa plăcere
 Ca să porțe arme, scutū ; —

C'ua tunică d'alba lână ,
 Românescū alesul portū ,
 Purtând spadă și pe mână
 Cu muscheta se 'n acordū. —

Călăria așa de bine
 Ca cel mai bun cavalerū ;
 Sângele ă curgea prin vine
 Iute ca un focū pe cerū.

Ochiū fulgerei revarsă ,
 Mintea ei purtând cununī ,
 Vanitatea 'n ea nu varsă
 Vinovate pasiunī.

Geniul Daciei creștine
 S'ar fi ăis că este ea ,
 Cu armatele străine
 Care 'n luptă le 'nsoția. —

Pentru patrie, credință ,
 Și feciórele aū luptat ,
 De româna essistință
 Brațul , sufletul ș'aū dat. —

O ! Michai ! ca ce bravura !
 Unde astă-zi timpî acei ?
 De yirtute ce căldură
 Pe Românene femeî ?

Un asemenea essemplu
 A dat mama lui Stefan ,
 Care a 'nsuflat din temple
 Vitezi la Moldoveanu .

Augusta 'n cugetare,
 Pentru vitezi cavaleri,
 Spera a da liberare
 La creştinii prisoşeri ;

Cei ce cù armele în mână
 Într'ua cursă au cădut ,
 Şi în patria română
 Suferinţa au vedut .

Cugeta Augusta fórte
 Iaraşi armelë a lua
 Saù pe viaţă , saù pe mórte
 Pe cei prinşi a libera

— „Radule ? tu suferi tare ?
 „Sângele cum curge , ia
 „De la frunte ? căntare
 „E nevoie d'a avea ?

A ȕis Bógdan către Radul ,
 Plaga-ı cu 'n ștergar legând ;
 Alt-fel voinicũ ca și bradul,
 Spătosũ , brațe tari având.

El răspunde : „picũ de sânger
 „Pêně când în vine-mi simțũ,
 „De atâta nu voiũ plânger,
 „Nici copil sũnt ca să mințũ.

„Înainte, frațĩ, cu bine !
 „E de lucru 'n Bucuresci,
 „Și la Giurgiu ađĩ orĩ mâine,
 „Și pe malurĩle turcesci !.

„O ! pe Michnea adă-mi Sânte !
 Ȑise ăl Călomfirescũ,
 „Saũ mă 'nghite tu pămênte'
 „Neputênd să 'l mai găsescũ !

„Cõci al Michnea multe rele
 „Tot-d'auna ne a făcut,
 „Să 'l plătescũ dar pentru ele
 „Câtě avemũ de desfăcut...

Principi, în astă stare
 Reuniți pentru lucrări,
 Luı Ali dă ascultare
 L' a le luı solicitări.

Chiar și 'l plânge despre Sôrte,
 Însă captiv ei îl țină ;
 Îi promite pên' la môrte
 Tratament blând și creștinu.

Cât ostașii răsufară
 În Têrgoviscă aũ ședut ,
 Prinșii Turci se rēdicară,
 Peste hotar i aũ trecut.

Monastirile primiră
 Pe răniți și pe bolnavi,
 Ajutóre oferiră
 Pentru ómeni cei slabî. —

Pentru morți, după credință,
 Dat-aũ tribut pe pământu,
 Ș'a temiei preferință
 Arse la toți pe mormintu.

Precum sufletul împinge
 Gôndurile pên' la ceru;
 Precum inima în sânge
 Bate 'n pepturi care speru;

Precum fulgerul străbate
 Spațiul nemărginitu ,
 De speranță adevărate
 E Românul ocolitu.

Aşa dar în frunte merge
 La victorie semeţu;^o
 El, Românul care şterge
 Doliu patrii, 'ndrăsneţu.

Michaï Domnul e în frunte,
 Cu armatele plecând
 Din Térgovisce, să 'nfrunte
 Cursele, pe Turci călcând,

El ce cugetă a Tără
 Limpeđit' a o vedea,
 Să alunge acea feară
 Ce n'nvinsă se credea ;

Chiar şi n'ume să n'auđă
 De acel n'emicu espert,
 Ca şi urma să şi ascundă
 În al Asi'eť desertu;^d

Face a suna trompete,
 Ca şi v'ntul resunând,
 Bucurescii să 'l aştepte
 Iarăşi liberu remânend.

Curseră cum curgă şiróie
 De pe munţi către cámpii,
 Şi cădură oşti ca plóie
 Pe sp'riaşii Osmanlii;

Dar Sinan ce București
 Ținea, Giurgiu 'n ghiara sa;
 Monastirea Văcăresci,
 Radu Vodă îl mina;

Și la vale multe sate
 Cu oștiri a ocupat;
 Prin a Giurgiului cetate,
 Dă uă flotilă ranfortat;
 —

București părăsesce
 Cum Tâgoviștea cădu;
 Friguri, friguri îl găsesce
 Pentru câte le vedu..

Trupele Creștine dară
 Lângă București opresc;
 Înăuntru nu intrară,
 De vre uă cursă se feresc.
 —

Radu Vodă prin minare
 Arse 'n focu, se risipi;
 Esplosiunea efectu n'are
 Căci Creștinii o ocoli,

S' auđit atunci departe
 Mare urletu tunătoru;
 S'a vedut de ceea parte
 Sburând casele în nuorū.
 —

Fraților! și mai 'nainte
Pe Sinan să năvălim!..
Țiceaș trupele ferbinte,
Liberi, bravi să ne fălim.

Oștile se ducă la vale;
În falange se desfacă
Cu energie pe cale
Și 'n colóne de atac;

Și cū asemenea inițială
Cât n'ar crede cine-va;
Ca un leu fără 'ndoială
Care prada își căuta.

Către Giurgiu o! minune!
Un convoi venia turcesc,
Cară cu provisiune
De ascheri se însoțesc.

Mai avea un deal să urce,
Apoi văi de scoborit
Până când era s'apuce
Unde óste - a tăbărit.

Dorobanții s'aventară
Să atace ast convoi,
Iute el se 'ncăirară
Și luară cară, boi...

Maî în centru peptul pune , —
 Se repedü din cavaleri ;
 Tot în rând cu provisiune
 Mergeaü creștini prisioneri.

„Aci, Radule, pe dînși !“
 Augusta a strigat. —
 Ca uă acuilă întrînși,
 De Turci rânduri ei străbatü.

Augusta înainte ,
 Ca și fulgerul pe mări;
 După dinsa maî ardinte
 Bogdan, Radu d' a călări,

Apucar' uă furiósă
 Luptă peptü cu ianiceri,
 C' uă călcare viforósă
 D'a opri pe prisioneri.

Lovescü ei, se batü, împumnă,
 Sparge-un rând numai de cât,
 Mi-ți răstórnă și sugrumă
 Neamicul strâns de gótü. —

Sünt acestia cei de frunte
 Și viteđi dintre Creștini,
 Ce plecaseră din munte
 Cu avântü, cu curajü plinü,

Săcuï, Nemți și Româtime,
 Lângă junele eroï ;
 Radul a condus mulțime,
 Comandați de omul nou; —

Strecuratu-s'a cu dinși
 Atunci chiar Vistiărul Danu,
 Care 'i duse ca pe dinși
 Drept în cursă pentru banu. — -

Ce de lacrimi — bucurie
 Pentru bieții întristați !
 Când scăpară din sclavie, ²⁾
 Prin Augusta ajutați !

Lovitura fuse iute ;
 Cavalerii se grăbiau ; —
 Frați pe frate ca s'ajute,
 Prisonerii inimă iaă.

Pun ei mâna p' a le arme
 A le Turcilor căduți ;
 Pun ei peptul să într-arme
 Pe cei prizoneri făcuți ;

Ca uă undă peste unde
 Peste victime rădicați,
 Prisonerii le răspunde
 Când se vedă prin ei scăpați.

Angel Serafin s' arată
Eroina cum 'ajunsă :
Prin ea sórele îndată
Și în temnițe-a pătruns.

Contingentul, Turciî care
La Têrgovisce s'aă prinsă,
Aă fost cei ce prin trădare
Cursa la Creștină a 'ntins. —

Dar această hărțuială,
Între dealurî spre Frătescî,
E 'nceput fără 'ndoială
Celor faptë uriășescî.

Óstea creștinéscă vine
Scoborâtă de pe deală ;
Musulmanî peptu 'î ține
Lêngă Giurgiu și pe mală...

NOTE LA CĂNTUL AL ȚECELEA.

1) În timp când Răsvan se afla în campanie în Țérah-Românéscă, se formase uă partită în Moldova. Zamoischi, cancelerul regelui Polonii, ocupă țérah cu Poloni. Trupele ce Răsvan lă a fost lăsat de observație în diferite puncturi a le țerele, se retrăseseră. Boiări aleseră Domn pe Ieremia Movilă. Zamoischi și scrisese lui Sinan despre nuoul Domu în Moldova...

2) Armatele Creștine prinseră, lângă Giurgiu, uă sumă de prizoneri căduți la Turci dintr' ai lor, pe cari îi luă înapoi, precum și uă mulțime de bagage.

XI

Aurora focu aprinde
Arătând măreții pași ;
Ea suride mai 'nainte
Bravilor în câmp ostași.

Pe un brațu al apei care
Curge 'n valuri riū spumând,
Peste Giurgiu ea apare :
Giurgiu de oștiri gemând.

Intrepidul Sinan scie
Pe Michaï în fața sa,
El cunósce ș'ua fășie
Din bravura ce purta.

Iute-uă punte construesce
Care țermii légă 'n locu,
Peste punctul ce domnesce
Fortereța din miđlocu.

Se asigură din spate ,
Prin al Dunărei recursu ,
Când năamicul va străbate
Peste óstea cea din susu.

Ager Michaï impresórá
Giurgiul cu tot cę a găsit ,
Și cu Turciï se mėsórá
În tot locul nelipsit.

Turciï 'i opunú resistință
La al focului semnal ;
A Vizirului ființă
Trecu puntea peste malú. —

Capul puntei baricade
Și cu trupe îl păzia ,
Cară șirú cu lanțú legate,
În trei rânduri se 'nțesea.

Citadela acea tare ,
Fortu 'n insulá, roman; —
Veniaú vase despre mare
Protegênd pe Musulman. —

Fortereța înarmată ,
Puntea , insule legând ,
Brațú puternic pentru armată
De la Dunăre făcênd.

Până Batori să vie
 Ce 'ndărăt s'a fost luptat,
 Michai dete uă bătălie,
 Până 'n Giurgiu 'naintat;

Și aprópe ca trei ȃile
 Generală lupt' a 'ntins;
 Prăđi de arme și cămile
 Ai lui Michai aű coprins.

Lêngă Giurgiu 'n sus pe malurı,
 Prindű un locű Romănił crunđi:
 Ei domină peste valurı
 Fortul, insula și punđi. —

Cű Aurora pêne 'n ȃiuă
 Musulmanił podű umpleaű,
 Repediđi ca dintr'ua piua,
 Peste Dunăre treceaű. —

Desperarea cea amară
 Se desémuă 'n ei ca morđi; —
 Când orașul deșertară
 Într'ua nópte s'aű dus tođi...

Michai dară isbutesce,
 Când și Batori a sosit, —
 Predomină și lovesce
 Osman pasul de dosit...

Chiar și vasele armate,
Pentru Turci de ajutoră ,
Sunt ajunse , sfărâmate
De un focă sfâșiitoră.

Astfel Michaï de pe maluri
Fortereța domina ;
El cufundă puntea 'n valuri
Și pre insulă detuna.

Bate puntea drept în două
Pe când Turci 'n jos trecea ;
Desvălind uă lună nouă
La mormînt îi și ducea.

Cu un țipetă ș'ua strigare
A acelor înecați ,
Cât e Dunărea de mare ,
Sunt în valuri aruncați.

Reu lui Sigismundu 'i pare
Pentru timpul cel perdut ,
Că Sinan cu ôste mare
Peste Dunăre-a trecut.

Cocă și gloria faimósă
Sigismundul o perdea ,
Prin a fugă rușinósă
Unde Sinan s'ascundea.

Giurgiul devastat de multe
 Loviturī cē a suferit ,
 De bătăile trecute ,
 Sta ruine grămădit...

Dar oștirile creștine
 Nu 'l putură ocupa,
 Cōcī cetatea focurī ține,
 Bateriile ploua.

Turciī insula cea mare
 De la Giurgiu aū umplut ;
 Facū cu muget aclamare,
 Strigū : Alah ! Alah ! pe prunț...

Citadela construită
 De Romani cei viteđi,
 Mai târđiū reconstruită
 De măestriī Genoveđi :

Posițiune, turnurī, — trage
 Murī de pétră, — baterī ; →
 În al Dunării curs face
 Mare-obsaclu 'n bătălii. —

Garnisóna-ī de opt-sute
 Ianicerī și binē armați,
 Sūnt în stare să se lupte,
 Pēn' la unul devotați. —

Dar Michai o tot lovesce
Cu granate peste tot ;
Pe Sinan Vizir silesce
De a trece apa 'n notă.

Sinan lasă 'n citadela
Pe un Agă comandantă ;
Trece 'n insulă pe schela
Puntei — capul celă-laltă.

Batori se pune 'n față,
Ūmple câmpul marțială ;
Cu putere, cu viață
Bate Dunărea din mală.

Fortereța de departe
Într'un focă o-a bombardat ,
Chiar cu tunurilă o arde
Din Têrgovisce că a luat...

La cetate se vėduse
O spărtură cam în peptă,
D' a le bombe ce căduse
Ca uă grindină și dreptă.

Ungurii fără răbdare
Se grăbescă a da asaltă ;
Ei s' aruncă cu 'nfocare
Peste fortul acel 'naltă. —

Renumiți virtoși cătane,
Spre asalt un pas ducând,
Lângă cete-italiane,
Își bată pintenii călcând. —

Puntea rând de vase prinse,
Brațul Dunării unind,
Ajuta colóne strănse
La spărtură năvălind.

Sub lovirile pré multe
Ce cetatea repeșia,
Ei atacă făcând frunte
Și curagiul i 'ncălșia.

Ca uă apă turburată
Furiósă s'arunca,
Ei strigând cu toți uă-dată
Începă murii a scalada.

Dară furia musulmană,
Desperarea l' așa locū,
Dă puteri la garnisónă
Ș' o aprinde mai de focū.

Încăirați cu 'n ferbintare,
Dup' uă luptă, Maghiarii sânt
Îmbrânciți, bătuți pré tare,
Mortii în sânge frați lăsândū.

Garnisóna îi silesce
 Spatele că aũ întorsũ,
 Și Maghiarii pãrãsesce
 Locul luptei sãngerosũ...

Generosũ Picolomini,
 Când vëdu ce s'a 'ntẽmplatũ,
 Pentru luptãtorii Creștini
 E atins, e revoltatũ.

Cũ artilerie sub mână,
 Spre cetate o 'ndreptã;
 Cũ ajutor la îndemână
 Pentru Maghiarii alergã. —

Iar concursul este mare
 Ce Romãniil' aũ adus ;
 Cu mai multã 'nverșunare
 Bombarda forțul de susũ.

Și din insula vecinã
 Lovescũ Turcii p' adversarii ;
 Tõtã tabãra creștinã
 Pune pept pentru Maghiarii.

Încurẽnd dar citadela
 Munișune a sleitũ,
 Încurẽnd în timpũ acela
 Focurile ș'a rãritũ.

Și cu petre începură
Musulmanî a arunca,
Precât timp ei se vedură
Că neamicul îi călca.

De la insulî într'ună nópte
Munițiune a primit,
Citadela iarăși póte
Să se lupte din granit.

Dar Maghiariî să se spele
De rușinë , — afrontu lorŭ,
Înc' uădată de pe schele
Spre cetate-a merge vorŭ.

Iar Sécuiî frați de sânge
Cu Maghiariî , se opunŭ,
Ei cetatea vor a strânge:
Pentru 'n noouă asalt s' adunŭ.

Drept , spărtura se mărise
Dup' atâtea bombardări ;
Adversariî ș'oțelise
Furia de răsbunări.

Și Sécuiî iaŭ avântul
Înarmați pêne la dinți ,
La cetate mergŭ ca vântul,
Să ngeroși și pré ferbinți.

Când ajuns-aŭ la spărtura
Fortereței sŭnt opriți;
Șovăescŭ sub lovitura
Garnisónei ca uimiți.

Mórtea caută să 'nfrunte ,
De cadavre ne-avênd locŭ ,
Înlăuntru a pătrunde
Se lupt , se lupt plinŭ de focŭ.

Grămădiți în loc îi ține
Fórte Turciŭ viguroși ,
Vêdŭ atunci Sécuiŭ bine
Cine sŭnt victorioși.

Rându 'ntii cadŭ jumătate ; —
Creeri de frați stropea
Pe acei de pe la spate
Cari fruntea își stergea.

Asudară de turbare ,
Înainte grămădiți ;
Dar curînd, în astă stare,
Înapoi se 'ntornŭ siliți.

Tragă atunci Picolomiui
Spada sa. Pě Italiani
Îi avêntă, ca Creștini
Să ajute p'Ardeleŭ.

Se aruncă și cei cu sânge
Al Italie soldați;
Daă asalt spre a înfrânge
Forța celor asaltați.

Sumețu umărü pun ca frații
Peste cei cađuți pâșescü:
Strigü, amenință soldații
Și 'ntregi rânduri se sfêșescü.

Însă chiar ș' Italianii
Cu Sécui staă pe locü ,
Le răspunde Musulmanii
Fulgerându-i într'un focü.

Acum cei din suferință
Cari fost-aă prisioneri,
Își arătü recunoscință
Către creștinii cavalerii.

Rându lor venia acuma
La al fortulu' asaltü ;
Înspirați sânt tot-d'auna
De un simțimânt înaltü !

Lêngă acüla măreață
Vedü un Angel luptătorü ,
Simtü uă aripă 'ndrăsneață
Care dă la gloriü sborü;

Lângă Michaï Domnul mare
 Cel ce fam' a 'nsuflețit,
 Prin a căruï combinare
 Succesū falnicū a 'nsoțit,

Ascultând d'a sa voință,
 Și de ordinī ascultând, —
 Patria din suferință
 Fruntea prin el rēdicând; —

A lui Radu soră, frate,
 Angel, logodita sa,
 Cu ochi dulci, cu sîn ce bate,
 Jos Românul nu lăsa:

— „Înaintē!..“ acum vorbesce
 Celor de ea animați, —
 Înainte ea porbesce
 Cu Români înflăcăriți;

Înainte! dintr'ună undă
 Năamicul a zdrobi! —
 Fără unul să răspundă
 Toți cu inima vorbi. —

Arma duce fie care
 Transilvan în mâna sa. —
 Augusta c'ură chemare
 Locul luptei lē arăta.

Toți atuncia și grăbiră
 Să alerge la spărturi ;
 Fii Italiei 'l simțiră ,
 Ajutoru cerënd sub muri. —

Priviți însă 'n luptă tare
 Pe Michai cu spada 'n mână!
 Cu a aculei cătare
 Către bravi sei Români!

Strigând : „Copii! colo iată!
 „Singurū locū sub leū stăpēnū!..
 „Vedeți, copii! astă dată
 „Curăți-l-veți de păgānū!

„Pe didū copii! c'ua voință,
 „Cu al vostru brațū virtosū!
 „Sus copii într'ua credință,
 „Resturnați cetatea josū !!.

A lui Michai voce suvă
 Astfel către-ai sei oștași ;
 Ea atinge voea bună
 A voinicilor fustași.

Și l' această năvălire
 De străini și de romānū,
 S'a vĕdut uă înfrățire
 Pentru Creștinī în comunū.

Căci Unirea e putere
Pentru populi împilați,
La un pas, la uă durere,
Când se află 'mbrățișați. —

Precum paserile trece
Păduri, râuri, mări și munți,
La așa asalt se 'ntrece
Animați Creștinii frunți.

Iar Mehmet Aga se luptă
Cu Creștinii ce-asalta;
Vitezie ne 'ntreuptă
Din tot Turcul resalta.

Și d' uă parte și de altă
Versunatul adversarū
Respândi de sânge baltă,
De cadavrē un crud altarū. —

Înlăuntru în cetate
E 'ncăirare, foc, ruini;
Turcii sânt coprînși din spate
Și din față de Creștinii.

Îndeșert Sinan privesce
Și cu inima turba,
Din ostrovū orī cât voesce
Ajutorū cetăți a da;

Căci Chirale căpitanul,
Că artileria din dealu,
Îți constrânge Musulmanul
A păzi pe dreapta 'n malu.

Mehmet Aga îmbrâncesce
Precât pôte un asaltu ;
După ce puteri sleiesce ,
Se închide 'n turnu 'naltu.

Cu ai seî ce iucă ține
Lupta cu 'u chip desperat,
Singurū lucru ce î convine,
Ierbăria 'mpresurat...

Formidabil detunarea
Esplosiunei când săltă,
Mehmet plăti rēsbunarea
Fraților ce 'l ascultă. —

Bogdan atunci plin de sânge,
Paloșul seū fumegândū , —
Lêngă fiica-î care 'nfrânge
Mórtea și l' asalt mergēndū ;

El și Radu împreună,
Acuilî cu mâinî bărbătescî
Pe cetate 'nfigū, și sună
Triumfu óstei romānescî!..

Maî nenorocit ca Agă
 Mehmet, Sinan lăcrimând,
 Inima în el își seacă,
 Capul sub satiră vedând. —

Trece Dunărea în coste,
 D' a le lui dureri gonit;
 Din cea sute miî de oște
 Țiumătate s'a topit. —

Dar și ceea ce Ți rămase
 Pentru luptă nici visa,
 De Michai se spăimântase,
 De Creștini, de oștea sa.

Ast-fel Sinan și colosul
 Ce Europ' amenință,
 Termină și luă dosul,
 Și rușina Ți trâmbiță. —

Fortereța Sântul Georgiu,
 Turcii cât o apărat,
 La Creștini de la Giurgiu
 Fruntea ei ș'a închinat. ¹⁾

1) La 27 octobře 1595 armatele Creștine luară cu asalt fortereța Sântul George de la Giurgiu.

XII.

Michai Vodă, unsul mire
Pentru némul creștinescū,
Repurta cu strălucire
Triumf mare românescū.

Mare triumf, mare famă
Pretutindenī răsuna ;
Toți Româniī îl aclamă,
Cu urări 'l încununa. —

Dară marea sērbătore
Uă lătesce ăl poporū,
Bucuria domnitore
În trei țeri luase sborū. —

Năvălirea musulmană
Care margine n' avea,
Prin uă flacără romană,
În rōrunchiī uă lovea. —

Și cu 'nvingerea măreață,
Prin acei aliați veniți,
El pe frați sei învață
Cum se cade-a fi uniți...

Din Bucegî pênă la baltă
Peste munți, peste hotarū,
Toți Români una saltă
Și se rógă la altarū.

Da, se rógă pentru aceia
Cari 'n luptă aū căduți ;
Tótă sora și femeia
La uă jertfă parte-avut.

Sigismundul chiar ia parte
La serbarea 'ntregei țeri ;
Și famfara de departe
A sunat la cavaleri.

La Gherghița ei s' adună. —
Capii se salut-măreți :
Români, străini voe bună
Ș' împărțescū la un ospetū.

Archiduci Germani d'a rōndu,
Maghiari, Săcuī, Italiani,
Și cu Batori Sigismundu,
Se întornū cu Ardeleni. —

Mulțămiți cu bucurie
Toți sânt. ¹⁾ — Între ei Răsvan
Simte 'n inimă mânie,
Turburat ca un Titan...

El la toți solicițeadă
Un ajutorū legiuitū. —
De necazū maī lăcrimeadă
Pentru tronul seū răpitu;

Cel Movilă Ieremie,
Carne suflet ca Polonū,
A Moldaviei domnie
Usurpatu-i-a și tronū.

Sigismundul jôcă rolă
De suprem ce i a plăcut,
Pentru tron îi dă parolă
Să 'l restaure ca 'n trecut. —

Michai Domnul însoțesce
Cualiați. — Dómna sa,
Dulce palpită, doresce,
În Făgărași l' aștepta.

Din Sibiiū că ea pornise
Către Făgărași acum;
Unde soțu-i îi promise
Să o 'ntêmpine pe drum.

Apoi Bogdan vru s'o facë
Mai presus în Făgărași,
Nuntă mare ca să placë
La toți óspi și nuntași;

Michaï Vodă, Stanca Dómna,
Să 'ncunune p' ai lui fi,
Ca să ție tótă tómna
Serbători și bucurii.

Că de Turci nici uă nevoe
Numai e, sciea Bogdan;
El, bătrên ca și un Noe,
Vêdu multe într'un an.

Cu trompete, cu famfare
Creștinii oștile pleca,
Bucuria 'n fie care
Pentru țera lui mișca.

Lui Răsvan, precum 'i e gôndul,
Ajutor de călăreți .
I se dă de Sigismunđul
Oști Sécuii îndrăsneți,

Și c'uaă inimă moldavă
Devotați el câți găsi,
Vrea a merge la Suceavă,
Pe Movil' a pedepsi...

A lui Radu însoțire
Cu Augusta 'n Făgărași
Fu-asistată cu mărire
De principii și de ostași.

Pe un șesă ce el domnesce
De Carpați alăturat,
Făgărașu 'ntinerește
Basarabilor domniat..

Scaurul la care vine
Toți Români a asculta,
La un stupă precum albine
Nu se poate a 'l uita.

Ast-fel șesul se 'nvelesce,
Dintre Brașov și Sibii,
De serbarea care cresce
D'aî lui Traian voioși fii.

Mare nuntă românească
Cu urări, cu colăceri,
Și cu pompă 'mpărătească
Făceau falnicii boiări.

„Te iubesc! îi dice Radul
Sóței sale cu ochi dulci, —
Și de nunt' aduse bradul
C'un resunet de haiduci.

„Te iubesc ! ș'amea simțire
 „Fără mórte îmi gădescă ;
 „Te iubescă ca fericire ,
 „Ca p'un dar dumneđeescă!

„Îți iubesc ș'a ta virtute ,
 „Tinerețea-un lucru sânt ,
 „Ca să-mi dai ȃile plăcute
 „Dulce sóțiă pe pămênt. —

„Ia 'mi veȃi cerul diminéța ,
 „Ia 'mi veȃi tóte pe pămênt ,
 „În iubire stă viața ,
 „Fără dînsa e mormînt..

Precum focurî se 'mpreună
 Când s'ating două făcliî ,
 Radu ș' ea mirésă jună ,
 E un suflet în doî fiî. —

L'a cetăȃii catedrală
 S'aă unit iubiȃii soȃi
 Cetăteniî în găteală
 Lui Bogdan ură cu toȃi...

Ar fi ȃis atunci orî cine
 Gintele că se mărit
 Pentru pace, pentru bine ,
 Pentru 'n viitoră mărit.

Ş'a lui Michai scumpă sóţιά ,
 Mama sa , cuconí , batrêní , —
 Casa lui era uă viaţιά
 De speranţe la Români ,

Fericirea astă dată
 Mai bun locaşu nu găsi
 Pentru a fi încununată ,
 Să însemnă uă mare ǒi.

Chipul Dómnei de blândeţe
 Al ei Suflet descria ,
 Suriǒend cu tinereţe
 Pietate respândea.

Căütătura-í rază lină ,
 Buza ei dedea profum ,
 Ca uă rosă în'grădină ,
 Ş'avea d' Angel suflet bun ;

Falnică , mărínimósă ,
 Respectată de Români ,
 Uă matrónă pré virtósă ,
 La tot binele da mâini —

Domna lui Michai iubită ;
 Când pe soţu-í a vedut ,
 Pên' la cer fu fericită ,
 Peptul ténér í a bătut.

Ce devotament simțire
 Pentru soțul ei purta!
 O ia 'n brațe cu iubire
 El și fi săruta...

Mult vorbiră. — Între alte
 Pe Români d'a ușura ;
 Țera din nevoi să salte,
 Străin jugă a scutura ; —

Monastirile fundate
 D'ai seî fericiți străbuni ,
 Ca asil de piatate ,
 De lumină , 'nchinăciuni ; —

Altar , patrie , credință
 Însuflând aste zidiri ,
 Din lumină , din sciință
 Află sufletu 'ntăririi ; —

Și 'nstitutele creștine
 Sub blesteme a lega ,
 D'a nu cuteza óri cine
 După timpî a le strica...

— „Oh ! părintele meu ! ȕise
 Dómna , scumpe soțiul meu !
 „Anî să aibi , să aibi fericie
 Să-ți ajute Dumneȕe !

— „Viața, o! a noastră viață!
 Domnul ȕise cu 'nsurisë ,
 „Faptă să avemă măreață
 „Cöcî altminteri e un visü.

— „Dar în lumea peritöre
 „Viața-e dulce , soȕiul meü ,
 „Ș'ua idee 'ngrozitöre
 „Më pre-ocupă des și greü.—

— „Care e? Și ce prevede
 „Sufletu-ȕi? Domnu 'ntrebă.
 — Am uă gröză că tē oiü perde, —
 „Minut trist ce Sörtea dă.

O! destul să se 'mplinēscē
 „Întru bine scopul meü ,
 „Nici de cum să te 'ngroziască
 „Ce e scris de Dumneȕeü!...

Și din ochi căprui de Ȑină
 Gingași lacrimi curgea ,
 Când ușöra alba mână
 A soȕiei i atingea ,

Și un aerü de iubire ,
 Cu 'n chip, Döмна, simȕitorü ,
 Respândia cu strălucire
 Pentru soȕu-i domnitorü.

Într' acestea serbătórea
 Memorabili 'nsoțirî,
 Făgărașul și splendórea
 Generalei înfrățirî

Termină, și fie care
 Óspe, conmesean, nuntașu,
 Se gătea pentru plecare
 La ai seî, l' al seî lócașu.

Dar c'ua datină străbună
 Din cei timpî mai depărtați,
 Toți Româniî împreună,
 Și în nouă îmbrăcați,

În triumfú cereaú să pórte,
 Ca pe Consulî la Români,
 Cu urări, cu sunet fórte,
 Pe Michaî. -- Acei țereanî

Ca să 'l ducé se gătiră. --
 Aú adus un carú; -- Români
 Cei voinici se rînduiră
 De a 'l trage ei cu mâini. --

Tótă Țera dá buchete
 De florî și cu spicú de griú;
 Întorcú hora junî și fete
 Cu cosițe pên' la briú.

De la vie lucrătorii
Törnă mustu 'n cane nou,
Și la rînd laboratorii
Tragă cu plugul prins cu boi;

Păstorelul de la munte
Și cu cel de la câmpii,
Facă cu fluerul uă frunte
În al turmei căpătii.

Tóte rîdú, tóte adórá
În căminul strămoșescú ;
România, uă fecióră,
În triumfú le rînduescú.

Pe eroul ei aclamă
Că pe Turci a alungat,
Cu cuconi și cu Dómnă,
Într'un carú pomposú purtat...

De la dînsul viitorul
Toți Români aștepta,
El e sórele ce nuorul
De tiranî va depărta ;

Rane din trecut să lege,
Suferințelă a slăbi,
Subt uă acuilă, uă lege,
Pe Români a re'ntregi...

Cu triumfū Michai se pörtă,
 Prin tot locul cu nrări,
 Și l'a României pörtă
 Reîncepū din noū serbări.

Cu përu albū bătrëuī se ține
 Lêngă caru-ī triumfalū,
 Junī săteniī mereū vine
 De pe văī și de pe dealū;

Fiicele cele frumóse
 Cu un portū serbătorescū,
 Cu cununī pe capū, voióse,
 Împresorū carul domnescū. —

Se umbrescū și 'nsurățeiī
 De mărirea lui Michai;
 Lêngă Dómna, tinerei
 Urcū la munți, scoborū la plai. —

Atunci, ochiu-ī cât privesce
 Popul mult ce se 'ndesa,
 Michai gloriosū vorbește
 Către Stanca Dómna sa :

„E de lucru mult și bine
 „Pe Români a re'ntregi,
 „Se astéptă de la mine
 „Stéoa patrii a luci !..

NOTE LA CÂNTUL AL DOISPREDECELEA.

1) Sigismundul, pus în mirare de vitezia și înțelepciunea lui Michai, încetă de a face pretențiuni nebunesci pe principatul Românesc și se întorse în Transilvania.

XIII.

Peste patru mii d'armată
Cu Răsvan Vodă mergea ;
Peste Uituz se arată,
Peste Trotușu încurgea ;

Pe la Bacău, a oștire
Pe la Roman trece 'n sus,
Iar Movilă ia de scire
La Suciava unde ă dus. —

Cât Răsvan călca de sigură
Cu puterea că aducea,
Și Movilă nu e singură,
Că aliați se înfigea. —

Lângă óstea românească
El avea Poloni lui ,
Ca să pótă să goniască
Pe Răsvan și pe Săcuț...

Iată ce se și întemplă
 La Suciava pe câmpii,
 Unde ochiul îți contemplă
 Al cetății căpătii;

Între Siret și Moldova,
 Riuri care se 'mpreună,
 Cu oștire de Moldova
 Stă Movilă 'ntr'un cōtunū; —

C'a Moldovei capitală
 Se 'mpresōră către munți
 De păduri și munți cu fală,
 Spre Siret și Rădăuți.

Și Polonii cē adăstară
 Prada, drumurile 'nchidū,
 Și pădurile din țeară
 Și potecile coprindū. —

Cum Răsvan se 'ncumeteadă,
 Num' atâta și voia
 P'adversaru-î ca să vedē
 Tras în țeapă ce-î gătia.

Dar d'asemenea minune
 Mai adesea s'a 'ntemplat
 Că nu ese cum propune
 Când e omul supērat. —

De Suciav' aprópe este
Lungă vale și un riú ;
Răsvan cată fără veste
S'o coprindě pên la bréu.

Dar cetatea din Suciava ,
Întărită binișorú ,
Orí și când putea gólciava
A o sparge pré ușorú. —

La Movilă unde 'n pază
Și în pândă se ținea ,
Un dervișú c'ua veche rasă
Să 'i vorbească îi venia.

Îi înșir' acesta multe,
Cu temel, fără temel,
Capul principelui umple ,
Bun limbut precăt îl vrei.

Dar Răsvan ce îl vėduse
La Movilă când mergea ,
După chip îl cunoscuse
Cine e și ce făcea.

De Michai mereú vorbiră...
Turcul aspru 'l înfera ;
Pete 'n sóre îi găsiră ,
Înfocați cum ei era.

Că Michai cu ungurime
 Precât este aliat,
 Țerile vor fi victime,
 Vaș de lume și de stat. —

Îi găsisse atunci focul
 Pentru țeri, pentru Români,
 Precum își găseaș norocul
 Têritori pe la păgâni...

Michnea dar adăogas.
 (În dervișu Michnea schimbat),
 Despre Batori c' aflase
 Că cu Turcii s'aliat; —

Pe Michai în curs' a 'l duce,
 Va fi lesne-atunci de totu,
 De la ușă să 'l apuce,
 Să rêtôrne pe despotu. —

Michai singur, numai pôte
 Cu Sultanul a lupta;
 De Poloni urit e fôrte,
 N'are cină a 'l ajuta; —

Tronù atunci s' asigureașă
 Pentru frașii Movilesci,
 Ceș ce gata sânt să cașă
 Cu armate 'n Bucuresci. —

Și 'n acestea Ieremia
 Cu cel Michnea Domn gonit, —
 Partea bună 'n România
 Dupe placă ș'aă împărțit.

Michnea la picior o pleacă
 Și ia drumul spre Buceagă,
 Ca cu Chanul să 'nțeleagă,
 Cu Tătari mai pe largă.

Răsvan înfocat privesce
 Pe năamicu 'n fața sa,
 Cel ce óstea rînduesce, —
 Cămp de luptă 'l lăsa.

Cu un corp Răsvan d' oștire,
 Nu e lucru de coala:
 A speranței măgulire
 Surițândă 'l ocoala.

Cavaler ca să s' arate,
 Ieremia l'a somat,
 Să desfacă acestă armate
 Ce 'n Moldova a intrat ;

Daca nu, Movilă 'i țice,
 Se jura pre legea lui,
 Că 'n frigare îl va frige,
 Cum ar trăge nisce puț.

Dar la solu-î nici răspunde
Răsvan fôrte furiosă :
- - Vomă vedea!.. cu crețu 'n frunte
El își ȝise mâniașă.

Și ordonă la opreală
De a ține pe trimis,
Luî Movilă socoteală
Să îi ceară î a promis.

Dar Movilă timp nu perde
Cât nu vină al seî oștean, —
Cavaleria repede
Să încurce pe Răsvan...

Semnul luptei se începe. —
Cele oști s'aũ și miscat,
Cu Tătarul de la stepe,
Prin Poloni amestecat.

Se incairă de luptă
P'al Suciavei câmp întins ;
Ca și trăsnetul se 'ncruntă
Fața lui Răsvan aprins.

Tragă Săcuîl lunge spade
Mănuindule de focă,
Moldovenii, frați cu frate
Se ucide la un locă...

Și Movilă Ieremie
 Și cu 'n frate Simion,
 S' opintescū prin bătălie
 Să se-asigure de tron.—

De Răsvan ca să se scape,
 Hatman, căpitani seî,
 Par' că câmpū abea i 'ncape,
 Se repedū ca nisce lei. —

Tremură orașul, popul
 Ce 'n Suciava locuia,
 Ieremia 'și vede scopul
 Jumătate că 'i rîdea.

Zamoischi, Hatman Duce,
 Dând Polonî spre ajutorū,
 De la luptă ce le-o aduce
 Speră mult și 'n viitorū...

De la Batori de 'ndată
 Ce și 'l arê de patron,
 Cū a Săcuilor armată,
 Răsvan speră réđem — tronū.

La străinî cu cât aleargă
 Pré 'nfocațiî patrioți,
 Vai de țéră cum o 'ncareă,
 Vai de fiî și strănepoți !.

Tunurile dar detună,
 Lănci în aer sgomotescă ;
 Urue pământul, sună
 De călări ce se isbescă.

Dar cu tot avântul mare
 Ce avu de căpitan,
 De a Sôrtei încruntare
 Nu scăpă Stefan Răsvan.

În conflict de bătălie,
 Prin cadavre, sfărături,
 Da Răsvan, cu 'n pept mânie, —
 Da cu spada lovituri;

Și bătându-se 'mpinge
 În mulțimea ce venia; —
 Tot lovind spada-î se frânge
 Și năamicu 'l ocolea...

Stefan cere-uă spadă, chiamă
 Pe ai seî a 'l ajuta,
 Cine însă 'î ia de seamă ?
 El striga, el asculta.

Vai! amară desperare !
 Chiar Movilă 'l desarmă ;
 Și lovindu-l fôrte tare
 Feru 'n mâini i 'l sfărămă...

Și ne-având el ce se face,
 Răsvan ori și cât d'aprins,
 Frântă arma puse 'n teacă
 Și silit se dete prins...

Dumnezeule Pré Sânte!
 Ce durere? chin ș'amară?
 Cum ți ai destinat pămênte
 Un așa cumplit pacharū?

Pentru Răsvan omul care
 Ca un ostașu s'a luptat,
 Un orașu, Suciava mare
 Că a vădūt s'a spăimântat. —

Stefan Răsvan a pășit-o
 Cum și 'n vis nu ți a trecut;
 Bătălia a perdut-o
 Cu torturī de necređut.

Într'ua țeapă, lungă fôrte,
 Ca 'n frigare a fost tras,
 De-ua teribil' așa môrte,
 Fu și populu 'n estas...

Iarna aspră și receală,
 În amarī durerī coprins,
 Ți svênta fără 'n doială
 Focul vieții de tot stins.

Negru, vinet fără faţă,
 Ochii eşiţi ş'un cap turtit,
 Plin de sânge, rece ghiaţă,
 Trăia 'n mörte chinuită.

Venind ómeni să 'l vedă,
 Crucă ori care își făcea,
 De tortură și de gróză,
 Curând ochi ș'intorcea.

Ceata lui cea numărósă
 Munți Dorni a umplut ;
 Desfăcută, ruşinósă,
 Neamțul, Peatra o-a vădut. —

Și bagage cã adusese
 Cu transportul ce 'i servia,
 Moldovenii le prînsese,
 Prădii pe tóte le avea. —

O ! Arone ! tristă Sörte
 A avut rivalul teü. —
 Ȃ plătit cu a sa mörte
 Fapta sa ! — trecutul reü !.

XIV.

În Têrgovisce s'așeadă
Domnul cu consôrtea sa ;
Tôte noou se reparaedă ,
Din ruinî se realța.

Vede ochiu-î de părinte
Câte Țear' a suferit,
Căuta Michaș ferbinte
A' î da binele dorit.

Ca uă țerină călcată ,
Smulse , rupte plante tot ,
Țera-era despopulată ,
Câmpî pustii și plugul mort.

Populația la munte
Satele s'aă transportat ;
Ș' orî ce casă mai de frunte
Averi, stare ș'a 'ngropat...

Totü era in doliu mare,
Viñ päraginñ și grädinñ,
Fontänñ, arburñ in ruinare,
Pälämidă 'n ogorü, spinñ. —

Casele, bordei, cötune
Nici măcar se cunoscea;
Ariñ, grädinñ și pätule
Nici de semn nu se sciea.

A resbelului lovire
Tot preface, multe perü,
Supus totul la 'noire
Unde trece focü și ferü.

Calcă glótele armate
Țerinile, orzurñ, păinñ;
Prin focü trece têrgurñ, sate,
Surpă tóte jos cu mânăñ.

Michaï Vodă cu durere
Vede starea tristeñ țeriñ,
Se silesce din putere
A 'i da balsam — mângäerñ,

Pentru popul êntñ vede,
D' al poporului bun traitñ,
Totu 'ntêmpină, prevede
Îñțeleptul Domn Michaï.

Proclamat erou 'n luptă ,
 Un minut el nu a stat ; —
 Cel ce 'ntreamă , cel că ajută
 Este capul la un stat...

De la Domn decurge tóte
 Reu[ș]sa[un] bine unei țeri ;
 El e medicul ce póte
 Să o scape din dureri...

El o caută , 'ngrijesce , —
 De produse umplă ambari ;
 Sărăcimea înlesnesce
 Dând semințe la plugari...

Casele să se repare,
 Têrguri restatorniciind ,
 Prin concursul se[un] cel mare
 Revin tóte strălucind.

Însă cugetă la-uă lege:
 Să nu póta deserta , —
 De pământ pe omă să 'l lege ,
 Prin îndatoriri ce 'l da...

Stergênd lacrimi , suveranul,
 Patrii face bine mult ; —
 O asigură 'n tot anul
 Cu mărirea de demult.

Și Michai cu tóte, șcie
Arma jos a nu lăsa ;
Renumita-î vitezie
A fost, este fama sa...

Dar discordia n'amână
Timp să pótě 'nriuri,
Chiar din ceata cea română
Instrumente 'și făuri.

Cele intrigî cu resbelul
Într'un timp s'armonieđü ; —
Instrument e tot mișelul
Pentr' argint și interesü...

În acel timp cât se scie
Statele subt arme sta ;
În tot locul pe câmpie
Roșind sânge abura. —

De principiu adversarul
Ce Europa ne-odihnea,
Era Turcul și Tătarul
Ce 'n creștine țeri domnîă. —

Pêně la Ocean Creștiniî
Tremuraü, ligâ făceaü ;
Dară Unguriî, Româniî
Avangardă se băteaü...

Se însemn' aiciă însă
 Ce Poloniă rol juca ,
 Pe Creștină, gelós', aprinsă,
 Șă domniască căuta...

Machomet ce și duse faimă
 P' al Ungariei pământ,
 Și apoi simțise spaimă,
 De Michai fiind înfrânt, —

Alergă să-și verse focul
 În Moldova năvălind...
 Au întors Poloniă jocul
 Lângă principe fiind. —

Iat' acum că și Movilă,
 Pe când Nemți il uită,
 Saū de voe, saū de silă
 Cu Machomet mâna dă.

Turcul scopu ce 'și propune
 Este scurt și lămurit,
 Pe Michai să nu 'și răsbune
 El mai bină ar fi murit,

Așa dar de ceea parte
 E Movilă, Leși, Tătari, —
 Cearcă dar și d'altă parte
 Să 'i creede adversari.

Lui Rudolfo dându-î gónă
 Cu resbelu 'nfuriat,
 Cel ce 'și apără corónă
 Ce Zapolia î a 'nchinat;

Când mai mare focü s' aprinde
 Turci cu Nemțiî l'Agria 'n pept, —
 Negoțiație deschide
 Cu Rudolfo Machomet .£

Pe un pașă să tractede
 De la Buda 'nsărcină ,
 Avantage să 'î cedeđe
 Pentru pace destină.

Se 'nțelege cum vrea pace
 Ce o cere Machomet,
 Pentru Michai buba cóce.ط
 Dar Rudolfo înțelept

Î respingě uă-așa tractare,
 D' a jertfi eroü creștinü. —
 Machomet făcu 'n cercare
 Pên' la buse cu veninü ;

Apoi ochiî și 'l rădică
 Către Batori l' Ardeal,
 C'a să 'l tragě la uă clică
 C' un fanaticü ideal. —

Orî și cum, cât îl găsesce
 Furtunatecu, schimbătoru,
 Batori se cam sfiesce
 De Rudolfo-imperatoru.

Alte cugete apucă
 Pe ast principe 'ntr'ua ȃi,
 La chinoviũ vré sã ducé,
 Lumea de a pãrãsi. —

Machomet în nodũ nu leagã
 Și cũ acesta iar nimicũ ;
 Se gõndesce ce sã facé
 Cu Românul inemicũ...

Ha ! îi vine 'n minte una,
 Sare 'n sus dupe sofa ;
 Gum se face tot-d'auna,
 Prin Romãni de a lucra.—

Prin Romãni, prin banĩ, — aceste
 Arme sigure creȃu ;
 Padișachul vesel este
 Cãte 'n calcul le vȃdu. —

Pe un Agã padișachul
 Chiamã dar pentru a 'i vorbi. —
 Cu banĩ, iute ca olacul
 A 'l trimite se grãbi.

Bani seî ş' acea purtare
Pre omŭ lacom ce-aŭŭta ,
Pasiuni orŭ cât de tare
Să aprindē 'l învęta ;

Să deştepte nebunia,
D' ai nemulŭamiŭ găsind,
Uă revoltă 'n România
Contra Domnului ursind ; —

Pênē când ea se va cōce ,
Să ŭi facē pregătiri,
Peste Dunnăre dincōce
Ca să intre cu oştirŭ ; —

Din Moldova Domnul pōte,
Cu Poloni ŭi cu Tătarŭ,
Să 'l ajute întru tōte
Călcând Turcii la fruntari.

Ast-fel cugetă Sultanul
Şi în lucru planŭ a pus.
Dete ordine la Chanul
Ca să iasă pe din sus. —

Ş'a lui Constantin cetate
În mişcare tōt' era, —
Cadilicurile din spate
Înainte le tēra ;

Pregătirea oștei cresce
 Cu entusiasmu 'n pept :
 Lupta sântă o numesce
 Temerariul Machomet.

Din oștirea cea bătută,
 A lui Sinan rămășiți,
 La Ungaria permută :
 Chiar pe ianiceri înfiți.

Așa dar el recrutează
 Pên' la'l Africei ocean,
 Și ridică și 'narmează
 Popolul din Turchistan.

Două cetăți care ține
 Lângă Dunăre 'ncă tari,
 Le fortifică pré bine
 D'a respinge p' adversari.

Din Nicopolii ochiu-î cată,
 Și din fortereța Diî,
 La Michai, — l' a sa armată,
 În tot largul Româniî.

Iarăși timpul se 'nnorează
 Cu 'ntunerică de 'ntristat,
 Iarăși intrige lucrează,
 Și îi turbură un Stat...

Cursă la lucruri însă merge
Subt un mare domnitor ; —
Michaï lacrimile sterge
Precât póte la poporŭ...

XV.

Uă familie românească
Se găsia reunită 'n sfat,
Într' uă cameră domniască,
L' al Tîrgovişcei palat.

Bolţi, pilastri şi sculptura,
Grădini, fântâni, marmuri — lei,
Se d' aurescū sub caūtătura
Pré frumóselor femei. —

Iaū femeile cunune
Lêngē cămin strămoşescū :
Calităţi sublime pune
În ai lor ce le iubescū.

Ast-fel svelt' Augusta jună
Fericiri părea roūrind,
Cū al ei Radu împreună,
Măritată de curênd.

Ea ținea uă cruculiță
 În mâini, sacrul ei odorū,
 Prin a căreia credință
 Mult aflase ajutorū.

Radul de la uă parte cată,
 Cu pept tînăr și voiosū,
 Spre soția-î adorată
 Ochi 'n tórce amorosū.

Pe un jețū Bogdan, — e'n stare
 Cu perī albi, orī cât de bătrîn,
 A da viață, a da stare
 Pentru nume de Român.

— „Radule, copile, óre ?
 Țise fiului iubit,
 „Fruntea, spune, te mai dóre
 „Unde tu ai fost lovit ?

— „Ia, nimic ! uă lovitură
 „Din greșală ce luaiū ,
 Iar cu ochiī Radul fură
 Un suris de flori de Maī.

— „Ba nu, nu, Bogdan urmeadă
 P' al seū fiū a întreba ,
 „Voiū să sciū ce se lucreadă
 „Pe aici și 'n cătrēu-va ?

„Nu mi ai spus cu deămănutul
 „Ca să știu ce s'a urmat,
 „Batăl crucea și mormintul
 „Pe acel ce va trădat l.

Și Bogdan ce tată 'l dice
 Tinerei 'nsurăței,
 Pré iubitei sale fiice
 Întrebări făcu și ei.

— „Ce să mai vorbimū o! tată!
 „De acele că a trecut ?
 „Să veđi astă-đi ce ne-așteaptă
 „Lucru trist și neplăcut l.

Radu lui Bogdan răspunde, —
 Crețuri fruntea lui făcând.
 — „Ce fel, fiule? și unde?
 Întrebă Bogdan curând.

— „Tótă nóptea, Radul spune,
 „Vodă 'n gôndurī se preūmbļa,
 „N'a 'nchis ochiī ca injune ?
 „Pênē 'n điuă 'ntérgū umblă.

Augusta: „Ce e? ce e?
 Mai curiósă a 'ntrebat,
 — „Nu cum-va se cerc'ua chiăe
 „Dievolească pentru Ștat? „

Bogdan dice : „se clocesce
 „Complot , răsmiriță , jeafă ?
 „Iarăși ce-va uneltesce
 „Al dușmanului tarafă ?..

— „Tocm' așa , Radul urmédă ,
 „Vodă însă le-a aflat.
 „N'a vrut vorbelor să creadă
 „Să hu fie înșelat.

„Domnul să se încredințe
 „Cerceteadă s'afle totți;
 „Pune ómenī să veghe
 „Urmărind acest complot.

— „Hei ! băiete , asta sună
 „Ca complotul cu Chorvat ,
 „Cu boiării împreună
 „Cari vodă 'i a ertat. —

— „Tocm' așa : ș'acuma este.
 „Cu aceia înțeleși , —
 „Să răsufle fără veste ↓
 „Cu plătiți ← cu ómenī dreși...

— „Drace ! Drace ! Bogdan grință
 Necăzit , infuriat ,
 „Mergū la Vodă încredință
 „Să trag óstea la palat.

— „Lasă, lasă, foarte bine
 „Vodă scie lucru lui,
 „Cu boiărul Manta ține
 „Un consiliu, eă îți spuî.

Radu stă lêngă soție;
 Bogdan lasă p' ai sei fil:
 Batrênû arde 'n bărbăție
 Și te sôrbe cu ochi viî.

Merge la palat să scie,
 Chiar pe Vodăa 'ntreba,
 Ce complot, ce nebunie
 Țera iarăși perturba? —

Înr'uă largă curte, trasă
 La uă margine 'n orașû,
 Se afla uă veche casă
 Unuî mazilit armașû.—

Ruinî, grămeđi se vęd încă,
 Învelișul arsû, pustîi,
 Cu uă pivniță adêncă,
 Crescu pe dênsa bălării.

Dosnicû locû, ș'uă curte mare;
 Porți de stejar vechi, — un lacû
 Fația din ploî și ninsoare; —
 Și 'nfundat ca într'un șacû.

Umbră, întunerecă, ghiață
Mucigaii pe murii sta,
Nu s' arată nici uă viață,
Uși, ferestre nu-essista.

Pasărea pe virf, în nópte,
S'auđia de pe ruini,
De a cobe nimeni póte
Să mai dórme din vecini.

Astfel era armășasca
Locuință, după focu,
De la curtea cea domniască
Mai la vale cu 'nchis locu.

Dan vistlărul intră, vine,
Și pe cer se tot uita;
Stelele privesce bine
Precât nóptea 'nainta.

Cu uă lampă înfundată,
În jos treptele pășia. —
L' aștepta în beciu uă ceată,
Când intra și când eșia. —

De tot chipul, de tot felul
Ómeni fără căpătii
Însoșise pe boiărul,
Turci cu portul capanlii.

Adunați erați cu armă,
 Și un semn num' aștepta
 Ca să dea afar' alarmă,
 Tot orașu a revolta.

Acolo ursiați complotul
 Contra Domnului Michai,
 La 'ntunericiu încerați totul;
 Bani deșagi s' aduceți pe cai —

Îi descarcă și 'i împarte,
 Ochiți mari la bani făcând; —
 Capiți luați mai mare parte
 La dulapuri întorcând.

Argint, aur, Deu la care
 Clicărași se închin,
 Ceți ce strigă 'n gura mare
 Patria cu pumnul plin. —

Coci se scie, trădătorii
 Cu mari vorbe se șervesc.
 Tot-d'auna vîndătorii
 Ca și Sânți 'n cer vorbesc...

Scopul lor acesta este
 Spaîma 'n țer' a da de Tunc,
 La palat fără de veste
 A intra mai mulți atunci,

Pe Michai să ți 'l coprinde
De la ușă, de la pată,
Cursă mare să 'l întinde,
Cum și altor s'a 'ntâmpat. ←

Iată totă fapta lungă
Patrioții ce lucra,
Și că aceasta bună la pungă
Mi de galbeni a băga.

Michai Domnul totă aflase,
Avea liste scrise rând,
Conspirarea ce lucruse,
Ș'ai năamici ce aveau în gând. —

Tăcu ; — fația-era senină ; ←
Era liniște 'ntru totu ;
Vrea să iasă la lumină
Toți părtașii din complotu,

Nesmintit, fără greșială
Tocm' așa se și 'ntemplă.
Ômeni, larmă, amețială
Nóptea, têrgul resculă...

Bogdan, plin de somn, s'aruncă
Jos din pat numai de câtu ;
Se îmbracă și ș'aruncă
Spada cu 'n cordon de gôtă.

Și luase Radul șcire
 Că revolta-a eclatată. —
 Domnul Michaï cu oștire
 Era viū și deșteptatū.

Pune 'ntil de incongióră, —
 Nimeni a mișca diu locū,
 Piața, strade, ulicióră
 Cu oștirea sa de focū.

Perturbarea 'n sus și 'n vale
 Prin Têrgoviscă alerga,
 Cu făcliil, cu masalale:
 — »Turciil vin !.. Turciil striga,..

În a noptiil grea putere
 Cetățeni s'aū spăriat,
 Unil murind de durere,
 Alțiil câmpil aū apucat.

Și 'n asemenea alarmă
 Și urlări, strigări cu focū,
 Jucă ferul, ștreangul, arma,
 Cu ucideri la un locū. —

Adevér' ast' ametișe
 Pe oril care cetățian,
 Și pe cei care simțișe
 De complot ursit de Dan. —

Lui Michai veni in minte
 Tepeși, Lăpușneni români,
 Când făcuse piramide
 De culpabilii căpășini.

Dar pe când perturbatorii:¹
 Turci vin, Turci sbera,
 Nu lipsi, cum vine nuorii,
 Turcii la fruntari era. —

Unii boiari, diu oștire,
 Cât sciea, cât nu sciea,
 Spre palat vinea 'n grăbire
 Și tumultul i 'nbulzia.

Vodă dar măsurii luase,
 Brațe-având ce 'l ajuta,
 Pe rebelii îi sub-minase,
 Și p'acasă i aresta.

Lacrimi de femei șirioie
 La picioare curg la Domnă,
 A sa inimă înmăioie
 Jélea, plângerea la tronă.

Dómne ! Grație ! ertare !..
 Mame sóțelé plângeaă,
 Își smulgă përu 'n desperare ;
 Pën' la Domn se tot duceaă...

Ducele pe Radu apucă :

— »Vino, fiule!», i-a zis. —
Vrea Bogdan ca să se ducă
A 'și vedea cu ochi un vistă.

»Nu mă 'nșel, tot Turcul care
»A venit ca sol în plăi
»Ș'a ținut parlamentare
»Cu mărirea sa Michai,

»L'am vădut cu ochi, Satana!...
— »O fi Michnea cel turcit?
Își arată Radul rana,
Ș'apoi zise: »afurisit!...»

— Hei!.. se vede că 'nvêrtesce
»Lucru Dracului ș'acum!
Ochi mei nu m'amăgesce,
L'am vădut umblând pe drum.

— »N'ai strigat și n'ai pus mâna?
Luî Bogdan Radul vorbi.

— »Batel tótă septemâna,
»Ca și Diavolul peri!

— »Haide! că 'l găsimu de siguru,
»În vre uă casă stă ascunsu.
— »A! de Ioiu afla, eă singuru,
»Uite-mi spada!.. e dă ajunsu. —

Prin tumultu și prin oștire
 Tot orașu aū traversat,
 Căută orī ce eșire,
 Stradă, case n'aū lăsať.

L'a armașului cea curte
 Grămădită cu ruini,
 Unde arse luminī multe
 P'impregiur pe la vecinī,

Bogdan stă, cu deștiū arată.
 — Acolo ? să 'l căutămū !..
 — Acolo, ce spuī, o tată !
 El să fie ?.. să^x intrămū.“

Și tumultul, masalale,
 Luminī arde 'n stradē atunci,
 Lefegii mergū la vale
 Aducēnd pe prinși la munci. —

Bogdan, Radul căntară
 Beciuri, cave, surpături;
 Alt nimica nu aflară —
 De cât mucigaiū pe muri.

Când eșiră, ce să vedē ?
 În vecinī la-uă cas' ardea ;
 Masalaó luminédă,
 Lumea tot se grămădea. —

Și într'una ; „Dan Vistiărul ț.“
 Versunașii strigă ostași.
 Își împumnă Bogdan ferul
 Că 'i promise ș' el sevași. —

Își făcură locu îndată,
 La Vistiărul a intra,
 Prin mulțimea adunată
 Care furie purta.

Ce să vede când intrară ?
 Un spetaclu fioros. —
 Pe feréstră sare afară
 Un om în grădină din dosă :

Pe divan un altul zace
 Vinetă, mort de sine-ucis. —
 Îndărăt Bogdan se trage
 De uă mare spaimă prins. . .

Strigă ómenilor tare
 În grădin' a căuta. —
 Rupe gardurî, intră, sare
 Ómenii ce 'l asculta.

Se 'ngrozescă și cei d'afară :
 Dan ?.. órî Dan s'a omorit ?..
 Să nu bea din cup' amară,
 Cum și alții au sorbit ?..

Intră unul câte unul
Spectatori a 'l privi ;
Bogdan țise că păgânul
Michnea pe ferestă sări.

Se părea că îl cunósce ,
Fie care murmura :
Tot Românul recunósce
Fapta lui și o ura...

Un spectaclu d'așa sânge ,
P'ntre flacări și tumultă,
Spaîma gróza ce se strângê ,
I-adunase și mai mult...

Michai Vodă sta de față
Când teribilul semnal
Care inima înghiață
S'auđi de peste mală.

Capetele jos s'asvêrlê
A le celor vinovați ;
Sângele curgea uă górlă ;
Tremuraú cei revoltați...

Și pe Dan îl aduseră
Pe mâini mort precum era ,
Și p' un Turcú ce îl prinseră
Legat cobză îl têra.

Capetele jos trunchiate ,
Adunate la un locū ,
De la umere se bate ,
Ochi 's ghiață fără focū.

Dan lungit , pērlit tăcinne ,
Desformat , îngrozitorū ,
Lêngă capete se pune
De uă sórtē cu a lorū...

Chiar în nópte cum se đice ,
Pe când torțe-o lumina ,
Timpu 'ncepe să se strice ,
Fulgerul a fulmina.

Tunetū , nuorū și vijelie
Turbura seninul cerū ,
La-orisont era mânia ,
Stelele s'ascund și perū

Elementele 'ncruntate
De aceasta s'arătat ,
Cu nēamicul că un frate
Contra altuī a lucrat.

Numai slaba dar lucire
De la fulger mai cădea
Pe figurī cu îngrozire
La pământ ce se vedea...

Turcul prinsă a dat pe față ,
La 'ntrebări , orî cē a sciut ;
Că 'î promise Domnul viață ,
În Ardeal l'a și trecut.

El a spus că Michnea fuse
Cu 'n ciaușă împērătescū
Ce rebelia făcuse
Pe pămēntul romānescū.

Iar acei cari cădură
Amăgiți mai mulți era,
Pentru bani ei se vindură
Și la mōrte se tēra.

Gōci în ast-fel de lucrare
Numai cei mici pătinescū ,
Nu se prinde lesne-āl mare,
Cu tot gōndul dievolescū...

Bogdan , Radu mājnī își frānge
Că iar Michnea lē a scăpat ;
Pe vistiārul Dan îl plānge ; →
Cu cei morți s'aū achitat.†

XVI.

Când avem cu țóre cine
Vre uă ceartă, ca să stămū,
Mai êntîi ne batemū bine
Și pe urmă ne 'mpăcămū.

Și cu Țurcii astfel fuse,
Cu Tătari de Perecop,
Ce Michai iar îi bătuse
Cald și iute într'un crop...

Coci Michai spărgênd complotul,
De clicași se desfăcu;
Strânsele oștirii cu totul
La fruntariile le trecu. —

Laurii Michai nu lasă
Num' așa a se 'ngropa;
Cu uă spadă pré tăioasă
Geniul seū se 'n aripa. —

Bătut Chanul cât se pôte
 Și mai reu de cât ori când ,
 Sfârși lupta după tôte
 El la pace alergând.

Să 'l impace cu Sultanul
 Chanul făcu jurămîntu ,
 Să 'i aducă cu firmanul
 Drepturi s' amicil, — pămîntă ;

Titlu suveran s' aducă ,
 Făcînd Domnă ereditar ; —
 Și tributul să reducă
 De pe Țeră cū ori ce dar ; —

Chanul ast-fel îi promite
 Și Michai a consimțit:
 El s'ajuugă , făcū legăminte
 Prin un jurămînt sântit...

Uă condiție-e dictată,
 Cam la care Domnul sta ,
 Să reducă din armată
 Pē străinî care 'l costa. —

Și p' aceasta o primesce. —
 Michai un motiv avea
 Care pré mult îl silesce
 Cu Turci pace a 'ncheia.

Sigismundul fără seamă
Egoistă cu pėru 'n doă,
Neîncredere înseamnă
L' al creștinilor eroă ;

Căci ori când gema pământul
Că barbari năvălia;
Îi venia și Sigismundul, —
La pretenții se măria ;

Când afla că 'n bătălie
E Michai învingătoră,
Amuția acea mândrie
—Principelui schimbătoră.

Vai de lume ! vai de țeară
Când își ară așa stăpână !
Tot Ardealul arde-uă pară
De un principe nebună...

Apafi și Galfi care
Domnitor că 'l aă ales,
Puteau simți remuscarea
Patrii lor cum lucră a mers.

Chendi, nobilul bătrėnul,
Chiar d'atunci de loc lă a dis :
Veți vedea cine ă stăpănul
Pentru care a țî scris !..

Iojica că 'l lingușesce
 Pentr' un post de canțeleru, ')
 Chiar cu șapul seș plătesce,
 Și s'a dus martir în ceru...

Din Ardeal magnați vedându-l
 Nestatornițu, schimbătoru,
 La greș țimpî și cunoșcându-l,
 A 'l da jos din tron ei voru.

Batori, cum i se spune
 Că la Turda s' aduna
 Contra-i nemeși, el și pune
 Jurământ d'a 'și rēsbuna.

Mai ăntii bolnav se face,
 Apoi plēcă spre Chioar ;
 Varsă sânge când se 'ntoance
 Al lui vērul Baltazar...

Cădu nobilii uă mulțime
 Furiósei rēsbunări,
 Îi lovi cu uă crușime
 Pe la publici adunări. —

După ce vārsă la sânge,
 Prin un partit susținut,
 Pe guvernul mână 'nfige
 Să domine cum a vrut; —

Pe Române Principate
 Puse ochi de suveran ; —
 După ce cu Turci se bate ;
 Lui Aron a fost tiran ; —

După ce și în cuscrie
 Fu cu casa d' Ausburgă ;
 De l' a Spanii cumetrie
 Decorații i s' aducă ; 2)

Se însoră a la fine,
 Arde fraget ginerel,
 Și de-uă-dată ce îi vine
 De soție fuge el ;

Din amor cu tinerețe
 De uă-dată s' a recit,
 Simțimentele-î mărețe
 I s' aș șters, s' aș nimic ;

De soția-î despărțire
 A cerut-o el formală ;
 Face Papei curtenire
 Ca să 'l ungă Cardinală ;

Iat' acum de pietate
 Este Batori aprins !
 Să se spele de păcate
 Conștiința 'l a coprins ;

Dar  ntii  i 'ntii ii vine
 Turcilor a se 'nchina,
 Cu Ardealul, cu c t ține
 Statele ce guverna ;

 l opresce de l' aceasta
 Ore care 'mpregiuv ri ;
 Să sacrifice cu asta
 Nu   pas  d' alte țeri!..

Cu Germania s'ajunge,
 Cu Rudolfo 'mperator, —
 Cată Nem ii să apuce
 Transilvania c' a lor ; —

Sigismundul nego i d 
 Să abdice,  i în schimbă
 Alte state   se cede d 
  u  subvenție lung timp ... 3)

Însă vrea  i România
 De Germani a at rna ;
 Să ' i împace nebunia
 Cării el se închina ;

L ng' acésta fără seamă
 Batori se pomenia
 Pe Michai c  îl tot chiamă,
 Giur m nt no i   cerea ;

'Tóte-acestea pe Domn face
 Ca să fie îngrijit,
 Căci vedea că are-afacē
 Cu un principe smintit; —

Căci Michaï nu vrea stăpânul,
 Precum sclavul a schimba;
 Drepturi își cerea Românul,
 Pentru care se lupta...

Mâna dar, după bătaie,
 Chanului Michaï a 'ntins,
 Rău vre-uădată să nu 'i paie,
 La tractare s'a întins. —

Cele 'n giurămint legate,
 Ori la care națiunii,
 Un bărbat cu demnitate
 Împlinesce condițiunii.

Michaï dar reduce-armata,
 Precum Chanul a dictat;
 Cu Turcia este gata
 Să și 'ncheiă un tractatū.

Dar ce grea nefericire!
 Lucrurile s'aū întors:
 Cu Movilă în unire,
 Chanul pune masca josū...

Cursă Domnului e întinsă ! →
 Chanul sigur a crezut
 Pe Michai că o să 'l prindă
 Desarmat, în lațu cădut...

Ca să ținemă socoteală
 Despre faptă ș' adevărū,
 Tătarū pradă în iuțeală
 Tótă țera penă 'n pěrū. —

Cuțit, mórte, agonie,
 Amar, stingere cădu
 Pe 'nristata Românie,
 Și fil mulți captivi vědu...

Dar precum Cartagenesi
 Contra Romei s'aũ armat,
 Michai chiamă pe vitezi
 Cu un sunet desperat;

Sună, buciumă prin țeară,
 Ștrig' a patrii peiri;
 Și 'n aceasta s'adunară
 Sumă mare de oștiri...

Pentru a cincia óră bate
 Pe Tătarī Michai cumplit;
 Trupele înferbîntate
 Pe spergiuri aũ umilit. —

Luî Movilă turta cóce
 Michaï Domnu 'ntăritat,
 Rësbunarea sa îl face
 Maï aprins și încrunțat.

Cu Movilă dar în urmă
 Socotelî va descurca,
 Cócî resbelul nu se curmă
 Si maï reü se încurca.

Agria bătea ardinte
 Machomet fulgerătorü ;
 Sta aprópe a conchide
 Lupta, — el învingătorü;

Și Ardealul despre-uă parte
 Se găsia amenințat ;
 Între focuri Michaï arde,
 Dar s'arată maï bărbat. —

După ce că îmbrêncesce
 Pe Tătarii înapoi,
 Îi desface, îi strivesce
 Și 'î înjunghe ca pe boî ;

Și 'n ce cursă, cursă mare,
 Gherai-Chanul s'a fost prins,
 El cădu. 'n disgrațiare
 La Sultanü pe el aprins

Că la Agria n' aduse
Un energicî ajutor ;
În pedépsă Chanul fuse
Și tacsat de trădător...

Își arunc' a sale-armate
Michai , vulturî românesci ,
Peste Dunăre iar bate
Câte-va cetăți turcesci. —

La Nicopolî risipesce
Pe toți Turcii ce 'i găsi,
Și cetatea o silesce,
Ș'o coprinde într'ua di. —

Re 'ncepu din nouă să sune
Fama óstei românesci ;
În teróre iarăși pune
Cadilicurile turcesci...

După ce Nicopolî lasă
Ca p'un arbure uscat ,
Furia în sus ș'o varsă,
Orî pe unde a călcat.

A trecut ca vijelie
Cu oștirea sa spre Diî ;
Dete-acol' uă bătălie
Concentratelor ordii...

Aci Țeș al 6stei, Marte!
 Ce mânia te-a coprins?
 Uă săgiată de departe
 Sînu lui Michai 'atins.

La pămînt cutedătorul
 În Michai care-a ficsat!
 La pămînt săgetătorul,
 Cât de ager și 'nvățat!

Pe un sclav Buzesci zăriră
 Că arcu 'ntins, un African;
 Ei cu spada — și 'i plătiră
 Zelul seș cel musulman...

Sparge lag6re, ceadîre,
 Face - uă sumă prisoneri,
 Caravane prinde; — dîre
 Vărsă sânge d' Ianiceri; —

Bate, calcă, nimicesce
 Tot avîntul musulman. —
 Cât de tare se numesce,
 Diiul cade la aman; —

Ștrâns ca 'n cercuri, strivit tare,
 Diiul f6rte strêmtorat,
 Nicî ranforturi numai are, —
 Prin tot locu 'ncongiurat

Halil Pașa ce comandă
 La osū simte viū cuțit ; --
 El sciea și d'altă dată
 De la Români ce-a pățit...

Hotări să cruțe-orașul
 De pré mari calamități ,
 Să nu sufere ostașul
 Întemplari ca d' alte dăți :

Adică pêne la unul
 Toți sub paloșū a cădea,
 Că sciea, acum Românul,
 Spada mórte, focū dedea...

Mai altminterea cu bine
 Pașa lucru a luat ;
 Că vrea Diul să închine,
 În consiliū a declarat. —

Cere însuși să vorbească
 Căpitanului Michaș. —
 La un locū să se 'ntêlniască,
 Ese Pașa cu alaiū. —

Ca de nuntă, cumetrie
 Turcul era investit ;
 După el veniaū uă mie
 Musulmanī ce 'l a 'nsoțit ;

Arabi cai și prețioase
 Daruri cu el aducea,
 Și cu vorbe grațioase,
 Către Michaï se ducea.

Și ce fuse să 'mpliniască
 Chanul, renumit Gherai,
 Promitând să invoiască
 Cu Sultanul pe Michaï, —

Acest Pașă giură, face
 Promisiuni pe Machomet,
 Pe Michal pe Domn sa 'mpace
 Cu pré 'naltul său Devlet; —

Numa 'n schimb de la deliul
 Michal, Turcul îi cerea
 Să desblóce de oști Diul
 Care pré mult suferea.

Domnul daruri ia uă sumă
 Bani și cai ș'argintării; —
 Prin supunere 'l îmbună
 Umiliții Osmanlii. —

Numai bine Michaï are
 Ocașune d' a 'nceta,
 Ca să curme lupta mare
 Care Pórtai trompeta.

Maî ales sciea pré bine
 Că Sultanul victoriosu
 Cu oștire multă vine
 Din Ungaria în josu. 4)

Dunărea dar, (se 'nțelege
 Nicî că timp maî amână,)
 Cū a le sale forțe trece
 Și în țéră se 'nturnă...

Întêmplarea 'i scôte 'n cafe
 Cete 'n Țéră de tâlhari :
 La cincî sute Turci cū agale
 Făcênd morți și jeafuri mari..

La un locu oștirea 'i pune,
 La un loc 'i a 'ncongiurat,
 Le citi uă rugăciune
 Și pe toți 'i a spânđurat...

Domnū a mers apoi cu sunet
 Spre Têrgovisce în susu ;
 Al victorii rêsunet
 Peste Carpați a rêspons. —

Ș' astă dată Țéra-aleargă
 Către Domnū a se 'nchina:
 În maî bine ca să meargă,
 Sórele se lumina ; —

Sórele dar României
 Plin de viitorü aprins,
 Sórele mărînimiei
 Ş'al speranţei a suris ;

Sórele acesta 'mbună
 Jélea, inimile 'n dorü ;
 Împrejurul seü s'adună
 Țera 'ntrégă de poporü ; - -

Era Domnul Michaï care
 De pe tronul strămoşescü,
 A dat famă, nume mare
 L' acest popul românescü!

Cum ~~o~~ă mamă 'mbrăţişare
 Dă ferbinte l' ai sei fil,
 La a Țeri 'nfăţişare
 Domnul cércă mişcări vil.

Templuri falnici sînt deschise,
 Luminate, și cîntări
 Pretutindenî s' auđise
 De angelici lăudări;

În mireşme și tēmēie
 Lacrimile se 'nmulţescü,
 Lacrime de bucurie
 Într'un sbor serbătorescü,—

Cine dar Român nu vine
 Lui Michai a mulțiami ?
 Chiar contrariilor rușine
 Despre fapte le veni. —

Neamicii perdeau suma
 Banilor ce au vărsat ;
 Iar năamicul se u acumă
 Să 'l respecte a 'nvețat...

În a tutulor mirare
 La Têrgovișce veni
 Un ceaușu turcescū ; cu mare
 Pompă Tera îl primī...

Pașă de la Diu ținuse
 Jurămîntul ce a dat ,
 Pentru Domnul tot făcuse
 La stăpănu-i Împêrat.

Între Michai și Sultanul
 Pacea încheiat' a dus ;
 Cu steag roșu , Musulmanul ,
 La palat întins s'a dus. —

A Românilor splendóre
 Lêngă Domnă se reunia ,
 De boiari a óstei flóre,
 Ochi solulu uimia. —

Banî, Spăţari şi Comişî cari
 Luceau pepturi argintând,
 Jos în curte-erau Serdarii
 Şi cu oştile în rînd ;

Şi mulţimi de jupănese
 Cu cuconi au fost venit,
 Care pînz' acasă ţese,
 Avînd portu pré cuvenit ;

Capii clerului, Pré sântul
 Archereul Metropolă, —
 Şi episcopi iaŭ cuvîntul,
 Al bisericeî simbolă. —

Tót' această pompă mare
 La palat se grămădea,
 Şi chiar Turci 'n adunare
 Cu Româniî se vedea...

Trîmbiţele scotă afară
 Sunete eroicescî,
 De a dîiorilor famfară,
 Ca la mesele domnescî. —

Dar în splendida serbare
 Memorabilă sunând,
 În această 'mpregiurare,
 Toţi Româniî faţiă stînd,

Uă minune ce nu intră
 Nimuluî în cap, pică ;
 La palat un boiăr jntră ,
 Ochi 'n șus nu 'i rēdică;—

Pe când lumea treburî 'nalte
 D'a le Țereî confera ,
 Omū acesta de departe
 Pe genunchiî se țera.

Către tron înainteađă ; —
 La el ochi toți privi. —
 Nimenî însă nu cuteađă
 Să 'l întrebe ș'aî vorbi.

De pe ochi ca cum îi lūase
 Atunci pēnza , ca un gnomū ,
 Fația astuia atrase
 Spaîmă , tremur în tot omū.

Lui Bogdan din țoți, ce-aprópe
 Lēngă tronū se respecta, —
 Îi păru eșind din grópe
 Morțiî care 'n fația 'i sta.

— „Nu cum-va și ție-ți pare,
 „Radule ? Bogdan a ȓis , -
 „Un strigoiu să fie óre
 -Omū acesta c' ochiul stîns?..

„Ce Satana nu vede bine?
 „Ochi mei s'aŭ pănginit?
 „Nu cum-va acel ce vine
 „Este Dan care-a murit?..

În jos Radul se apleacă
 La străin a se uita, —
 De pumni fruntea el își freacă
 Și cu mari ochi căuta.

Pe Crișan îl ia d'ua-parte
 Să 'i desvălue-un misteră. —
 Strig' acesta d' altă parte:
 „Dan!.. ucisul vistier?..“

— „Nu fu Dan, (își dă cuvinte
 „Radul) omu ce-am găsit! .
 „Vistiărul, și ad' aminte,
 „Pe feréstră a sărit; —

„Ci un omă din închisóre,
 „Prin armașu lucru dresă,
 „Semăna leit sub sóre, —
 „Ce muri când 'i au ales

„Și 'i depuseră pré uite,
 „Spre-a se crede că e Dan. —
 „Dan trăiesce, însă, iute
 „Cât perdut fu pentru ban!..

Între sulițe, sub pază,
 Omū acesta că venia
 Și 'n genunche vrea să cadă
 Fața lū August d'a vedea...

Uă murmură 'n larga sală,
 Facend cruci cei mulți mișcă ;
 Și 'n mirarea generală
 Stiusă vocea-l rădică :

— „Fost-am óia rătăcită,
 „Milostivul meū stăpân !
 „Și mī e inima zdrobită ;
 „Sufer chinū unui Român...

„Astăđi cugetul mă bate
 „Pentru cele ce-am făcut,
 „Nelegiurī și păcate
 „Greū pe suflet mī aū căđut.

„Nu întorce de la mine
 „Mărinimósă fața ta !
 „Este sânt și se cuvine
 „Pe cel căit a erta !

„Nu alungă un părinte
 „Fiul seū cel desfrēnat ;
 „Iar prin lacrimi ferbinte
 „Pecătósa s'a ertat...

„Dómnne ! imi cunoscú greşală !
 „Eú plângénd márturisescú ;
 „Omú uă-dată se înşală
 „Din îndemnul dievolescú !

„Cel mai credinciosú eú fi-voiú
 „De acum în viitorú,
 „Dator viaţa-mi socoti-voiú
 „Unuí creştin domnitorú.

„Fapta-mi iartă-o, stăpânel,
 „Tótă rătăcirea mea!
 „Şi în inimă-mi remâne
 „Lacrimi crima a 'mi spála !..

Ast-fel Dan, ca un miraclu,
 Rugător se auđia ,
 Domnului, într'un spectaclu
 Care pe mulţi îngrozia. —

»Fraţilor ! adaos omul
 Ducénd ochií spre poporú
 Şi la cei de lêngă Domnul,
 „Precum sânt un muritorú,

»Care din voi fie care,
 „De păcat a-ţi fost păşit ?
 „Daţi-mi şi voi, daţi iertare
 „Unuí om care-a greşit !

„Pênă astă-đi necredință, —
 „Prepus viața mea era,
 „Dar d' acum a mea ființă
 „Pentru Țéra mî-o voiú da.

„Jur ! de astă-đi înainte
 „Că voiú fi și eú cu voi
 „Román credinciosú, ferhinte
 „Și în lupte și 'n nevoi!..

„Ah ! Măria Ta ! credință !..
 Spre Michai se îndrepta ,
 „Voiú avea recunoscință, —
 „Pên la mórte sluga Ta !..

„Și în lumea ceilaltă
 „Eú de bine să îți rogú ;—
 „Fapta mea aci o értă ,
 „Cu Románii la un locú ;

„Și în ceilaltă lume,
 Dan mai đise lácrimênd,
 „Veí purta cerescí cunune
 „Cu Archangelii de rînd...

Dan vístiáru 'n astă stare
 Ticăitá și de plâns,
 A mișcat de intristare
 Un palat de popul strêns. —

Cursul ȃilei eovêrşesce
Lucrurî d'un grad secundarû ; —
Domnul scopu 'şî împlinesce
Primind pacea şî cu darû..,

Că a Pôrtei amicie
Îi era mai de folosû
Atunci de cât vrăjmăşie : —
Tôte geniul sêu le-a scos!

Despre Dan eşi vorbire
Domnul că l' a fost ertat, —
Dar s'a dus la monastire
Să se spele de păcat.

NOTE LA CÂNTUL AL ȘESE-SPRE-DECILE.

1) Cei de mai de sus, nemeși Maghiari, au participat la alegerea și suirea la tronul Transilvaniei, a lui Sigismund Batori. Stefan Ioșica, Român maghiarizat, fu în toate împrejurările un instrument al acestuia; el fu și guvernator în locul lui Batori când acesta lipsi din țera. — Austria avându-l de acesta în ură, îl ucise prin agenți sei.

2) Filip II, regele Spaniei, a dăruit lui Sigismund Batori mielul de aur, prin mijlocirea imperatului Rudolfo, și i l' acățat pe pept cu mare pompă la Praga.

3) Sigismundu învoinduse cu Imperatorele Rudolfo, se lasă de guvernarea Transilvaniei pentru a i se da în schimb ducatele Opol și Ratibor din Silesia, precum și uă subvenție de câte-va sute de miș galbeni.

4) Mahomet coprinđend Agria, uă cetate din Ungaria, cu prețu de mult sânge vėrsat, se 'nturna victoriosu la Constantinopole, trecend pe la Sofia cu forțe mari milităresci.

XVII.

Pe la luna lui Decembre,
Domnul cu boiări pornia
În Ardeal ca să întrebe
Suveranu-î ce mai vrea,

Și în capă ce 'i mai intrase
De a face? cum mai stă?..
L' Alba Iulia el trase
Unde Batori 'l adăstă...

Batori ce tot într'una
Î cerea nouu jurământ,
Îl primi ca tot-d'auna
Cu ospețe, cu chip blënd. —

El atuncia îi și spune,
Țera Nemților c' a dat,
Și 'l îndemn' a se supune
Lui Rudolfo Împerat...

Michai stă și se gîndesce! --
 (Între Scila și Gharibd, 1) --
 Sigismundu ce 'i vorbesce
 El ascultă,-ascultă 'nfipt. —

„Bine dar, Michai își dice,
 Și cu inima turba; —
 „Vrea tractatul ca să strice
 „Batori?.. ei! fié așa!..“

Cu ai sei Michai se 'ntôrce
 La Térgovisce 'napoi;
 Însă mintea-î un plan cóce:
 Plan de inimî de eroi. —

Cu Movilă despre-uă parte,
 Implacabil inemică,
 Batori de altă parte,
 Iarași un om de nimică; —

Timpu dar acum îi vine
 Un scop mare a 'mplini,
 Avênd ochii toți la sine,
 Din trei state ună a fi...

Nemți iar nu întârđie,
 Cum cu Batori tracta,
 Uă comisie să vie
 Statu 'n seamă a 'l lua, —

Ținându locul prov'soiu
 Lă Archiduxă Maximilian,
 Ce 'l numise-împătoriu
 Domn pe tronul Ardelean.—

Si 'n Țergovișce pe dată
 Să arată-un comisară;
 Cumetrie Némțul cată
 P'al Românilor hotară. —

Multe 'i cântă și 'i descântă
 Comisară austriacă
 Luî Michai, dar nu 'l încântă,
 Vorbe grase nu 'l împacă. —

Câte rațe sânt în sóre,
 Cât nisip e pe pământ
 Vorbele lingușitoare
 Cald nu 'i ține, peră în vânt. —

Michai ochi mari îi cască,
 Cel ce 'n trebî s'a cunoscut,
 De politică nemțiască
 E sătul, — ăra cernut!..

Lacom acu și Sultanul
 Pe Michai în prețu l' avea;
 Nu 'mplinise bișe anul
 Ș' iar cu daruri l' îmbiea, —

Iarăși un Turcū se arată
La Têrgovișce sosit,
Cu Germani de uă-dată
Într'ua cale s'a găsit.

Dară ei s'aveaū în ură ,
Pentr'un rebelū sāngerosū ,
Nu-și prindeaū căutătură
Fără aerū māniosū. —

Nemțil de Michaī se ține
Promitēnd oștirī și bani ,
D'a 'l atrage ei la sine
Într'ua ligă cu Germanī ; —

Turcul iarăși il cultivă ,
Prin un titlu suveran ,
Și de pacea respectivă
Îi dă spadă , busdugan. —

Între Angel și Satană
Michaī pedestal ținea ;
Primind pacea musulmană
Pe Germanī nu respingea. —

Prin atâta curtenire
Ce 'i făcu acei străini,
A palanței cumpēnire
Atērna către Creștinī...

Dar mai vine una mare
Pe Michai ce l'a surprins,
Sinonimă cu trădare
De la omul rău deprins.

Batori își luă de seamă
Din Ardeal pe când pleca;
Cardinalu Andrei el chiamă,
Vêru-seu d'a governa. 2)

Coci cu Nemții se stricase
Și cu Turcii s'aliat,
Lucru Dracului lucruse
Cu Poloni într'un sfat. --

Iar uă nouă 'ncurcătură
Pentru Domnu cel Român!
Iar uă cauză de ură
Între frați pentru păgân!.

Din Polonia și vine
Noul princip Batorian;
Comisari goni: -- ia frêne
Peste statul Transilvan...

Vrea ș' acesta se referè
• La tractatu legămîntu;
Lui Michai din nouă îi cere
De credință jurămînt.

Omul brav tace și face ,
 Niçi un răspuns el nu da ;
 De ăi ómenī ce nu 'i place,
 P'al seũ suflet peatră 'i sta..;

Mulți dip capī il și 'ntrebară :
 — „Domnul nostru, ei ăũ đis,
 „Ce gătire de afară
 „Câmp de óste ne-a deschis?

„Cum ? de ce, și pentrn cine
 „Tóte-aceste pregătiri?..
 — „Aũ n' eți fi și voi cu mine
 „Căpitanī lêngă oștiri?..

Num' atâta Domnul spure. —
 La Ploescī ș'a ordonat
 Tóte oștile s' adune,
 Pên' la ora de plecat. —

Dar și Dómna astă-dată
 Întrebare a făcut.
 Dómna fuse ascultată
 Cu chip dulce și plăcut.

Michaī spuse la sóție
 Despre lucruri ce gătia.
 — „Cu Creștinii? ah! să fie!..
 Vorbi ea și 'n gônd, stătea ; —

„Să se verse creștină sânge?..
 „Oh! Pré Sante Dumneđeũ!
 „Câte mame vor maĩ plãnge?
 „Câte vėduve? ce greũ!..

— „De Romãni să fie bine!
 „Mult lui Batorĩ am vorbit
 „Pentru gintele creștine,
 „Darã Jicmont sta-adormit..

Adãogã Bogdan cu nume,
 Pré fidelul căpitan;
 „Las să plãngẽ femeĩ mume!
 „Eũ Român, bătrên Crișan,

„Chiar pe fiica-mĩ o jertfisem
 „A muri pentru Romãni,
 „Din Ardeal când noi venisemũ
 „Pentru luptã cu pãgãni...

— „Pré iubite, đice Dómna
 Stãnd alãturĩ cu Michaĩ,
 „Vine iarna, trece tómnã,
 „Maĩceĩ tale ce gónd aĩ?..

— „Socotescũ la monastire
 „Cozia să staĩ a iarna,
 „La loc sãnt cu întãrire,
 „Din Ardeal pên' ne-om 'turna.

— „Ah ! m' ascultă și pe mine
 „Astă dată ce gîndescû!
 „Nu sciû, nu sciû reû saû bine,
 »D'a le óstei nu vorbescû,

»Dar din sincer' amicie,
 „Pentru Sântul Dumneđeû,
 „Pentru sođiû uă pară vie
 »Dogoresce peptul meû !

„Lasă dar buna creștină
 „Maică-ta la Cozi' a sta.
 „Eû te urmeđû cu dor plină
 „Pretutindenî, sóđia ta !..

„Prin resbele și 'n durere.
 „În triumf și chiar în jugû,
 „Voiû învinge cu plăcere
 »Orî ce greutăđi ne-ajungû. —

»Așa dar mă aî pe mine
 »Sóđia ta de ajutor;
 „Dumneđeû va fi cu tine,
 „Cû al seû Angel protector !..

Un spectaclu de simțire
 Care inim' atîngea,
 Un minut de înđeire
 Între ei se petrecea.

Michaï află 'n a lui soață
 Însuși al seü elementü ;
 Domnul voiosü o îmbrată
 Și o strânge l' al seü peptü.

Radu la sovranu-ï vine
 Numaï firü ș' argint pe el,
 Cu Augusta lêngă sine, —
 Fericit însurățel. —

Și 'și prêsintă de onóre
 Bogdan însuși fica sa
 Suveranei domnitóre,
 De companië a 'ï lăsa.

Ș' atunci mama Domnă pleacă
 Cu cuconi, cu pregătiri; —
 S'a 'nvestit apoi monacă
 Închinată monastiri...

Stanca pe Domn însoțesce,
 Precum fuse destinat,
 L' a sa Sörtë nici gôndesce,
 Ori la câte s'a 'ntêmplat.—

Oștile sânt adunate
 Între Ploesci și Tîrșorü ;
 Acuila spre cer iar bate
 Aripî să s' avênte 'n sborü. —

Geniu Domnului planează
 Pe d'asupra mult măreț ,
 Cu prestigiu-î inimează
 Pe tot bravul îndrăsneț.

Într'un lagăr forțe mare
 Óstea forța-î desvolta ;
 La a Domnului chemare
 Pré voiósă s'arăta. —

Cöci Michai avea în trupe
 Străini mulți ca înrolați :
 Poloni , Cazaci steaguri-grupe,
 Unguri și Bulgarî armați,

Óre ce precauțiune
 Luă el de căpeteni , —
 Ca să jure el îi pune
 Pe credință de oșteni.

— „Cum ? de ce ? și pentru cine
 „Tóte-aceste pregătiri ?..
 Înc'ură-dată dicu străine
 Capetenii de oștiri.

— „Nu întreabă nici uădată
 „Un ostașu pe general ;
 „Când trompeta sună , cată
 „A urma după semnal;

„Cel ce servă sub stîndarde,
 Domnul ȕise-imperiosă,
 „Sincer cată să ia parte
 „În tot locul credinciosă...

Celor Buzesci, c' uă colónă
 De oștiri — căpităniî,
 Oltă a trece, le ordonă,
 La Căineni către Sibii;

Și acolo să aștepte
 Pênă ordin le va da. —
 A sunat atunci trompete
 În sus óstea a pleca.

Domnul Michai, c' uă suită
 Strălucită de boiări,
 Miscă óstea sa gătită,
 Ca-un elit de cavaleri.

Bogdan Ducele rěsbate
 D'arme rōndurî infocată,
 Și pe Radu d' a se bate,
 Îl avea adiotantă.

Augusta însoțesce
 Dómna Stanca lui Michai,
 Care multe îi vorbesce
 De Români, suind pe plai.—

Ca un fulger Domnul trece
L' al Săcuilor pământ,
Ager și cu sânge rece
Óstea în Ardeal trecând.

La Săcuî chemare face; --
Privilegii le garanta; --
Ca un corp Săcuî atrage
Sub stindardu-î a lupta.

Tot asemenea pășesce
Și în scaune săsesci,
Mai ardintă Michai vorbesce
La popópe románesci...

Dar ca Pașă Cardinalul,
Jesuit, sperimentat,
Înțeleș și cu Sultanul,
Plăceri gustă de 'mpărat; —

L' Alba Iulia 'n cetate,
Pe Sigismund suplanta,
Că nici capul își mai bate
După rasa ce-arunca.

Chipă atunci convocase
Uă adunare de magnați,
Și debateri se urmase
De partituri verșunați.

Nici prin minte nu îi trece,
 Pentru ce 'l ar supăra,
 Că Michai cu óstea trece,
 N'are gând de a 'i jura...

Pe Michai din România
 De vasalu-î il avu ;
 Cu Movilă Ieremia
 De acord în tóte fu. —

Tocma că Michai simțise
 Pactul ce ei și 'l lega ,
 Cu oștirea sa venise,
 De ast nodū a 'i deslega...

Cardinalul de mânia,
 Sare 'n sus, e fôrte-atins
 Capu 'i e uă vijelic ,
 Creeri un foc aprins. —

Pune lagör a se strânge
 La Sasebeși de oștirī,
 Măinele mereū își frânge
 În confusie de gândirī.

Sună țera de alarmă; —
 Tot partitul batorescū
 Își ia platoșă și armă
 Pentru 'n guvern nemeșescū.

Fin cu vorba, și în tot chipul
 Popa caut' a lucra:
 Își cunoște el tipicul
 După care apuca.

Pe Isac Ciaiti 'l mână
 Înaintea lui Michaiu,
 Îi dă cartea sa la mână
 Să tracteze pên' la-în paiu.

Domnul Român înainte
 Cu oștirea sa trecu,
 Si cu sforța, cu cuvinte
 Cetăți sate le umplu.

La Brașov când se ivesce,
 Maghistrați îi veni
 Înainte; îi vorbesce;
 Cu buchete îl primi. —

Satele le ia d'a rîndul,
 Sassi, Maghiari, Românul stat; —
 Le citește și chiar gîndul
 Pîntre dinși cât a stat.

Făgărașu îl proclamă
 Domnul seü mărinimosü. —
 Populațiile el chiamă
 Sub stindardu-î gloriosü. —

Ca un lanțu se ține una
Unde forția lui pășia ;
Îl aclamă tot-d'auna
Ceî ce 'n cale îl eșia...

Către Făgărași cu grabă
Cardinalului trimisă ,
Îl întâmpină , 'l întreabă
De ce vine c' óstea 'ntins ?

Spre răspuns, Michai îl ține,
Si scrisorile-î le ia ,
După tactică se ține ,
Cum mai bine îi venia.

Când trecut-a Făgărașiul ,
Ordin la Căineni porni ,
Cât mai iute la Tâlmaciul 3)
Ostile a se 'ntr'uni ,

Si 'mpreună să s' avênte
Cu putere spre Sibii ,
Acuila mărețu sa 'mplânte
P'a le-Ardealului câmpii, —

Tot-d'auna ceî ce-atacă
E mai tare ori cât vrei ;
Mare frică Michai bagă
Cardinalului Andrei.

Din amici puneau la cale
Cardinalul a grăbi,
Ca un fulgeru, cu a le sale
Oști, pe Michai a lovi;

Să nu 'l lase să 'ntăriască
Că atunci va fi mai greu;
Nepregătit să 'l găsiască
D'a 'l goni din statul seü.

Dar făcend cât póte face,
Cardinalu 'ntârđia; '
Se încearcă pentru pace
Cü adversarü a negođia...

Și Michai, ca să câstige
Timpul, fórte-era voiosü,
Pêně ce picioru 'nfige
În lucrarea sa virtosü.

Se preface că voesce
În relađii bune-a fi,
Eminența când vorbesce
Ca pe fiü că il iubi. —

Ba Michai chiar îi promite,
Spre bun semn ca nisce frađi,
Doi boiări ca i va trimite
Ostatici delegađi.

Și în contră-le asemeni
 Cardinalu a trimis
 Doi maghiari ca frații gemeni, .
 Să se ție de promis. —

Ș'ună persónă clericală
 La Michai se presintă :
 Sântulețu la tocmeală
 Nu pré mult înaintă.

Că Michai uă condițune
 De prelecstü 'i a fost dictat,
 Contra Turcilor d'a pune
 Peptul cū al neamțu împërat. —

Negreșit , încredințeađă
 Malaspina , 4) orī cāt vreī,
 Tocm' aceasta și urmeađă
 Cardinalu Domnū Andrei.

Apoi Michai îi mai đice
 Să aducē-un document ,
 Că Sânția sa ferice
 N'are un alt simțimēt.

Malaspina se re'ntórce
 Și nimica nu 'mplini. — .
 Tonul și Michai întórce ,
 Tunurī, óstea când veni...

Atunci limpede pe claie
Face p' Andrei trädătorü ;
Mi ți 'l sfidă la bătaie
Ca spergiurü amägitorü ,

Cel ce-Ardealul închinat-a
Turcilor și Pașă era ; —
Aibă dar și destinata
Pașilor ce 'i înfera. —

Cardinalü Andreiü permută
Din Sasebeși óstea 'n josü,
Se fortifică de luptă
În Sibiiü — corp numerosü. —

Dar încercă înc'uă-dată
Nunțiu seü către Michaiü :
Malaspina iar s'arată
Vorbind în Christos din Raiu...

Polit Domnul îl primesce ,
Îl salută, 'i se 'nchină,
Dar la sine îl opresce
Pên' ce lupta termină.

Pe la doă-deci și șése
De octombre, — 'n timp uscat,
Michai óstea retransase
Lêngă Șelimberg', nn sat...

NOTE LA CÂNTUL AL ȘEPTE-SPRE-DECILE.

1) Gréoa pozițiune în care se găsea Michai. între atâți neamici vecini, se asemana cu aceea a navigatorilor ajunși între acele spăimântătoare și periculoase stânci din mările Sicilii, cari nu puteau scăpa de Charybde fără a da peste Scylla...

2) Sigismund Batori cel ce aci lăsa guvernul Transilvanii ș' aci iar îl lua, aședă în cele din urmă pe Cardinalul Andrei Batori, sub patronatul Turcilor, principe al Transilvanii; care acesta nu voi să facă cauză comună cu Domnitori Creștini, și lui Michai cerând jurământ de supunere către dînsul... El se legase în relațiuni strânse cu Ieremia Movilă, și mai ales că căsătorise pe un frate al seú cu uă fiică a aceluia.

3) Têlmaciu este satú între Sibiiú și Turnu Roșu, și în óre care distanța se afla Șelimbergu, unde pênă astă-đi se cunoscú semnele de retransamentele oștirea lui Michai când se bātu cu Cardinalul...

4) Un personagiú clerical al Papei pe lêngă Cardinalul Andrei Batori.

XVIII.

Cardinalul trupe forte
Lângă riū Sibiiū campa:
Saū pe viață, saū pe mórte,
Đece miī oșți comanda.

Pe uă 'ntindere pré bună,
Între Olt și 'ntre Sibii,
Óstea lui Michaī s'adună
De trei orī atâtea miī.

Aci locu 'nfățișadă
Un șesū falnicū și mărețū ;
Pe orașū il variađa
Malurī și uu rīulețū. —

Domiuat este orașul
Despre Nord cu dealurī marī,
Despre Sud găsia ostașul
Văi și codri fórte tarī.

Cardinalul își împarte
 La Sibiu oștirea sa,
 Ca să pótă mai departe
 Forția ei a măsura :

Călărimea-era 'nainte : —
 Moși Sécuiul cap ;
 Pedestrimea avénd flinte
 Și cu pene verđi la cap.

În această avangardă:
 Ciomortani, Francisc Levaï,
 Toma Bețu țin la gardă
 Cu călării, spre Michai. —

Partea aripei spre dreapta,
 Vinători : Turcu Franciscă,
 Ranforțându-se prin ceata
 De lanciturm de lêngă piscă.

Stânga aripă compune
 Pedestrași de Brașovă ,
 Ce s'au purtat de mișune
 Subt un. némțu a nume Grofă.

Stefan Lazăr și Arade,
 Capă acestor pedestrași,
 Se credă descendinți cū Arpade
 Cel de nume uriași.

În colóna de a doua
Nobili eraũ călarĩ,
Legiunea acea nouă
Tot de nemeși proprietarĩ.

Nu lipsimũ la datorie
Vre-uă câți-va a și numi :
Husar Petru, cap p' uă mie,
Ciachi, Tachi, Zalajdi ;

Melhior Bogati cel ce
Cu Sécuiul fu zălogũ
La Michaș, când vru să 'ncerce
Pentru pace un norocũ. ¹⁾

Iar reseřva, comitate
Ce a daș de ajutorũ,
Volontarĩ, pe jumătate
Din străini, cu plata lorũ. —

Și Poloni formând falange,
Cardinalul ce-a 'nsoțit, —
Înarmați cu câte-uă lance
Cu oțelu 'n virf călit. —

Toldi Stefan, nemeșũ frunte,
Cu Ravasdi facũ minuni ;
Ei aducũ cu țară multe
Munițiune — prõvisiuni.

Senatori aleși din țără,
 Cardinalul ce 'i avea,
 Se juraseră să péră,
 Ori românul-sânge-a bea...

Ifu și cu Bodoni,
 Și mulți nobili, cu Șenei,
 Corniși, Șivric, Zemertoni,
 Wolfgang, Mintzent, Beșenei;

Genăralisim peste-armată,
 Gașpar Corniși comanda; —
 Uă artilerie-echipată
 Fôrte bine, la semn da. —

Dar ori cum Michai aduce
 Număr d' ôste superioră;
 Cavaleria-i ajunge
 S' aibă nume 'ngrozitoră. —

Desele loviri de môrte,
 Vărsând sânge tăărăscă,
 Ageritu-i în lupti fôrte
 Și 'n őrudime i 'ntărăscă...

Din boiări seî de frunte
 Advină pré bunî căpitanî,
 Învățaseră să 'nfrunte
 Môrtea, — luptă de Titanî.

Lâng' aceasta Michai are
 Și pré multe simpatii. --
 Din Oradia cé mare
 Pêně 'n jos de la Sibii,

Trombițat-a al seũ nume
 De eroũ în timpĩ acei ;
 Iar Româniĩ, frați și mume
 Rogũ de bine pentru ai sãi. —

Românimea ese 'ndată
 Ca un corp de la mormint ,
 Se ridică , spre cer cată ,
 Rógă Sórtea-ĩ pe pãmênt , —

Pe pãmênt ca să se 'ndure
 Pentru cel de jéle plin ,
 Care-a dus în lacrimi dure
 Străin jugũ , durerĩ și chin !.

Bucuria 'n el vibreađă
 Pentru Sórtě 'n viitor ;
 Aurora lumineađă
 Uă đĩ mare fără nuorũ;

Aurora Româniĩ ,
 De la Nistru și Carpați ,
 Se redică pentru fi
 Luĩ Traian de Sórtě-uitați...

Dar la Şelimberg oştirea
Retranşată se ţinea,
Către Roşu-Turnu eşirea
Transilvanii ţinea. —

Lângă sat era nă móră
De vînt care-atunci lucra. —
De pe vîrfu-l ochiũ mësóră
Cât şesu óstea 'l tábăra.

Óstea turnũ acest ocupă ; —
Telegraf putea 'i servi,
Către fie care trupă,
Prin un semnũ de a vorbi.

Lanţũ şi cară ferecate
Facũ al lagóruului zidũ ;
Tunurĩ marĩ, ca în cetate,
În redute se închidũ.

Fie care cap d'armată
Îşi ţinea poziţiunii , —
Veghetóre , desceptată
Cu sutaşi şi capiĩ bunĩ.

Lupta a 'nceput cu ziua :
Două-şeci Brumarũ şi optũ...
Resunat-aũ tunul , pîua
Pêne 'n munţi de p̄ste Oltũ.

Moisi Săcuiu 'ncepe
 Lupta dintre adversari ;
 Tunul varsă foc , concepe
 Mărte și ravage mari...

Maî êntii se bată cu tunuri ,
 Apoi cu puscă foc țin lungă ; —
 Colcăea mânia 'n Unguri ,
 Si 'n curênd la mâini s' ajungă. —

Ca uă grindină cadă focuri
 Pe Români ; — morți , vulnerați ,
 Ca și snopii zacă pe locuri ,
 Sumă mare de bărbați...

Artileria-adversară ,
 Superiôră detuna ;
 Ea 'ntindea uă cup' amară
 La victime ce răsturna.

A Maghiarilor iuțită
 Furia, celor pușcași,
 În curênd a fost simțită
 D'ai Românilor ostași.

Și așa ținând năvală
 Bătălia pe un șesă ,
 Eminentă cardinală
 Era vesel de succesă...

Baba Novac , cel cu nume
Între óstea cea dântiï ,
Din 'nainte făcea spume
Strigând : „stați ! să stați copii !.“

Cõci colóna cea din frunte ,
Uă durere ! se trăgea ;
Nu putea a mai răspunde
La ne-amicul ce-o stingea ;

Că 'ntregi rînduri se topise ,
D'arse bombe focu plouâud ,
Orï și cât le împlinise
Nuoï falange alergând.

Avangarda în derută
De ne-amicu în jos fugea ,
Sfârâmată și bătută ,
Către centru se ducea.

A confusiei mișcare
De oșteni o simte toți ; —
Isbea centrul ; — fie care
Înlemni d'atâția morți. —

Murgul atunci , căpitanul ,
Din oștirea lui Michai ,
Se aruncă cū iataganul
Pe un ager dintre cai

Și aleargă să 'mpreune
 Pe acei descnrageați. —
 Banul Michai la Domn spune
 Ce pățiser' ai sei frați...

Michai Domnul ca-în Achile ;
 După el boiări mai mulți, —
 Banul Manta vechiü de țile,
 Au sosit la câmpu 'n luptă...

Mare-avânt pentru bătaie
 Adversari ai fost luat :
 Curgeau trăsnete văpaie,
 Câmpu 'n sânge-era muiat ;

Fumul în vârtegiu se 'nalță ,
 Se întinde valuri mari,
 Nu se mai vedea prin ceață
 Taberi, óstea', adversari; —

Tunetele repetează
 Nuoï loviri c' un urlet grosü,
 Din când în când luminează
 Fulgerul cel sângerosü ;

Măcel, sânge, văitătună,
 Mórtea pentru adversari, —
 Muge glonțu 'n lovitură,
 Sparge pept de militari,,,

Într'acestea , ca 'n cetate,
Unde telegrafū era ,
Ocolit cu șanțū , cū armate ,
Lanțurī , cară 'l congiura ;

Acel locū de prețioșe
Lucrurī pentru Domnul seū ; —
Însuși Dómnă acolo scóșe
Rugī cu ochī spre Dumneđeū ;

Rugătóre pré 'nfocată ,
Din preună cu doī fiī ,
Și cu curtea adunată :
Femeī , boiări , visteriī ; —

Acolo era ș' Ierarchul
Pré Sântit Metropolit
Ce venise cu essarchul
Credinciosul Ipolit ;

A le oștilor registre
Întru care se 'nsemna
Fapte și numirī distinse , —
Đi cu đī ce se 'ntêmpla ;

Și al statuluī consiliu ,
Portofoliu cel domnescū ;
Logofeșī cu sigiliu ,
Tóte-acolo se gășescū ; —

Acest punct voia Sécuiul
 Să 'l ajungă și să 'l ia,
 Să lovească drept în cuiul
 Carul forței ce 'ncheia...

Și chiar' Mîchaî cu boiării
 Spaîma n'o putea goni,
 Când la fruntea 'ncăirării
 Ca un trăsnet se opri.

— „Stați mișeilor !..“ el țise
 Către cei descurageați,
 Si cū al spadei lat lovise
 Umăr' unuî din bărbați

Care nu putea a ține
 Al ostașilor moral:
 „Să stați locului cu mine !..“
 Strigă firmul general.

Și pe când împușcătore
 De la adversari venia
 Ca ninsórea p' uă pădure,
 Ca uă grindină cădea,

Mórtea seceră cu sute
 Indiviđi mereu cé cadu,
 Acest strigăt se aude
 În tumultul desperatū; —

Primenind și forțe 'ndată
 Frontul ôstei fugărită, —
 Intră centrul să se bată,
 Verșunat și hotărită; —

Se rëntornă plini de rușine
 Cei ce spatele a 'ntors,
 Cari n'aũ putut a ține
 Cu ne-amicul vigurosă;

Ca la ũn mire roșind fația
 Celora Români bătuți,
 Când se scólă dimineața
 Și 'l întreabă multe mulți;

Ast-fel cu fruntea la vale,
 Uitătură 'n pământ josă,
 Se întôrce iar pe cale
 Mult oșteanul rușinosă. —

Atunci Domnul drege lucru
 Pentru perderi simțitoră;
 Dă la adversară de lucru,
 Prin al geniului seũ sboră...

Bucuria Eminentii
 Peste pușin a 'ncetat,
 O întôrseră băieții
 Într' un fel de tot ciudat. —

Vinū Buzescii, prindū la luptă,
Radu marele Clucerū ;
Începēnd c'un Dómne-ajută
Ca și trăsнитul din cerū...

Îi răspunde adversarii...
D' ambe părți ei se întrecū,
Și pedestri și călarii
Veninoase arme 'ncercū. —

Ei s' ajungū, ca cum se 'mbrăță,
Sunt de mórte 'ncăirați ;
Lancele lovescū în față,
De săgeți sunt încărcați...

Nemeșii concursū aduce
Aruncându-se ca Smei ;
Aerul de trompe muge,
Spadele aruncū scinteii...

Cea de la Căineni venită
Óste ține focū mereū ;
Pas cu pas e încălnită,
Unde locul e mai greū ; —

Ș' oștile, puteri maghiare,
Ocolite mai era
De oștirile-adversare
Care 'ncepē a 'i secera. —

Pe la ziua jumătate,
 Corpul acel nemeșescă,
 Ș' alte trupe desperate,
 De retrageri se gătesc...

Gașpar Corniși pre sub seară,
 Genăralisim, cu Maghiari,
 Pe Români să 'nfrângă iară,
 Se luptău vîrtoși și tari;

Dar stindardele 'nainte
 Către Sibii se duceaă,
 Români, oștile ardinte
 De bravuri minuni făceaă. —

Ca un fulgeră petrecuse
 Atunci falnicul pi bravă,
 Câmpul de oștiri cum fuse;
 Și călare p' un cală albă

Alergă prin rînduri; — trece.
 Lucind péna 'n gugiuman! —
 Ochiu-i focă!.. cu sânge rece
 Bătênd peptu-i de oștean;

El c' uă ageră cătare
 Și cu strigătă detunând,
 A vëdută din depărtare
 C' adversariă fugă cădênd. —

Ca un șoimū el se opresce,
 Mai în lungū de a privi, -
 Și ca fulgerul pornesce
 Prada 'n pept de a lovi; —

Michai Domnul glonțū se duce
 Cu uă gardă dintr' ai seī;
 Pe Corniș Gașpar ajuuge:
 — „Cavalere, 'i ȃice, stăī!..

„Apărăte cavalerie!
 „Spada 'n gardă, să te vedū!
 „Sórtea armelor o cere
 „Și al óstei mare păsū.

„Capii însuși datoreaȃă
 „Un essemplu ca să dea,
 „Din doī unul e să caȃă,
 „Sângele creștin să stea. —

„Apărăte generale!
 „Înc' uă-dată eū îȃi ȃic!..
 Corniși atunci stātu 'n cale,
 Falnicū, săbierū voīniȃū,

Pe Michai il cunoscuse
 Ce putea, cât e la preȃū,
 N'a voit ca să refuse
 Lupta cu 'nbărbaȃ märeȃū.::

Dup' a spadei măniere,
 După ochi lui înfipti,
 Rece simțind feru; -- îi cere
 Viața 'n daru în câmp de lupti. —

Virful spadei el simțise
 Peptul seü că atingea,
 Și puțin, puțin lipsise
 La rărunchi că 'l petrecea..

Michaï fruntea și 'n senină
 Atunci, viața 'i dărui. —
 Corniși spada sa închină
 Domnului care 'l lovi.

Gașpar Corniși dete-esemplu
 Altor trupe de la rînd. —
 Óstea mare umple câmpu,
 Fără capi ea rămânînd. —

Dar durere și mirare!
 Însuși Cardinalul Domnă,
 Cu câți-va fugi călare
 Travestit ca un ne omă.

Óstea 'ntia curagiósă,
 Delăsată 'n așa chipă,
 Se desface rușinósă,
 Fuge, lasă totu 'n câmpă.

Gloria ș' această dată
Pe Michai l' acoperit! —
Gloria e trâmbițată
Pentru acei cari au perit!..

Gloria dară să resune
Pentru fapte vitezesci;
Gloria să dea cunune
La armate Românesci!..

Dar armatele aprinse
Dup' uă luptă forte grea,
Câmpul mare îl coprinse
Și 'nainte se 'ntăria;

Percurgu omeni pedestrime,
Înarmați un did de feru,
Cântă 'n surle călărime
De Români pe cai ce sberu; —

Uă-artilerie măreață,
Multe tunuri ce luă
Des din ți de dimineață
Pênă 'n seară cât luptă, —

Cu bagage cară multe,
Provisiune ce avut,
Și cu prădi: tesauri frunte,
Adversari ce-au perdut;

Lângă tunuri ce cădură ,
 Mare număr de stindarđi
 Batoresci le perdură ,
 Și le aú smuls Români garđi , —

Si pe care le luară
 Ceí oștení de prăđi setoși ;
 Vite multe le-adunară
 Boi și vaci și cai frumoși ,

În puterea rămân tóte
 Domnitorului cel nouă ,
 Ca prin sabia luate ,
 De acest mărețú eroú...

Lupta dar fu terminată
 Si Români mergú în sus,
 La putere de armată
 Tótă țera s'a supus...

Si așa Sibiul mare ,
 Fortificat , bine 'nchis ,
 Porțile deschise are
 Pentru acela cê ă învins. —

1) Mellhior Bogati și Moisi Sécuiul fuseseră la Michai ca ostatici trimiși din partea Cardinalului Andrei Batori, pe când acesta se încerca să tracteze pentru pace cu Principele Român.

XIX.

Şese ani se numărără
Cu mari fapte şi minuni ,
Si pe rând le admirară
Diferite naţiuni. —

Têrguri, sate şi oraşe
De nuvele rêsunaă ;
Pe la locuri megiaşe
Locuitorii s'adunaă ,

Şi la preuţi ei aleargă,
Gârţi de ţeră-a le citi , —
Cu femei, copii să meargă
Noutăţile d'a sci.

Îşi vărsa atunci necazul
Cel de nobil apăsăt ,
Că Michai Vodă Viteazul
Cu oştire a intrat...

Săcuimea în picioare
 Tótă pentru el era,
 Clasele suferitoare
 Un traiu bun atunci spera. —

Partisanii și Sassiil iară
 Că al Germanii împărat,
 Își da cotele p' în țeară
 Că de Batorii s'aũ scăpat; —

Iar pe Batorii uă partită
 Susținea cu forțe vii,
 Dar ș' aceasta risipită
 Fu la lupta din Sibii;

Nobilime mare parte
 Între dinsa număra; —
 Populația departe,
 Atunci contra îi era.

Curgând ast' alternativă,
 Un guvern ce permuta,
 Și cu legea respectivă,
 De Michaii Țér' asculta...

Iată ordine primit-a
 Și Săcuil de la Ciucă,
 Să le-asculte, d'a sărita
 Cu grămeșile se ducă.

„Cardinalul fugăresce ,
 Cărțile așa sciea ;
 „Spre Moldova pribegesce ,
 „Cu mulți nemeși drumul ia...

„Se ordónă la orî care ,
 „Cine cum îl va 'ntilni ,
 „Să îl prîndă viū , cu mare
 „Îngrigire a veni

„La Bělgrad, — și sigur fie ,
 „De la noi , Domnia mea ,
 „Rēsplătire , bucurie ,
 „Omū acela va avea...

Daū Sēcui atuncî alarmă ,
 Clopotele 'n sate tragū ,
 Fie care prinde-uă armă ,
 Și de gôt punē un dēsagū.

Înarmați Sēcuii , cete
 Pe câmpii se răspândescū
 Cu furcōie , cu săgete ,
 Cu sēcure ei pândescū ; —

Și cu fața cea smolie ,
 Cu un ochiū inverșunată ,
 Era plin de grozăvie
 Sēcuiū populu armatū.

Cic-Sereda , Sântul-George
De Ardeal , Sântu Micloși ;
Către Sânt-Tomogoși merge
Glóte de Ciucanī furioși.

Prind ei drumurile tóte ;
Și prin crânguri și 'n păduri ,
Și prin văi vǎgăunate ,
Prin tot locul iaū mēsuri ; —

Și copaci ei tăiară ,
Chiar potecile le 'n chidū ;
Strejuescū în nópte-afară
Că nici somnul nu îi prindū ;

Uă cumplită rēsbunare
Îi ațită fórte-aprinși , —
Căutaū cu mic cu mare .
Pe fugari cei distinși...

Iată că din întēplare
Ei uă ceată cavaleri
Întēnescū pe un deal mare ,
În drept satul Cheresteri.

Acea trupă călăreață
Purtând pintenī , pene , spađi , —
Uă persónă mai măreață
Însoțiaū ăi nobilī gardi.

Cea persoană e 'nvestită
Cu velură, cu bonetū
Pe cap negru, d'aurită
Platoșe ȳ lucia pe peptū ;

Si'n armat cavalesce,
C'un frumos valtrap pe cal :
Ochiu-ȳ sperios privesce :
Cesta ȳ Domnul Cardinal ,

Care cât e ȳi și nópte
Merse la drum ne 'ncetat ,
Și pe cal abea mai póte
. Ca să stea de fatigat. —

Cavaleri în mâini cu spadă,
Lêngă el mergeaū armaȳi ,
De la Sibii se ținū ceatā ,
Spre Moldova indreptaȳi.

Ca uă haȳtă lupi strigară
Ceȳ de resbunare beȳi ,
Si 'n curénd se aruncară
Pe asti nobili cālăreȳi.

Luptă cruntă cășunată
În sub séră s'a urmat ;
Săcuimea verșunată
Mulȳi cetași a răsturnat...

Vânt făcură cavalerii
 Cardinalului pe loc
 Ca să scape 'n murgul serii
 De izbirea cea de foc. —

Cardinalul, cu un nemeși,
 Lasând calu-î, se răsni
 De la ceata din Sasebeși
 Cu Eminentă-î ce veni.

El cu Nicolae Micul
 Pe ai sei lăsă luptând,
 Ca să scape d' inemicul,
 Altă cale apucând. --

Dar ce luptă ? ce cruđime ?
 Ce de sânge s'a vărsat ? .
 Mai mulți nobili cadu victime,
 Uă mulțime fugu prin sat.

Cardinalul dă 'ntr'ună cale
 Mărginită cu păduri,
 Se afundă într'ună vale,
 Cât scăpă prin picături.

Nóptea negru vĕlu 'și lasă
 Peste văi și 'n câmp lățit,
 Atmosfera rece-apasă
 Un nour negru și 'ndesit.

Ei privescū maī sus departe
 Stānci cu vîrfuri pēn' la nuorū,
 Grăbescū pași spre cea parte
 Ca să afe-un ajutorū.

Când aprópe maī sosiră,
 Larm' audū sub deal în josū ;
 A lor fețe 'ngalbiniră,
 Bātu peptu-le fiorosū.

Prin lumin' abea zărită,
 Nisce focuri ce ardea,
 Ciată d' ômenī tăbărită
 Călători 'n jos vedea.

Nicolae Micu dice
 Domnului seū spăriat:
 -- „Să stămū! să stămū! neamice
 „Bande urma ne-a luat...

— „Ce vomū face? Cardinalul
 Pe Nicola întreba.

— „S'apucămū la stānga malul,
 Încet Micu repeta.

-- „Nóptea tótă, apoi bine
 „Vomū umbla tot rătăcind?
 „Încurênd și plóia vine,
 „Se vëdū fulgere lucind!..

Cardinalu așa se plânge
De fatigă mai cădënd ;
Micu mâinile își frânge
P' al seü Domn perit vädënd.

— „Unde dar, oh ! Dómne Sânte
Micu mintea își perdea,
„Vre-uă colibă înainte
„De păstorî când am vedea ?

Đicea el, și Cardinalul
L' întreba că în ce locü
Ei se află ? valea , malul
Nü 'l cunoscü pe-un timp de focü.

Spuse Micu că în minte
Îi venia, p' acolo 'n timpî,
Satele de mai 'nainte
Păziaü turmî, — făceaü colibî. —

— „Când ar fi vre-uă mönăstire,
„Vre un schit sihastru, heï!
„Pentru noi ce fericire !.“
Đise Cardinalü Andreï.

Și așa ei o luară
A sui tot prin pădurî
Pênă când se depărtară
D' a le stâncelor spărturî.

În tăcere-adânc noptosă
Amândoi ei se ducea,
Și uă plóie vijeliósă
Timpū urît le aducea. —

Fulgerile ca minune
În acel timp fulminaū,
Călători la drum se pune,
De pericoli se 'n chinaū.

Și ducându-se 'nainte,
Mort de frică și flămând,
Cardinalū abea deschide
Ochiū, nedormit umblând;

Căci aprópe de trei zile,
Și trei nopti, de la Sibii,
El mersese-atâtea mile,
Ocolind peste câmpii;

Și de ce a fost să tragē
Totu-și el nu a scăpat,
Cât voi ocolū să facē
Și măsurī câte-a luat.

O! ce bucurii plăcute!
Ochi lor remân ficsați
Ca pe focuri apărute
De licurici admirați,

Ei dăriră uă schiteie,
 Dinaintea lor Iucia :
 — „Uă colibă e aceie?..
 Micu l'al seu Domn đicea.

— „Că așa și mie 'mă pare,
 „Mare este cel din Cerul
 Cardinalul đise tare
 Luând inimă de feră.

Ei ajungă. — Nu se 'nșelară ;
 Găsescă la focă p'un păstoră,
 Într'ua mică colibioară
 Adăpost mântuitoră. —

Cardinalul , cum ajunge ,
 Intră , pe om salută ;
 Jos pe paie să s'arunce
 De repaosă își căută

Sete-a 'și stinge , ceru apă
 De la bietul om păstor
 Sărac lipit ca uă sapă
 De lemn ; n'avea un ulcioră

Să aducă apă 'n stână ,
 Ci uă tivgă de bostan.—
 Un ughiă Domnu 'i puse 'n mână
 Să se ducă la morman

Unde e isvorul rece ,
Si mai iute a veni ,
Că 'n curênd ei aũ să plece
După ce s'or odihni.

Făcu ochii mari păstorul
La moneta ce îi dă ,
Își iuți curênd piciorul
Din colibă când plecă.

Tunetul nu încetează
A mugi cu asprul timpũ ;
Fulgerile lumineață
În colibă ca și 'n câmpũ.

Abia óspi cât intrară
La păstoru , amêndoĩ ,
Plóia și turna afară
Lungĩ torente , mari șioĩ.

Arborii trosneaũ de vânturĩ ,
Urlă fére fugitivĩ;
Călătorii prinși de gôndurĩ
Staũ tăcuți și atentivĩ.

Dup' uă mică 'ntârđiere ,
Plóia , vîntul când statu ,
În a nopții grea tăcere
Larm' auđu lor bātu. —

Încă tot nu mai venise
 Omul trimis la isvorū ;
 Cardinalul adormise
 Adăstând p'acest păstorū. —

— „Ce e ? ce e ?..“ Micu 'ntreabă
 Pe creștinul ce intra
 Spăimântat și făr de apă,
 Eî pe care 'l aștepta.

— „Ah ! vă caută-uă mulțime
 „Ōmenî care m'a 'ntrebat ;
 „Vine-uă ceată Săcuime,
 „Lucru grozav am aflat !

— „De noi ?.. ce e ?.. spus-ai ore ?
 Micu 'ntrebă pe biet omū.

— „Că am spus pré mult mă dore
 „Și mă mustru vai de omū!

Și biet tremurând păstorul
 Dinți 'n gură 'i clănțănia.
 Cardinalul perdu somnul
 Și nici sete num' avea.

Micu se repede-afară ;
 La colibă străjui. —
 Auđia grozava feară
 Încât valea 'n jos mugi.

Cu injurii, cu turbare,
Trăsnet, focu Secli sosescă ; —
Portu lor de urmă barbare,
Precum Hupii, năvălescă. —

Micu cată să 'i opréscă ;
Pré frumos el le vorbi. —
Blaziu-Eordeg. c'ua răinésce
Turbăciune îl lovi.

Coci acesta cap fusese
Bandelor ce comanda,
Ceî ce 'n urmă și didese
După prada ce căuta. —

Micu victimă și cade
Lovit mort și sângerat ;
Cardinalul unde șede
Victimari aū întrat.

Amuțit, perdut păstorul
Fația-i ș' învălia în mâini.
Cardinalul vedând zorul
Că-e călcat de acești câini,

Iute paloșul apucă
Și voesce-a se-apăra.
Blaziu 'i dă uă măciucă,
Cât și ochi i scăpăra...

Atunci măcel, grozăvie,
Biet păstorul sta tăcut;
Junghiul taie cu mânie
Capul celuia cădut. —

Cardinalului rea Sörtě
Acesti ómeni 'i a prescris.
Capul seũ c' uã lance 'l pórtã; —
Corpu-ĩ zace 'n sãnge 'ntins...

XX.

Trece 'n sus Michai 'nainte ,
Al seü nune trömbițänd , —
Mersul seü era putinte ,
Pe nëamici amenințänd. --

Alba-Iulia pompösă :
Clerul , popul și magnați ,
I se 'nchină ; generösă
Ocrotire 'i cerü , plecați...

Și teribilü și bländete
În presința lui unia ,
Când cu trupele mărete
Pas 'nainte el venia. —

Comitatele aleargă ,
Recunoșcü potința lui ;
Transilvania întreagă ,
Români , Unguri , Sassi , Sëcni. —

Alba-Iulia , reședința
 D'ai vechi principii Transilvanii
 Se d'auresce de presința
 Astor óspi căpitanii.

În cortegiu-î se presintă
 Tot ce-e mare și pomposă ,
 Lucind sórele 'nargintă
 Trupe falnicii sus și 'n josă. —

Domele cele mărețe
 Și palaturile răsună ,
 Templurii , turnurii , forterețe
 Salve , cîopote detună ;

Anunțînd acea serbare ,
 Muge aerul urlînd
 Și trompete și famfare
 Și cu musicile 'n rînd. —

Către pórtă George-Sântul
 Populu se grămădia ,
 Se părea umplînd pămîntal ,
 Din cer ploie cum cădea ,

Si cu junii și bătrânii ,
 Cu femeii , bărbații , copiii ,
 Ca să vedă pe Români
 În triumfă , -- veniați cu mi.

Trecă călări boiări în frunte ,
Cu vestmîntul scump pe ei ;
Îndărăt trofee multe
De la Batori Andrei ;

Maî cu seamă de stindarde
Ce se pórtă fluturând ,
Cam plecate la uă parte:
Semn supunere-arătând, —

Transilvania supusă
Michai Domnului că fu ,
Prin victoria produsă
De la lupta ce avu. —

Michai Domnul apoi vine
Pe un ager cursieru ;
Căpitaniî lêngă sine ,
Cai lor cû argint și feru. —

Domnă arată dulce față,
De onórea ce 'î făcu ;
Ș'ar fi dat curat și viață
Pentru planul ce 'și avu. —

După dînsul trupe-armate
Ș' artileria cea grea ,
Escadrónele 'nfocate,
Uă pădure se părea.

Cu tăl' mare și tață mare
 Famă, sunet, străluciri,
 Face Domnă a sa chemare
 În discursu ț' la' ostiri. —

Alba falnică ț' se 'nchină
 Și pompôsă îl primă;
 Țiuă acea eră senină,
 Ochiul populu' uimi...

Prinde 'n mâini a țerei frâne,
 Pune 'n prag mărētu picioru ț' —
 Cu dreptatea și cu bine
 De esemplu domnitoru.

Maghiari nobili ț' salută
 La palatul princiaru. —
 Industria, cunoscută
 Astei țeri, i 'nchină daru,

Îl depuse-argint și aură
 Aurarele autici; —
 Al lui Batori tesaur:
 Lucrări d'artă, mari și mici,

Număi Hustul câte ț' dase, — 1)
 Cu deseme floră ajură,
 Prețioșe d'argint vase,
 Cu rubine p' împregiură;

Armării, statuî, tablouri
 Se găsia l' acel pałat,
 Porfir, marmure de soiuri,
 Tot ce   rar și însemnat ;

Cał arabı de bună rasă,
 Cu a lor genealogii,
 Se aflaü; — era în casă
 Nume șcrise 'n vitezii ; —

Tot ce servă curonațe
 Căpetenii și magnați,
 Lângă armături ornate,
 Un serviciu de 'mpărați. —

Ș' osebit de piața forte,
 Fortereță și casărmă,
 Ochiü aicia vede tóte
 Munți ș' ai Mureșului țermi ; —

Depărtată, 'ncântătoare
 Posițiune dominând,
 Albei-Iulii, sub sóre,
 Este una pe pământ, —

Acolo Michai aședă
 Legitimul seü domniat ;
 El Ardealului dicteadă,
 Prin puterea sa luat. —

Recunósce faptul mare,
 Nobili cu toți s' adun,
 Și convócă uă adunare
 În cel an despre Crăciun ;

Ei cu toți, c' uă unire
 Solemnel aū proclamat
 Pe Michai în strălucire,
 Domn Ardealului chiămat. —

În dietă ei proclamă
 P'acest mare domnitor;
 Și 'n tot modul toți îl chiamă
 Grațiosu Domnu lor... 2)

Ș' un episcopū în primire,
 Presintând clerul papal,
 Îi ură de fericire,
 Îi cântă și triumfal ;

Cöcî Dimitrie Napraghi,
 Episcopul, cât vorbi,
 Ca și nemeșū Săcuî Ciachi,
 Grandiosu 'l linguși...

Ca să 'i dispute dar cîne
 Dreptul seū aci putea,
 La un drept ce 'i se cuvine,
 Țera 'ntreagă ce 'i dedea?..

Era splendidă convocarea
A dietei de magnați,
Și mai splendidă-adunarea
Grandioșilor bărbați;

Michai Domnul, ca un șore,
Ocolit de sateliți,
Cugeta într' uă ardore
L' ai sei frați, l' ai sei părinți ;

Și dreptate vrea a face
Fie căruia la rînd,
Titlū acesta mult îi place,
Dreptul patrii apărînd. —

Dar atuncia, o ! cruđime !
Fațiă Domnul cu toți ei,
Blasiu din Săcuime
A-adus capul lui Andrei:

Uă figură disformată,
Capū acesta presinta
Umbra morții imprimată
Lêngă gróza ce-arăta. —

Cardinalul ?.. vai ! ce Sórte !
Ce sfērșit predestinat ? .
Fu Michai isbit de mórte,
Veđénd capul cel tăiat. —

Și a ȕis : „Săracul ȕopa !
 Ș' a lui faȕiă întorcia ;
 Curse' lacrime sub pleopa
 Ochilor ce își stergea. —

Blasū fără remuscare,
 Aștepta și răsplătiri,
 Când de gróză de mișcare
 Trase-a tutulor ȕiviri. —

Dómna Stanca spăriată,
 Tristă, plânsé pe Andrei,
 Vêdend fapta blasfemată,
 Ucigașū îi faȕa ei. —

Ucigașū ácesta — crudul,
 După legi s'a condamnat ; —
 I se taie 'n piaȕă gótul,
 Michai Domnū a ordonat.

Mormintare cū paradă
 Cardinalulūi făcu,
 I s' aduce cõrpu 'ndată
 De la Cicū unde cãdre

ȕeremonie ȕră demna
 De persóna- ordona ;
 Boiărimea-aici se 'nsēmna,
 Funerariul carū urma...

Michai Domnū, a sa soție
 Fii sei, Elorica sa,
 Boiări, magnați cū avuție,
 Cu toți lacrimi ȳarsa.

Clerul cu cântări ș' arome,
 Facile-aprînse fumegaū. —
 Și de molu suș în dome
 Clopotele lamentaū, —

Tunurile ora spune
 Când il pușeră 'n mormânt, †
 În sicriū cū flori-cunune,
 Totul stofă și cū argint.

Ast-fel Cardinalul fușe
 La renaos asedat,
 Cu onóre ce 'i făcuse,
 Și c'un monument ornat.

Lăalitatea, de prețū mare,
 Recomandă pe un Domn;
 Prin acésta titlu are
 Michai Domnul mare omū,

Tóte-acestea îl aclamă
 Și il suie pên' la cerū;
 Stéoa lui lucia cū famă
 La voința sa de ferū. —

Stéoa césta strălucescē
 Și 'l conduce la liman ,
 Ca p' uă hăvă ce plutesce
 Peste valurī in ocean,

Orizontele ȳ e mare,
 Steaoa ȳili 'l 'predomnīa ;
 Și 'n senin pe 'ntinsa mare
 Nava falnică venia. —

Vânt ușor ăi nuorī abate
 Dinainte-ȳ spre pămēnt ;
 Fama velele umflate ,
 Gloria al seū avēnt !..

Dar un nuorū , un' nuor ăpasă
 Al seū suflet pré bărbaț :
 Uă tempestă aci se lasă,
 Și un vânt suflând turbat. —

Acest vânt purta tempestă
 Ș' orizontu-ȳ se 'n negri ,
 Fū adversaru ce 'l detestă ,
 George Basta , cum veni...

La nuvela sunătóre ,
 Că Michaï a triumfat , —
 Nemȳil facū uă serbătóre ,
 Praga , Vīena-aū luminat. —

Credū atât că le rămase
 Ca să intre a domni,
 Pe condiții și pe base
 Ce cu Batori 'ntocmi...

D' al Austrii Archiduce,
 D' al comand imperial,
 Basta trupele ș' aduce
 Din Casovia 'n Ardeal. —

Un Neamțu țanțoșu, curcitură,
 George Basta „ — comanda;
 Lui Michai pă lovitură
 La triumfu-î cearc' a 'i da.

De l' Ardeal ca să abdice
 Michai, tronū a părăsi, —
 Basta Domnului îi dice,
 Bun și cald cum îl găsi. —

Ca de trăsnet lovit pare
 Michai Domnul supărat,
 Dete omului seū tare
 Peste nas, și 'nfuriat:

— „La stăpânul tău poți spune,
 Dice el, e tronū al meu l.
 „Căci Ardealu mi se supune,
 „L'am luat cu spada eū!

„Spune-i fără-și la 'mpăratul ,
 „Îmi trimite oști și bani
 „Să 'l ajut să-și ție statul
 „Cel constrâns de Musulmanî?..

Vedând tîmă a'ceasta Basta,
 Ascultă înmărmurit :
 Îi căduse în jos creasta,
 Ca cocoșul opărit. ۱۷۱

De atunci ei s' arătară
 C'na privire d'adversari ,
 Pe Românul Domn măsoră
 George Basta cu ochi mari ;

Ș'ar fi fîs ei pôte multe ,
 Dar ale-oștii ce 'a vedut
 Stând cu tunuri gata, ample , —
 Îl-făcură de-a făcur...

Domnul însă înfelege
 Că 'n Moldova se ferbea
 D'ale intrigi fără lege , —
 Să le stingă se grăbia. ۱۷۲

D'alde Batori și Ieremie,
 Frațe vitregi ne împăcat , ۱۷۳
 D' al de nemesei ca 'a mie ,
 De la luptă ce-au plecat

Din Sibîiu și de la Turaa,
Emigrații adversari; —
Zamoischi și cöce turta,
Și c'ua parte din Tătari; —

Spontană în România
Cualiția călcă;
Fratele lui Ieremia,
Simion, Domn se înstăla

La Têrgoviște, ș' ajunge
Mai întins în București...
Michai află; — să 'l alungă
A pornit pe frați Buzesci...

Cöci Michai ținea ș' Ardealu
Cel cu intrige 'ntesat,
Intrând Bașta pene 'n mialul
Mureșului revărsat. —

Cugetă Michai pe dată
De a merge ș' ai lóvi,
D' a le sparge gașca lată,
Cam pe planul ce 'și croi. 3)

Negreșit se scie, na fiore
La corónă lui lipsia,
În profunda lui ardóre
Pe Moldóva o visa;

Din trei state a fi unul,
 Câte-și trele Țerî surorî...
 Le iubia, iubia Românul,
 Ca uă și fără de nuorî.

El și publică 'n lumină
 Manifestul ce-arăta; —
 De trecutu-î óstea plină,
 Pentru luptă o 'mbărbăta...

Și oștirea-î duse 'n dată,
 Ca un lucru de nimicî,
 În Moldova, ca să bată
 Pe Movilă inemicî.

În pretecstü el vorbă pórtă
 Că răsbună pe Răsvan,
 Și cu populus se pórtă
 Ca un falnicü suveran; —

El consólă, îmbuneađă,
 El și értă pe-al căit;
 Din adéncul seü ofteađă
 Că se vede nevoit

A veni să se mėsóre
 Într'ua țéră de Români,
 A lovi sub sântul sóre
 În Creștinî, ca în păgânî. —

La Suciava, pe câmpie,
 Inemici se țină did :
 Batori, cu Ieremie
 Și cu Michnea cel turcit. —

Óstea dar Moldovenéscă,
 Cum Michai s' apropiat
 Cu puterea românéscă,
 Toți căciulele-aũ săltat,

Și 'n tot corpul uă strigare
 De oșteni s'a auđit :
 „Să trăiască Michai care
 „Cu Români a venit!!

„Să trăiască ! să trăiască!..“
 Moldoveni așa strigaũ,
 Și cù aprindere frățiască
 Uni la alții alergaũ.

Cunoscuseră pré bine,
 Frații d' arme Moldoveni,
 În principiũ să se 'nchine
 Lui Michai de la Munteni. —

Atunci Batori ș' Ieremie,
 Simion, ca adversari,
 Se retragũ pe bătălie,
 Spre Hotin cu forțe tari.

Ei se 'nchide în cetate,
 Şe fortifică cu şantū; —
 Începū tunurilē a bate; —
 Fortul e constrāns, un lantū.

Ai lui Michai oştī prē bine
 Pe Hotinu îl strivi;
 Bătălie cruntă tine
 Cū adversari ce 'lovi...

Fortereţa Michai arde
 Şi pe loc o răsturnă;
 Mercenariī de departe
 Se dau prinşi şi mulţi scapă. —

Şi Movilă scapă, fuge
 La Poloni refugiat;
 Şi chiar Batori se duce,
 Sigismundu nfuriat. —

Michai prinde să guverne:
 Se proclamă triumfătorū; —
 În decretul seū s' așterne
 Al Moldovei Domnitorū. —

Visul seū acela mare,
 Visul seū de aurit,
 Prinde viafă, ia suflare,
 Spre dorinta-i. s'a 'mplinit...

A ! Moldova! — România! —
 Transilvania! suda
 Una : **Daco-România,**
 Subt un Domn ce-o împreună,

Subt un sceptru cu dreptate,
 Având lege și cuvînt,
 Ca 'n bătrîn antichitate
 Acest clasic vechi pămînt...

Faîna sa se răspîndesce
 Cu Vulturii și acuş!,
 Populi vecini privesce:
 Cazaci, Leşii și cu Ruşii.

Dar aci stătu la culme
 Cu Michai, Fortuna sa!
 Culme 'naltă pentru nume
 Pentru gloria ce-o visa !.. 4)

Lă Iași. Domn Michai asedă
 Pe Necula, al seii fiu,
 Cu trei boiari guvernăda
 A sa patrie cu n' dör viū. —

Și ca fulger cu oștirea
 Se re'ntornă în Ardeal;
 Stéoa sa i purta mărirea,
 Prin tot locul triumfal —

L' Alba Iulia când vine,
 Comisarî sosescû nemşescî,
 Cu urări, urări de bine,
 Comisarî 'mpărătescî, —

Şi decretû 'i aducû numindu-l
 Domn p' Ardeal ereditarû,
 Şi cu laudî curtenindu-l,
 I a ducû aur şi 'i facû darû. —

Domnî acestia îngheţară
 Când vëdură ş' un trimis
 De la Pórtă, — Turcu 'n ţeră :
 Huraia-Aga-Azis ; —

Ş' acest Turcû firman 'i aduse
 De la Pórtă, semne mari
 De 'ntărire ; — 'l cunoscuse
 Între potentaţi primari. —

Darurî scumpe 'i se presintă
 Spadă, steagû şi busduganû,
 Semn de pace între gintă,
 Ş' amicie cu Sultanû. —

Între darurî, de briblante
 Pe Michaï cu spad' a 'ncins ; —
 Sceptrul plin de diamante
 Dinainte i s'a 'ntins, —

Un cal falnică , Padişachul ,
 Ce 'n resbele 'l călăria ,
 Vlură , petre , argint valtrapul
 Şi cu şéoa 'i dăruia ;

Ş'astul Domnă i se depune ,
 Pentru stima de eroi ,
 Descendenţilor cunune ,
 Destinându-le-un rang nouă...

Ochiî celora ce 'l vede ,
 Uă mulţime adunaţi ;
 Pentru darul ce 'i se dete
 Şi decretă de la 'mpăraţi ,

Se isbescă , şi gelosia
 Ferbe , colcăe prin minţi. —
 Basta 'nneacă 'n el mânia ;
 Comisari stañ lemniţi ; —

Numai Bogdan , capitanul ,
 Pre vitează acel Român ,
 Acel Crişan , ca vulcanul
 Bucuria 'ntr'al seă sîn ,

Pên' la ochiî se reflectă ,
 Şi plângea adînc uîmit ,
 Lacrimî inima-î dilectă
 Pentru Domnu-î mulţiămit ;

Că ai săi ni si cū a sa fiică,
 Cu Români ce 'n bine sperū
 În sus mâinile rēdică,
 Rugă 'nalță către cerū:

— „Dómne! Dómne ne ajută!
 „Dómne-ajută pe pământ! —
 „Dă lui Michai viață multă
 „Să ne-ardice din mormint!..

El era ca patriarchul
 Țerei sale, brav Românū;
 Și cu sufletul, cu capul
 Ce 'i albise de bătrēnū,

El opri pe Nemți la Hustu,
 Fortērețā cū avuții,
 D' a intra când le fu gustu
 Să s'apuce de beții. —

El avuse-uă 'ntrevedere
 Cu Sigismund la Hofin,
 Îi vorbise cu durere
 Cu morală, ca Creștin;

I amintise jurămīntul
 Solemnel ce-a fost făcūt;
 I amintise tot cuvīntul
 Ș' amīcia din trecūt. —

Sigismundul îi răspunse,
 De Bogdan fiind atins :
 — „Oh ! bătrénule ! îi spusé
 Bațori, 'cu faț' aprins,

„Pe Michai, eú sciú pré bine
 „Că 'l iubeșci și 'l părtinesci ?
 „Dar ascultă și la mine ;
 „Când mă veđi și imi vorbesci

„Nu că m' aflu fără pace,
 „Refugiț din căpétiiú,
 „Nu 'l urěscú că răú imi face
 „Ca neamicu-mi cel déntiiú ;

„Dar urěscú pe Michai însă
 „Pentru nume ce 'și făcu,
 „Pentr' al seú talentú, întinsă
 „Famă, gloriá ce-avu ;

„Súnt gelos, mă veđi, bătréne,
 „Súnt gelos pe acest omú,
 „Súnt gelos că îi rămápe
 „Nume strălucit de Domn ;

„Că înyinșe el Ardealul,
 „Prin toț locul e faimos,
 „Cá Románu 'n cură 'calul
 „Unde vrea și cu folos ;

„Sînt gelos ș' uresc de mórte
 „Pe ast omű stra-ordinarű ;
 „Îl uresc din cuget fórte ,
 „Ca p'un gigant adversarű !..

Iar Bogdan cu tótă stima
 Ș' amicia din trecut ,
 Bună ziua 'i a ȓis prima,
 Și secundo a tăcut. —

Umilise Michaï dară
 Pe toȓi ai seï adversari ,
 Și puind picioru 'n scară
 A dictat la state mari. —

Comisarű German întrébă ,
 Cel Bartolomeu Peȓű ,
 Ce venise cű așa grabă
 Cu decret de mare preȓű ,

Ce intimă legătură
 Ține Pórta cu Michaï ?
 După câte se vėdură ,
 Dup' al Turcului alaï ?

Că prepunű de necredinȓă
 Fe Românul pên' la furcï ;
 Alt-fel nu e cu putinȓă
 A fi bine el cu Turcï ?

Luî Bartolomeu , — sè cade , —
Michai ñice pré poliț ,
Pe un óspe 'n demnitate
A 'l priimi e cuvenit ;

Că și Pórta e-uă putere,
Lângă statul seú creștin ;
Chiar politica o cere
A fi bine c' un vecin...

Basta c' ochiul lacom fórto
Mai gelos , mai infocat ,
Își făcea venin de mórte,
Între visurî aruncat. —

Cu surisú de uă rânjire ,
P' al seú Cesar se jura
C' ar fi mare fericire
În Ardeal guvernă a 'i da.

Și p' ascuns solicitase
Acest rangú la comisari,
Și genunchiî își plecase
Lêngă mulți magnați Maghiari. —

Dar ca ultimă 'nvocare,
Bogdan una se ruga
Către cer cu infocare,
Când Românul lăcrima :

— „Dómnē! Dómnē ne 'ajută!
 »Dómnē-ajută pe pământ!
 „Dă lui Mîaf viață' multă
 „Să ne saltē dîn mormînt!..

Dar Fortuna căpricioasă
 Începușe-a se schimba;
 Din lumina șeninósă
 Ȋua 'ncîlină a se 'n 'hora...

Ceea ce iar fú fatale
 Lovitură pēntru tronū,
 Certurile clericale
 Pune 'ncursă p' acēst Dómniū.

Cel episcop aprins fórte
 Pe Crēștini Protestanți,
 Acusa pe toți la mórte
 Ca erēticī apostatī...

Vrēnd Michai să linguiască
 Pe Napraghi, nūnțiu papal,
 Era-apropē să mplinēscē
 Voia lui, — un pūnct fatal...

Iarași certă, 'ncurcătura,
 Fulger, trăsnet pe Romān, —
 Pentru omul care jură
 A fi blēnd și drept stăpān...

De la aste dar greșiale
 Un Dimitre, episcopū
 Orthodoxū, să nu se 'nșiale
 Îl-ținu de l' acest scbpū :

— „E păcat! așa nu face!
 „Nu făcea, Măria ta!
 Țise Sântul omū, cu pace
 „Cu dreptate ș' a ierța,

„Fapte, — sume moștēnire,
 „De la principe se cer;
 „Veī avea în nemurire
 „Partea Sântilor din cer l.

Tot asemenea ți vorbiră
 Buzesci, Manta ș' un Grecian,
 Toți boiării se uniră
 Cū episcopū rēsăritean.

De la sânge îl opresce
 D' a vărsa bevinovat;
 Însuși Michai se căesce
 Pe Napraghi c' ascultat.

Mare parte nobilime
 Calvini, Husiți, Protestanți
 Protestară cū agerime
 De Michai, — d' ai dorobanți; —

Căci și óstea-î de licență,
De putere de abus,
Își perdea magnificență,
Prin desordini ce-a adus. —

Inemici seî dintr' asta
Bun pretecestă puteau găsi,
Cu ne-amicul seî cu Basta,
Un complot a se ursi.

La Poloni solictară
Domn pe Batori și ajutor ; —
Către Basta s' arătară
Devotați la 'mperatorü...]

Moisi Sécuiu 'n frunte,
La revoltă 'î învăța;
Ciachi luntre stă și punte
Pe noblețea ațița ;

Ură, patima, mânia
Între nobili — detuna ;
Se 'nțelegü și cü Ieremia,
În Michai a 'și rësbuna ; —

Adunanță facü de țeră,
Clușă deschide, se consultă,
Ceî magnați la Turda iară
Jură 'n arme, facü tumultü, ..

Michai Domnul, cât îi simte,
 Prin Michalcia le vorbiș
 Adunanța le închide,
 Întrunirile goni. —

Ca un șérpe cu turbare
 Se 'n forcă nobilă a mușca,
 Jur a Sórtei lor schimbare,
 De Michai a se scăpa. —

Mirosleu : câmp, deal, apă, 5)
 Termi Mureșului, — munți, —
 Alergău magnați 'n grabă,
 S' adunău armați pré mulți,

Ș' osti acolo austriace
 Retranșate se gălescă; —
 Uă putere Basta face
 Cu concursul nemeșescă. —

A navigatorului Sórte
 Michai Domnă acum avea;
 Uă tempestă négră fórte
 Orisontele 'nvelia.—

Ca 'n ocean, mari, furióse
 Valuri nava sa isbescă,
 Pe d' asupra-î trecă spumóse,
 S'o INGRÓPE se pornescă; —

Și eu cât periclū e mare,
 El căta a se lupta,
 Și tempesta grea pe mare
 Pe ocean a înfrunța.

Dar Michai cunósce, vede
 Din cătrēū venia ast nuorū,
 Și tempesta ce 'l va perde
 Subt un cer îngrozitorū.

Basta, Zamoischē, Movilă
 Sūnt ne-amici lui aici. —
 Către Mureșū óstea 'nșiră
 Pept in pept cu neamici!

Marte! Deule putinte b
 Vei conduce spada lui?
 Saū tu însuși in morminte
 Pe Romāni tēi îi pui?..

O! se 'ncepe luptă mare,
 Măcel, trăsnet... crunte Deu'
 Ce furiosă sbucinare?
 Ce detunete mereū?..

Basta s' arăta că fuge
 Dinaintea lui Michai,
 De retragere că-și duce
 Ómenī, munițiunii și cai,

Și Michai cu uă iuțială,
 Că energie îl lovea,
 Se părea ca 'n amețială
 Basta forțele ș' avea; —

Dar strategia isbutesce;
 Sânt Românii 'ncongiurați; —
 Cât se luptă de bărbătesce
 Sânt învinși și sfărâmați...

Prisonerii cădă uă mulțime,
 Era prins Baba Novac,
 Bogdan străpuns prin victime,
 Zacea 'n sânge lêngă-un lac. —

A! Michai acum se vede
 D' a lui Sörtă părăsit,
 Și Fortuna sa îi dete
 Uă lovire de 'ngrozit!..

Perdënd oști și judecată
 Și familia 'și uita;
 Nu i rămâne astă dată
 De cât curagiū ș'a lupta!..

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-DECILEA.

1) Hustu, cetate în care se află depuse tesaurele lui Sigismund Batori.

2) Magnați Maghiari și Sassi, în dieta de la Alba-Iulia neîncetat numeau pe Michai: *Grațiosul Domnul nostru* !..

3) Andrei Batori facuse un sicriu cu catifea, bătut cu flori și cu ținte de argint, în care să depue osemintele vărului său Baltasar; în acesta fu el înmormintat

4) Michai unind aceste trei Țeri surori, sub sceptrul său, Fortuna sa îl redicase la culmea cea mai înaltă a dorințelor sale, de unde apoi începu a declina...

5) 1600 Septembre 18 perdu Michai bătălia de la Miroslău, lângă apa Mureșului.

XXI.

Maî êntîi, maî sus ca tôte ;
Ca femeia și copil ,
Pêně unde se maî pôte ,
Este patria dintîi. —

Suspinat-a de mēhnire,
De dureri Michaî pătruns ;
Desfăcut' a sa oștire
Că 'n ce stare a ajuns...

Unde dar ? unde Fortuna ?
Și de ce îl părăsia ?
Care prumptă tót-d'auna
În favóre-î se găsia.

Dar s'acață de tăciune
În incendiu omū aflat ;
Și pe șérpe mâna pune
Cel în valuri afundat.

Ar fi vrut Michai să stingă
 Cearta c' unul din ne-amici ,
 Ca să pôtă să înfrângă
 Pe cel greū al patrii bici. —

Biciul Ţerei României
 Nu e Turcū acum Tătarū ;
 Ci Creştinul , şi chiar fi
 Astei patrii în amarū. —

Dar Michai alérgă, 'ndaţã
 Ca să scape ţera sa ;
 Uitã Dómna desolatã
 'N voea Sórtei o lasã,

Cã 'n Moldova Ieremia ,
 Cu Poloniş înţeles,
 Îşi essersã lâcomia
 Si chiar ţera 'njunghe des ;

Cu Poloni el intrase ,
 Cu Cazaşii cei turbaşii ,
 La străin el închinase
 Şi pământu-l şă pe fraşii.

Şi torentul de prădare
 De pe tristiş Moldoveni ;
 Ca şi crivêţul mai tare
 S'aruncă către Muntenişi .

Și guvernul ce-aședase
 Michai Domul, p' al seii fiu,
 De la Iași se alungase
 Cu desprețu cel mai viu...

O! Dar unde-ε strălucirea
 Lii Alessandru acel Bun ?
 Unde este și mărirea
 Lui Ștefan, viteaz străbun ?

— „Oh! Michai atuncia dise :

„Unde ađi ostași mei ?

„Ceii eroi cari murise —

„O! d'ar fi acuma ei ?

„Ađi...străinul !.. o! străinul!

„Ca un șérpe veninosu,

„Mușcă, mușcă eu veninul ; —

„Tot lașa de ne-omenosu

„Zamoischi cii a sa clică,

„Movilescilor patron,

„Ca un șérpe capii árdică

„Și 'mii vised' al Țerei tron..)

„Trufașii calcă 'n România !.

„Mai trăesce dar Michaiii !

Mai trăescii Buzesci ! mânia

„Este caldă, sbéră 'n plaiii ! —

„Manta încă este tare,
 „Și Michalcia este-aci,
 „Căpitanul acel mare
 „Scie 'n lupta d'a muri! —

„Oh! dar inima îmi plânge
 „Pentru acel virtos bătrân
 „Ce cădu scaldat în sânge:
 Bogdan, brav, ca un Român!..

Michaï Domnul se grăbesce
 Că a le oști ce 'i remânia, —
 Timpul scump e; răul cresce
 Cu ne-amicul ce venia...

La Têrgovîsce îndată
 Plécă; nici privea 'ndăret. —
 De acolo c' uă armată
 Sa dus drept către Siret. —

Și 'n Moldoya el avântă
 Înainte óstea sa;
 Inemicul n' o 'nspăimântă,
 Găzăcime câtă-era...

La Siret sosind oștirea
 Pe picior de lupt' a stat. —
 Zamoischi lăuse scirea
 Cum Români s' aședat. —

Se începe-acolo luptă
 Sângerósă și de focü ;
 Bătălia este cruntă,
 Între dealurî la strêmt locü L.

Se așterne câmpu 'n sânge,
 Cu victimele ce morü ;
 Părea cerul că resfrânge
 Sângele și fumu 'n norü. —

Cerul par' că decretase
 Al Românułui apus ;
 Stéoa lui se 'ntunecase
 De pe orisonte 'n sus. —

Cu marî perderî se retrage
 Înapoi pe drumul seü,
 Pe ne-amicul seü atrage
 P' a sa urmă tot mereü.

Michaï, óstea se refuge
 Din Moldova spre Sécui, —
 Din Ardeal , prin munți se duce
 Drept la locul nascerî lui. —

Basta protestă hotarul
 Că Polonîi l'aü călcat; —
 Din Ardeal ș' întórce carul
 Zamoischi, 'ntunecat. , ,

Michaï află ce vorbesce
De țeri, Basta, de Muntean,
Că provinciî le numesce
A le-împeriului german, —

Mult atins a fost de asta
Michaï, marele bărbat. —
Dădu răilor pe Basta,
Și din pept l'a blestemat, —

Ș' iar da luptă el se 'ncearcă,
Între Ploesci și Buzeu;
Tótă ura ș' o descarcă
Pre Polonă, rivalul seü. —

Daș cumplita Ursitoare
Contra lui s' a declarat,
Nici scînteie de favóre
Un minut nu i arătat.

Semăna ca jucătorul
Care 'n jocu-i perde tot;
În ocean navigatorul
Năufărgeatu se luptă 'n not; —

Nava flacăre-o coprinde,
Muge trăsnetu și turment;
Echipagiul brațe 'ntinde
Peste umidă element;

Ast-fel Michai perdând totul,
De Fortuna-î părăsit,
A trecut d' acilea Oltul...
Cinci județe auđit

Vocea lui în astă stare,
Vocea-î care tânguia,
Vărsând lacrimi amare
Un eroi care cădea. —

Fiul seü Necula fuge; —
Buzesci, óstea se retragü. —
Simion, ca feară muge,
Ș' ai Poloni la țintă tragü

În Têrgovisce. -- S'aședă
Domn Movilă cu străini; —
România maltratédă;
Mi-ți tortură pe Creștini... —

Dar când vedü Buzesci cruđime,
Deprădarea țerei lor,
De Poloni, de Căzăcime
Fapte barbari, jeafü, omorü,

Aü trecut pe dată Oltul,
Chemând l' arme pe Români; —
Desperați atunci cu totul
Prindü Româniü arme 'n mâini...

Oltul înderët și 'l trece,
 Oltenime de sub Banï,
 Către Argeși să încerce
 Iarăși luptă de Titanï...

Ș' aci perdere totală
 Se 'nsemnă pentru Români; —
 Un mormint ș' aci 'nălțară
 Bravi, cu sânge, cū arme 'n mânï!..

Trômbițata bărbăție
 În suspine s'a schimbat;
 Lauri verđi de vitezie,
 În morminte s'aū uscat. —

Faptele strălucitóre,
 A le marelui eroū,
 Aste stele peritóre,
 Óri lua-vor curscu noū ?..

Michaï însă mai trăesce! —
 Pre remasuri de catart
 Naūfrângeatul se silesce
 Ca să iasă la uscat;

Portū acela de scăpare,
 Punct ce 'l vede 'n calea sa, —
 Lui Michaï așa îi pare,
 Si în Sôrte-a se lăsa, —

Se gătesce ca să mērgē
 La Rudolfo 'mperator. —
 Prin Ardeal el se încercă
 De a trece mai ușor. —

Pe Michalcia 'l ia cu sine,
 L' al seŭ scop 'l inițîă. —
 Cornișl Gașpar minte ține
 Că el viața 'l grațîă

La Sibiiŭ în lupt' aprinsă; —
 Comandant fiind p' Ardeal,
 Lăsă treceré-ŭ deschisă
 Lui Michai, mai pe la deal

În Germania d'a merge
 Cu boiări seŭ din Banŭ;
 Iar Cornișl pe mâinŭ se sterge
 Primind sumă pungŭ cu banŭ...

Multe pedicŭ, greutate
 Dinainte-ŭ învingēnd,
 Stări de lucrurŭ încurcate
 Găsi Domnu 'n sus mergēnd. —

La Viena când sosescē,
 Decădută acest eroŭ,
 Cu politica 'l opresce
 Oursu lucrurŭlor cel noŭ. —

Acest stat care văduse
 Lângă muri pe Soleïman, —
 Pe Michaï aci 'l avuse
 Năarmat óspe căpitan...

Cabinetu-ï tot a mână
 Lui Michaï ãi după ãi;
 Ttrece iute-uă sėptemână
 Și uă lună, și `ntr'uă ãi

De plecare 'ï invoesce
 La Rudolfo-Imperator,
 Ce în Praga locuesce,
 Ca supremul Grand-Sinior. —

I s' acórdă-audiință
 Cestui óspe pré mărețu;
 Marînimie, cuviință,
 Pompă, lucșu acol' aũ prețu. —

Bărbat maturu, Rudolf vine:
 Fața sérbédă, c' ochi vii; —
 Ecoleu și manta ține
 Pe el; — pagl, curtenii miș,

Și ministrii și Baronii
 Și Comiții învățați,
 Consiliari ai curonii
 Caũt la el cu ochi cășcați...

S' adunaseră-uă mulțime,
Ca d'um mare fenomen; —
Michaï stând cu nobilime,
Spunū d' al luptelor domen. —

Fu primit Michaï la curte
Luï Rudolfo aütocrat; —
Lăudări îi face multe,
C'u ministri 'mpresurat. —

Să se scuse Michaï scie,
Luï Germanu el vorbind,
Sórtea-ï luï Rudolf descrie,
Lupte grele 'ï amintind;

Că periclu fuse mare
Despre Turcï pentru Creștinï;
Si se plânse de trădare
Ne-omenoșilor vecinï; —

C' a sa tristă pozițiune
Îl constrânse de a fi
Reū cu toșï, el jură, spune
Ce Înjustiții suferi...

De Polonia se plânse
Ce în drepturi 'l a lovit,
Multe, multe 'n capu-ï strânse,
Luï Rudolfo a vorbit...

Fiū Rudolfo-succesorul
 Al lui Maximilian ,
 Reședând imperatorul
 Pe imperiul german ;

Si a căruī aplecare
 Nu a fost de cavalerū
 Nicī uă-dată ; Praga 'l are
 Cărturar cu ochī pe cerū. —

Ticho Brache , astronomul ,
 Sufletul i 'l polei ,
 Si altminterī ca tot omul,
 Ca cu 'n frate ei trăi.—

D'a le lumei el lăsase
 Pe ministri , pe cabinet ;
 Numai Turci 'l supărase
 Cu resbelul lor în pept ;

Si mai mult de cât și asta
 Scire grabnic 'l a venit,
 Din Ardeal, că oști pe Basta
 L'a bătut și 'l a gonit ; —

Că Maghiariī își aduse
 Domn pe Batori 'napoi,
 Proclamându-l unde fuse
 În Polonia cū ai sei,

Și cu Turci că își dase mâna,
Acest principe din noă,
Trădător ca tot-d'auna
S'arătat, iar nu eroă...

Cu cât sânge-avea de rece,
Și cu flegmă filosof,
Cum d'aceste-aude, 'ntrece
Tigru furiosă, Rudolf.

Îi venise tocmai bine
Dar Michai l' așa moment...
Splendid îl primi la sine,
Și 'n focat de simțiment

Nu 'ncetă mereu d' a 'i dice:
Bravul meu! amicul meu!..
La el ochii să 'i rēdice,
Cum ar fi un Dumneșeu.

Cu Michai ș' ai sei de față,
Curtea casei de Augsburgă,
Regele simți uă viață
După scirile ce 'i curgă...

Înspirat, Rudolfo pune
Mâna p' umărū lui eroū,
Cugetarea-atunci îi spune,
Garantându-i rangul seu;

Principia 'Ń o proclamă,
 Rudolf regele 'nspirat ;
 D' eroismul seŃ, de famă,
 De presinț' astuŃ bărbat,

Ereditar îl numesce,
 Potent principe d' ArdealŃ,
 L' acest titlu 'Ń re'noesce
 De curónă-un rang ducalŃ ;—

Si pe țerile Române
 Domniatul, dreptul seŃ,
 Recunósce : el rămâne
 Sacru, scris de Dumnezeu !.

Și mai mult Rudolfø face ;
 De familieŃ a vorbit, —
 Despre fica-Ń care 'Ń place
 Ca un Angel renumit, — 1)

C' ar voi 'n căsătorie
 Sorteasa a 'mpreuna ; —
 Și părinte el să 'Ń fie,
 În comun bine-a lucra.—

Milióne 'Ń se depune
 Și oștirŃ îi dă d' ajunsŃ,
 Comandant suprem îl pune
 Peste corporŃ de mai susŃ ..

Atunci, atunci la soție,
L' ai sei fi el cugeta
Și cu lacrimi de frăție
Michai Domnul se lupta...

Banul său d' aprópe 'l vede,
Vede ochiu-î lăcrimând:
— „Dómnne! Cerul nu va perde
„Pe Român!..“ el ȕise-oftând.

— „Dómnne! Dómnne imi ajută
„Înc' uă dată!..“ fórte-a ȕis. —
Cu Rudolfo se salută. —
Și decretul 'î este scris...

Dar Rudolfo Ingrijesce
Pe doi ómenî a 'mpăcă;
Doi ne-amicî ce se uresce
La un ospěțu mân' a da. —

La Ardeal cu demnitate
Michai vine, viú, deschis. —
Peste Olt pentru armate
Mareluî Clucer s' a scris. —

Basta și Michai fuseră
La Gonzaga invitați 2)
(Generalú), unde merseră
Pentru prâns mai mnîși bărbați. —

Acolo cu 'mbrățișare
 Chiar Gonzaga a stătut
 Să și dea mâini și sărutare
 Să se ștergă ce-a trecut ;

D' amicie, de 'nfrățire
 D' armonie 'n viitorū,
 Cu francheță, cu mărire
 Semne dete 'n fața lorū. —

Ca uă hienă însă Basta
 A sa ură și mai reū
 Re'nnoitu-a cu asta ;
 Un Satan, Satan mereū,

De pré multă gelosie,
 Și ficiai își rodea,
 Îi venia apoplecsie
 Că Românul Domn vedea !..

Și 'n suris și cu turbare,
 C' uă rinjire de păgân,
 Dete-a Iudei sărutare
 Superiorului Român. —

De la ospěțu se gătesce
 Pentru opera cea grea ;
 Óstea lui Michai sosesc;
 Prin Vûlcan se desvália ;

În seninu-î véra rîde,
Noptî favóră pe Români;
Marele Clucer deschide
Drum cu armele in mâini. —

Se ajungû cu 'mperiali,
Peste Mureşû se unescû,
Bucurie pe Michali
Banul, Manta şi Buzescû!.

Să lăsămû acu eroul
Cû al seû geniû d' a lucra.
Să privimû acum pe omul
Jugul casî a scutura. —

Forte-a óstei detunare,
Ca şi fulgerul sburând,
S'a întins peste hotare
Purtând fama, spaîmă dând ;

Spaîma ei pâşia mai iute
Ca şi trăsnetul din norû,
Şi 'n al luptei câmp ascute
Paloşul ucigătorû.

De armate astă spaîmă
Şi de Domnu lor Michai,
Români Vulturi iaû faimă,
Se rădicû din noou pe plai ; —

Și chiar Turcii ce grăbiră
 Sigismundū a 'l ajută,
 De Michai cât auđiră
 Se oprescū d' a 'nainta. —

A sa famă tot se duce
 Pêně merge 'n Făgărași,
 Insurgenților aduce
 Tristī nuvele de vrăjmași...

Făgărașul dar posede
 Inini' astui domnitorū,
 Sôța, fi; — el repede
 Ómenī bravi spre ajutorū. —

A le gemete, suspine
 Dintr' acolo le-auđia,
 Chiar și vintul care vine
 Par' că sufletu-i 'ngrozia...

Într' un vechiu castel d'uă parte,
 În numitul Făgărași,
 Uă celulă se desparte
 Pentr' un suferind unchiași.

Acest omū cu fața stórsă
 Și de ȃile mai topit,
 Suferind, zăcënd pe cópsă,
 De uă plagă chinuit,

Din resbel spre căutare
 Acolo lăsat eră,
 Ș'orî și cât bolnav de tare
 Pentru viață el spera. —

El ținea câte uă-dată,
 Din ochi lacrimi curgând,
 Ca uă rugă inspirată,
 Ruga sa încet și 'n gând :

— „Dómne! Dómne ne-ajută!
 „Dómně ajută pe pământ! —
 „Dă lui Michaî viață multă
 „Să ne salte din mormînt!..

— „Ah! părinte, scire bună!..“
 Uă femeie cât intră
 În celulă, 'l ia de mână,
 Vorbi, dulce 'l căută. —

— „Ce ȓicî tu, iubită fată?..“
 O 'ntrebă bătrên uîmit.
 — „Bune scirî, pré scumpe tată!“
 Ea respunde c' a priîmit.

— A! pe Jicmont eû în brață
 L'am ținut când fu copil;
 Să 'mî asculte de povață,
 Să 'mî respecte domicili; —

Bătrânețea-mi respectată ; —
 Pe femei și pe copii , —
 Cavaler cine-e cată
 Să arate mărinimiă. —

Mergă eă insumă pên' la Dómna,
 Slab, neputincios cum sânt,
 Să o apăr tóta tómna,
 Și ce dic? — pên' la mormînt!..

Dar acea femeie jună
 Să s'ardice l'ajută ,
 Ca să mérgă împreună ,
 Rédem , brațul ei i 'l dă.

Pe captivă să cercetețe,
 Se suiră la castel ;
 Sórte-amară să 'mbunețe
 Mi se luptă și vrea el.

Dómna Stanca îngrijeată ,
 De la rugă tresărînd ,
 Ochă ș' aruncă, spăriată ,
 Către ușa schirțiînd.

Sănte Dumnețeă l., ce vede ,
 Bună amici ca niște frați ;
 Pe ochă lacrima se perde ,
 Pe obrază infocați!..

— „Ah ! Bogdan !“ ea ruga 'ngână
Și cū ast nume s'a sculat.

— „Aci ertă-mă stăpână
„Că intraiū ne-așteptat.

— „Îmi ești tată !.. Domna ȃise
Omulū bătrēn intrānd ;
Si 'n durerī Bogdan privise
La cuconi ei de rōnd.

Maī cu sēmă ī vede fiica
Mare , jună,-un chiparosū,
Lēngă mama sa , Florica
Sta plăpēndă și frumos. —

Să vorbimū de frumuseȃea
Fetei Domnului Michai ,
Chipul ei și tinereȃea
Surideaū ca flori din Maī :

Ea era cé renumită
Din virtuȃi, cu 'n farmec rar ,
Tot așa de strălucită
Ca lumina în altar.

Michai Domnul, în tot timpul,
Cum la sóȃta sa gōndea ,
Viitorul în tot chipul
Flórei sale pregătea. —

O ! părinți cu ce simțire !
 Cât pătrunși sînteți de dor !
 Este chiar dumnezeire
 Părintescul vostru amor !.

Dómnă dar privi mișcată ,
 Par' că nu ți vedu d'un an ,
 Cu ochi dulci privind pe fată,
 Pe Augusta, pe Bogdan ;

Tocmai vrea ca să vorbescă
 Dómnă bunului bătrên,
 Nu sciea cum să găsiască
 Vorbe ce pe busi rămân.

Ce mirare ? uă armată , —
 La castel ostași răsună ,
 Cornul, trômbița d'uă-dată
 Mugi tare ca un tun.

Si mai tare larma vine
 Ce isbea auđu lorü ;
 Dómnă Stanca-abea se ține,
 Si ascultă 'nfiorătorü. —

A eșit Bogdan să vedă
 Ce alarmă? cine fu?
 Si chiar el se 'nfiorédă ;
 Dar batrênu 'nfipt stătu. - -

„Jicmont Batori Principull..“
 Călărimea 'l proclama,
 Cu famfară, și 'n tot câmpul
 Făgărașul alarma. —

Aci Batorî ajunsese
 La castel, ca concherant,
 Și anume 'l adusese
 Ciachi, primul intrigant.

— „Ce vreî principe? vorbesce
 Cel Bogdan ca bătrên fagû,
 Sigismundu când voesce
 Să descalece la pragû.

„Neputință-aicîa slabă
 „De suferinđi, de bolnavi
 „Este locul; mă întrebă!
 „Sânt femeî, copii, nu bravî; —

„Decî te 'ntórnă și 'nainte
 „Mi te du spre viteziî;
 „Sóța lui Michai, ia-aminte!
 „Aici este cu copii...

— „Sciû, răspunde el, și fie,
 „Un diãmant e fica lui;
 „Mi e promisă de soție
 „Chiar din Lemberg unde fuî. —

„Ce fel dar? ș' aici Crișane
 „Tot pe tine te 'ntênescă?..
 — „Nu te las!.. stai căpitane,
 „Ca un tată să 'ți vorbescă.

Sigismundul, ca Movilă,
 A suris cu un despreț; —
 Ar fi vrut să intre 'n silă
 Cu un cuget îndrăsneț;

Dar gânditu-s'a și stete. —
 Și Bogdan cât prețu avea,
 De virtuți essemble 'i dete,
 De cavaleri îi vorbea. —

Batori își dice 'n sine
 Și Movilă este-aci!..
 Lucru sigur pentru mine,
 Mai târziu eu potă veni.

„Principe mai ia aminte!“
 Bogdan iarăși a 'nceput,
 „De serviciuri de n'ainte,
 „D'amicia din trecut!..

Și ostași se depărtară,
 Batori în fruntea lor. —
 Se sui Bogdan pe scară
 Ca să intre 'n coridor,

Dómnă, sus înmărmurită,
 Înghețată, auți
 Convorbirea, — și perită
 Aștepta-uă fatală și. —

Augusta o conduce
 Mărinimósă cum era:
 — „Sciinți bune Radă aduce
 „Dómnă mé! nu desperat..

Când Bogdan intră-o găsesce
 Amar, palidă, plângând,
 Ș' Augusta sprijinesce
 P' a sa Dómnă lăcrimând.

— „Ajutor vă cer d' afară!
 Stanca, buni mei! le-a și,
 „Că barbarul vine iară,
 „Tigru pradă caüt' aprins!..

Și Bogdan cū electrisare
 Lacrimilor ce privia,
 A zărit plin de mișcare
 Că iar Batori venia,

Cū ai sei ómenī și cu arme. —
 Stă Crișanul c' amețit;
 Era peptu să i 'l sfarme
 Sângele 'n sus grămădit.

La genunchii se t r sce
 Dómna care îl ruga,
 Ea de tot se hot r sce
 Al se  suflet a mişca.

„Ajutor ve cer, scăpare,
 „Fraţi mei! mă ajutaţi!
 „Nu pe mine, p' a mea Flóre,
 „Fiică mea să o scăpaţi!

„C  barbarul fără cuget,
 „Fără lege, Dumne e ,
 „ l aud viind cu muget,
 „Şi turbat, ca c ine r  ,

„Me spăimântă, m  'ngrozesc
 „U  rea S rte, tremur, vai!
 „U  rea S rte umilesc
 „Pe soţia lui Michai!..

„ m  scăpaţi copila!.. S nte!
 „Pr  Cnrata Maică, cer!
 „Dumne eule Părinte!
 „Iisuse de la Cer!!

Spre ic na 'mp r t s 
 Stanca Dómna se ruga,
 Ri  de lacrimi ea v rs 
 Pentru u  mam' a se 'ndura...

Viū, prin minte uă idee
 Augustei a lucit,
 Ea atunci păru uă Țee,
 Într' un cuget adăncit-

— „Dómnă ! fica-ți mēntuítă
 „De acuma s' o cunosci !
 „Sunt d' ai ómenii ce nu uită
 „Bine facerea ; din oști

„Cavaleri eraū uă-dată
 „La Turci captivi, victimi mei ; —
 „Cu uă mână de armată
 „Eu scapatu-i-am pe ei !..

„Mai trăescū din ómenii ceia ;
 „Se găsecū și chiar aci ;
 „Augusta-e tot aceea
 „Sciind lancia a 'nvērti!

„De voesci și chiar pe tine
 „Dómnă mea te voiū scăpa,
 „Te gătesce, vin cu mine,
 „În vestmînt te vei schimba...

„Așa este ! așa este !
 Bogdan și se mai bărbat ;
 „Radul vine, trece crește
 „De mari munți, — e devotat ; —

„Când cu Turcii noi luptarăm
 »Către Giurgiu, cum luptaș,
 „De la jug pe frați scăparăm, —
 „Dar pe Dómnă lui Michaï?..

„Augusto! Bogdan ȃice,
 „Pre-gătesce totũ, ferit! —
 „Radul astă-ȃi e aice,
 „Maï sunt Români, n'aũ murit!..

— „Timp nu perde, scumpă Dómnă!
 „În veștminte mocănesci
 „Te preschimbă; stămũ uă tómnă
 „Pe hotare românesci. —

ȃise-Augusta cu 'n viũ sânge,
 Către Stanca Dómnă sa:
 „Dómnă lui Michaï nu plânge!
 „Las' pe mine d' a lucra...

— „E târȃiũ, va! că sosese
 „Neamicul cel turbat,
 „Ah!.. pe Flórea mi ó feresce
 „De păgân nerușinat!!.

Un minut era tăcere,
 Totũ estas fu în palat. —
 Se deschide porȃi, durere!
 Neamicul a intrat.

Strigă Stanca, „ah! perdută!
 „Vai! copila mea acum !..
 Batori intră, salută
 Plin de egoismuri — fum. —

Însă el aci nu vede
 De cât mama cea jelind,
 Pe Bogdan ce 'n latură stete,
 Crunt și aspru și privind. —

Însă nu era Florica,
 Nicăi Augusta nu era, —
 Vînt își face mititica,
 Scări din dos ea scobora...

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-ȚECI ȘI UNU.

1) Rudolfo vorbește lui Michai despre fiica sa, că voește a o lua în căsătorie, și remîind a consulta pentru acésta pe mama sa.

2) Ferdinand Gonzaga, comandantele trupelor de Ungaria, ordonat de imperatorele Rudolfo II, a împăcat pe Michai cu George Basta, la Casovia.

XXII.

Să 'ntrebămŭ dar pe natură ,
Tot ce-è mare , tot ce-e sânt ,
De a mamei lovitură ,
De durerea-î pe pământ

Când de fica-î pré iubită
Despărțită se vèdu ,
Și de sôrtea cé cumplită
'Mpovărata ea cădu !..

Flórea însă pré bărbată,
După zile trei era
Într'ua tabără d'armată ,
La părinte fusera.

Și Michai , al ei părinte ,
Ca p'un Angel Dumneșeu ,
A coprins-o pré ferbinte
Ș'o lipi la peptul seŭ.

De plăcere , fericire
Al lor suflet e mișcat ;
A părintelui iubire
Pên' la cer s'a fost urcat.

Dară cine o conduse
La Michai pe timpî acei ?
Devotați Români avuse
Și cū Augusta sora ei...

Are sôrtea unei flóre
Cum și numele 'i era ! —
Pentru oști uă serbătóre
Michai Domnul ordona. —

Patru-șeci de guri de focuri
Ce Michai le-a comandat ,
Tunuri trase pe la locuri ,
Bucurie 'n câmp a dat. —

Ea veni ca uă-Auroră
Șilei, bucurii d' August ,
Ca a Albei dulce soră ,
Tinerică și de gust.

Dar in ast' avantagiôsă
Stare ce Michai avea ,
Uă mahnire durerôsă
Pentru sôția-I il lovea.

O! pe buşa lui surisul
 Ascundea un ce amarū,
 Chiar cu Flórea lêngă diusul,
 Fîlca sa cu 'n farmec rarū.

— „Veđi! Buzescule! el ęice
 Credinciosului Clucer,
 „Veđi pe fica-mi! sînt ferice
 „Că mi o dete sântul cer!

„Însă sófia-mi se topesce
 „De durere 'n Făgăraşi;
 „Pentru Dómna! te gîndesce,
 „Cât n'ar face un ostaşi?

„Noi pe Dómna vomū scapa-o,
 „Saū în luptă vomū cădea:
 „Voiă Sórtei vomū frunta-o
 „Cât de crudă, cât de grea!

„Pêně 'n ęiuă máine dară,
 „Pêně 'n ęiuă, mă ascultî?
 „Să lovimū p'acéstă feară
 „Neamici nostri mulţi...

„Şi când chiar uă crudă Sórte
 „Stă în contra, Sórtea mea,
 „Pentru fica-mi pên la mórte,
 „Luptă,-o apăară, o ia

„Și o du în Românie ; —
 „Maica mea la Cozia e,
 „Făi bătrânei bucurie
 „Cu Florica, pênă ce

„Și pe Dómna vomă lua-o,
 „Să ne-ajute Dumneđeū !
 „Pe captivă vomă scăpa-o
 „De la jugū cu fiul meū !.

Dintr'un suflet salutară
 Pe Michał, pe fica sa ;
 Frumusețeā eī cea rară
 Căpitanī o admira. —

Și Clucerul, brav Buzescul,
 Credinciosul hoiărin,
 Preda Stolnicu, domnescul
 Primi ordinū pe deplin. —

L' astī bărbați Florica 'nspiră
 Cel maī nobil simțiment,
 Focul patrii simțiră,
 Ș' al onórei sânt moment! —

Uă ăi falnică strălucē,
 Cerul limpede era,
 Un ferice sóre-aduce
 Gloria ce toți spera! —

Gloria Român' ast dată,
 Când ea sigură ar fi,
 Într' uă luptă desperată
 S'ar decide într' uă ȕi ;

Dar Michaï d' aceia 'n spiră
 Pe ostași seî, pe junî,
 Nemȕi, Belgienî ce 'l însoȕiră,
 Sêrbî, Românî haiduci bunî. —

— „Ce sînt aste salve ?“ ȕice
 Sigismundu 'nsuperbit,
 El în fruntea marelî clice
 De rêsûnet e isbit.

De Sat-Mare nu departe, —
 În cûaliȕie venia ;
 Turcî, Tătarî, Polonî iaă parte,
 Mare clică 'l susȕinea...

Și cu nemeșîl, uă-dată
 Înfocaȕîl pȕrtisanî!
 Înprejuru-î i s' arată
 Corp și suflet Batorianî. —

Stefan Ciachi, cel de frunte
 Și mai aprigû, ca turbat,
 A făcut destul de multe
 Să se afe îngâmfat ; —

Cea dântil și cea mai mare
 Ce umfla baronu 'nca!,
 Fu celebra arestare
 A familii lui Michai!..

Dar Movilă Ieremia
 Nu remase mai pe jos ?
 Și Simion din România
 Că ajutorul numeros ?..

Dar mai este unul care
 A 'l uita ar fi nedrept,
 Cel ce arse de 'nfocare
 Cu Dómnia Teri 'n pept!

Din postă Martie lipsesce ?
 Ia gôndiți și judecați ?
 Michnea însuși se găsesce
 Cu monștruoși aliați!..

Numai ceea ce incurcă
 Cualiția cea grea,
 Nu sânt Nemții ce se urcă
 Cuirasați de 'nmărmurea; —

De Românul ! de Românul !
 Se temea cu drept cuvînt ;
 Și Tătarul și păgânul
 Turcu, perde ori ce-avântă. —

— „Ce 'nsemnédă cea strigare;
 „Aste salve ? sêrbători ?
 Sigismundu 'n grijă tare
 Întrebă pe luptători.

— „E Românul ! i se dice
 Convorbind cū ai seî consoți ;
 „Se vedă castrele neamice :
 „El serbeadă cu mari forți !.

Cu Românul 'mpăciuire
 Sigismundu 'și propunea :
 Ar fi uă mare fericire,
 El consoților vorbea...

— „Ce faci principe ? ia seama !
 Dîse Ciachi mánios,
 De Michaï c' avea să teamă
 Pentru 'n fapt neomenosă,

„Cu Romanul nici-uădată
 „Ciachi nu s'ar împăca,
 „De și 'l lingușia 'n paradă
 „Și pré mult îl lăuda !.

Și mustața rêsucindu-și ,
 Mare aerü își dedea ;
 Ciachi pinteni lovindu-și
 Un Atila se credea. —

„Sfărâământu dar pe Românul!
 „Și pe Basta și pe Nemți!..
 Țise Ciachi dând cu pumnul
 Lovind tare pe păreți. —

Sigismundul șovăesce,
 La răspunsu-î se 'ngâna, —
 Ciachi multe îi vorbesce
 Să și ia seama 'l îndemnă. —

S'a dat semnul de bătaie
 Crunt, teribil, înfocat..
 Focul arde uă văpaie
 Prin conflictu 'nverșunat. —

Goroslău, spre Sat-Mare 1) e
 Locu de oșți și renumit,
 Dealuri lungi ș' uă vale mare
 Adversarii aū 'coperit...

Când consiliu căpitanii
 Pentru luptă aū ținut,
 Sigismundul și Tătarii
 Atacă un minut. —

Pe la ziua diumătate
 Michail și corpul seū,
 Sânt sfidați de a se bațe,
 Între deal la Goroslău. —

— „Ah ! trăiesce-mî, Sînte-Dómnne !
 „Țéra, fîca-mî, sóȚiă, fiú!
 „Pe captivi ce morú de fóme
 „Să îi scap, -- în brațú să 'l Țiú!..

„Ađi mi ajută ! ađi ! Stăpîne!
 „Bravî copii cu mine fiȚi !
 „VedeȚi cetele păgîne
 „BateȚi, spargeȚi-l, grăbiȚi !..

Michaî Țise când vėđuse
 Peste dealurî ca un nuorú,
 Cum neamici valca-umpluse
 Să 'l atace 'nfiorătorú ;

Ș'artileria 'nfocată,
 Ca curónă pusă 'n deal,
 Ploua mórte verșunată,
 Prin ostilul eî semnal.

Óstea el ș' o inimédă,
 Michaî Bravul pré aprins ;
 Fruntea oștilor aședă
 După cum era deprins...

Pén' la trei-Țeci miî oștire
 Batori își însuma ;
 Umple aerú de mugire,
 Ómenî, caîl rėsuna...

Tătărime, Căzăcime,
 Ungurî, Turcî ce 'l susţinea,
 Purtând sulii uă mulţime.
 Acea óste ce venia;

Şi ca uă apă 'ntunecósă,
 Valurî, forţele aducea,
 Şi cū a trăsnetului gróză,
 Al seŭ fulgerŭ îi lucia.

Când ne-amicul, diumătate
 Coborise c' ómenî, caî;
 Pe muchî tunurî aşeđate
 Făcea forţia lui Michai. —

Dar eroŭ aci se pórtă
 Pe deplin un Semiđeŭ;
 Prin bravura-î se transpórtă
 Pên' la cer la Dumneđeŭ;

Însuşi Joe ce comandă
 Cŭ al seŭ tunetu de la cer,
 N'ar fi 'nfrânt curênd uă bandă
 De Titanî ca Luciferŭ. --

Si ca 'n timpurî fabuloşe
 Brav Michai se pune un didŭ, —
 Ploând săgeţi pré focóse,
 Acest Ercule-Alcid...

Precum tunurile trase
 Cu justețea ce avu,
 Cum Michaï și le-aseșase,
 Marî învingerî se făcu.

Călărimea-î uă minune
 Răspândi în Goroslău;
 Pe Tătar în gónă 'l pune,
 Nemeșu perde-orgoliul seü ; —

Michail părea că cresce
 Răsbunarea pe pământ ; —
 Persecută vitezesc
 Pe ne-amicü pên' la mormînt.—

Și ca trăsnetul când cade
 Petrecînd în sus și 'n jos,
 Pe neamicul seü străbate
 Si 'l sdrobesce furiosü.

Focü și gónă îi presară
 Unde calcă al seü pas;
 Bate, 'nvinge pëuë 'n séră,
 Mort ne-amicul a rămas. —

Si precum secerătorul
 Taie grîul jos culcând,
 Astfel seceră eroul
 Pe neamici seü călcând.

Și 'ntr' aceste îmbrâncesc
Adversarul tuapoi,
Ca un munte când pornesce
Să se surpe după ploii..

Dece miî trimiși din lume
Prada morții aî cădut ,
Și trofee-atâtea sume
Insurgenții aî perdut...

Atunci Neamțul George Basta ,
Bucurie cât avu ,
D' uă învingere ca asta
Fu 'ngrozit, gelos el fu ; —

Și bravura cea măreață
Reprodusă de Român
A privit-o cu roșată
Pên' la frunte , pênă 'n sin...

El la tóte dar se ține
Pênă fapta s'a 'mplinit ,
Și 'ntr' uă ți, când lui îi vine,
Grozav lucrū a uneltit...

Să lăsămū acum pe Muse
Despre Michai a cânta ,
Ce succese el avuse ,
Cu ce pași înainta !

Potî ne-amici lui a spune :
 Movilî, Batori, Ciachi al seû, —
 Adversari cum supune
 Cû a lui spadă 'n Gorosleu...

Amintî-vomû c' adversariî
 Marelui eroû Michaî,
 Fugû bătutî cum fugû pescariî
 La bălîi paseri, — cerbi 'nplai;

Căpioru 'n munţi o 'ntinde,
 De neamicul seû ajuns,
 Se tot duce înainte,
 C' uă săgiată 'n pept străpuns;

Cualiaî așa fugiră
 Perdënd sumă de ostaşî;
 Ciachi, Batori grăbiră
 Glonţu d' a merge 'n Fagăraşî. —

Şi ce fapte de turbare
 Proiectară la Sibîi?
 A viola familiî care
 Refugiseră cu miî,

Bolărescî familiî sumă
 Acolo s' adăpostiaû; —
 Pe avere şi pe mumă,
 Cruđi barbari, ochi puneau ..

Sibieniî, ce e dreptul,
De acésta revoltaî,
Se opuseră cu peptul
Astor ómenî ca turbaî.

Făgărașul căđut însă,
Ca un corp paralisat,
Nu scuti p' uă mamă plânsă
Și de fii și de bărbat.

Dumneđei aî inocinței!
Voi nu furăî indignaî
D' a le lacrimî a finței
Mame ce voi patronaî?

Fapta barbară, cruđimea,
Ne-omenósă fapta lor,
O condamnă omenimea
Din trecut și 'n viitor!..

Oh! Bogdan, Bogdan Crișanul!
Debil, merge-abia pe josă;
Numaî póte căpitanul
Să se lupte — credinciosă;

Dar într'insul inimósă
Amicia, focă cerescă,
Arde-uă faclă luminósă,
Arde sînu-î părintescă,

Și cu lacrimi și durerea
 Care-adânc îl sfâșia ,
 Își reînesce biet puterea
 Spre Michaï când calea ia.

Și plângând precum uă mamă
 Ce copilul a perdut ,
 L' ajutor Creștinul chiamă
 Pe tot omul cunoscut.

Radu acum îi ține locul ?
 Mulți vitezi stîmpana pe el ,
 De la Giurgiul , din tot locul
 Scăpând captivi din măcel...

Si p' Augusta , geniul Teriș,
 Care 'n spiră bărbății ,
 O ascultă cavalerii
 Pentr' un fapt de marînime.

Ei cu toți ca frați s' adună ;
 Lupt să 'și scape Dómnă lor ,
 Cócî Michaï cu oști răsună
 Să le vie 'n ajutor. —

Bogdan Ducele d' aceea
 Cu foc mare s'a și dus; —
 Radu domină p' aceea
 Jurămînt ce l' aș depus. —

Planul lor acesta este,
 Din prinsóre a scăpa
 Pe captivă, — fără veste
 Făgărașu a asalta...

Cum de Ciachi Radu aude
 Că venia ca un turbat;
 Prinde arma 'n mâini mai iute
 Și în urma-î s'a luat.

Radul însă se 'nsoțesce
 De vitezi, armați, pe cai; —
 Pré târziu el nemeresce
 L' adversari lui Michai,

— „Ciachi este sigur!“ dise
 Radul celor ce 'l urma;
 Fulger calu 'și repeșise
 În picióre a 'l lua.

„Stai! turbatele! așteptă
 „Să te vedu și să-ți vorbescă!
 „Stai! ca jur pe legea dréptă
 „Ca p' un verme te strivescă!.

Radu ajunge față 'n față
 Cu ast tigră a se lovi, —
 El eși din négra ceață
 Care ochi i acoperi.

— „Ho! voinicule!“ prorupse
Adversaru-î nemișcat. —
— „Să ne batemü!.“ îi răspunse
Radü aprins, furios, mișcat.

Îns' aci, pe ne-așteptate,
Adversarul îndrăcit,
Nu e Ciachi; cî a se bate,
Dă de Michnea cel turcit.

Michnea din resbel scăpase
Și 'n Moldova se ducea,
Și pe nnde cât umblase,
Cu Movilă se 'ntorcea.

— „Acum, Michneo, el îi ȕice,
„Socoteală veche-avemü
„S' o desfacemü; uite-aice
„Amêndoî să ne bätemü!

„Ne vomü bate noi acumă!..
Și el spada rëdica.
Michnea, par'că 'i era de glumă,
Nici că 'n seamă îl băga.

— „Heî! băiete, puneți minte!
Michnea Raduluî a ȕis,
„Ia de vorbă, ia aminte
„Și mai rece, nu aprins!

„Pentru ce te bați, îmi spune ?
 „Vrei să ții pentru Michaiu ?
 „Michai nu-e mai mult pe lume,
 „El peri... s'a dus la Raiu !

„A căzut Michaiu, mă crede,
 „Și femeia-i s'a luat
 „Sclavă la Tătari!.. băiete,
 „Ce mai vrei ? . e-adevărat...

— „Cum? ce-ai țis ?.. mai spune-uădată ?“
 Radul fuse spăimântat ;
 Sufletu, inima-i d'uădată
 Cu tot sângele - a 'nghețat.

„Ce ai țis ? mai spune, spune ?
 „O ! Pré Mare Dumneșu !
 — „Veți acum ce faci, nebune ?..
 Michnea țise 'n tonul seș,

„Pe câmpia de la Turda
 „Zace-acuma corpu lui ;
 „Ce te bați ? de ce ? de surda ?
 „Michai numai e, țicu, nu !..

„Radule, acumă dară
 „Merg, te las, fii sănătosu !
 „Când veni-voiă Domn in Țeră
 „Să 'mă fii mie credinciosu.

Păși Michnea înainte
 Fără a se furbura,
 Ș' al seî chip și 'nbrăcăminte
 Tot ce-e Diavol arăta...

— „Fraților ! nu! nu se pôte
 „Ce-acest om acu ne-a spus !..
 Radul țise după tôte,
 Radu 'n sufletu-î pătruns.

»Dar d' o fi, făcemû cercare,
 „Ținemû contra pept orî cui :
 „Rësbunâmû fără cruțare
 „Ne-omenósă mórtea lui !..

Mus' acuma ! Musă 'mî cânta !
 Pe eroi ce-ai înspirat
 La uă causă pré sântă,
 Le dași focû, î ai într'armat;

Cuia stătu' eroul, spune,
 Când triumfu-î se curmă,
 Cum trădarea, 'nșelăciune
 De pe car îl răsturnă? —

Cel ilustru și mai mare,
 El, al Crucēi luplător,
 La Creștinî egidă tare,
 Celui drept apărător !..

Se văd tindele albinde.
În al Turdeii câmp, la rând ;
Escadronele coprinde
Întins spațiu alergând.

Multe arme uă pădure , —
Stindard — arbure Creștin ,
Sumă lance și căcure
Scînteiau sub ceru seninu.

Cele castre aședate
Și 'mpărțite cum era,
Cu lucrări fortificate
Și cu capii difera. —

Spune Dena pre bărbată,
Forțe-acestea cine sînt ?
S' aședuă ele să se bată ?
N'au un chip ș' același Sânt ?

De uă parte e Romanul
Vingetoru 'n Gorosleuă ,
Și de alta e Germanul :
Basta comandantul seuă. —

Ce focu tinda-i ? ce pasu o-arde ?..
Conferințe 'n ea se trecu, —
Căpitanii cu cocarde,
L'acusări ină sus se 'ntrecu ; —

Cât e nóptea de profundă,
 Gâte stele sînt pe cer,
 Din ochi fulgeră, ş' uă crudă
 Răsbunare cu toţi cerū. - -

Ei mi-ţi judecă, conspiră,—
 Şi 'n ascuus 'l aū condamnat,
 Se aprindū şi se roşiră
 Pên la ochi, pentru damnat. —

Preşedū, Basta opiniađă
 Pe Roman a aresta,
 Că nu póte să 'l mai védě
 Domu Ardealului cum sta.

Diseră c' uă voce una
 Ceî cu Basta la-un cuvînt,
 Să se 'nfrâne tot-d'auna
 Ál Român e drept şi sânt.

Acu lupta-e terminată,
 Ce-aū nevoe de Româul?..
 „La arest!.. 'l arest!..“ d' uădată
 Strigă Nemţil din plămâni.

Lui Michai d' acésta 'n minte
 Nu 'i trecea şi nici visa,
 După 'nvingere, ferbinte
 Cugetând la Dómna sa ;

Și captivă unde-uă scie
Cu copilu 'n Făgărași,
Se gătia curênd să vie,
Să o scape, cu ostași. —

Spre Cluziū, astfel óstea mare
Câmpul Turdei còprindea. —
La uă mică depărtare
Pe deal tinda-î se 'ntindea.

El, un Duce, falnic Domnul,
Al Ardealului suvėran,
Purta acuila și tonul
Unui Rege căpitan.

Din boiări din tot coprinsul,
Banul Manta și Farcași,
Ban Michalcia, de la dînsul
S'aū pornit spre Făgărași. —

Cu Clucerul convorbire
Despre Dómna sa avu,
De a merge cu grăbire,
Ca și fulgerul el vru ;

Aștepta și de la Basta
Călăreți Valoni bărdași, —
Ș'essersa un drept cu asta,
Ranforțând p' ai sei ostași.

De plecare-era momentul
 Și el singur se găsia. —
 Cer senin, e; suflă vîntul,
 Și nici străji nu îi păzia...

Dar a vîntului suflare
 Al seî suflet săgeta ;
 De amor, de 'mbărbătare,
 La trecut nici cugeta ;

Viitorul, stea polară,
 Pe cer ochiu-î o privi ;
 Universul ca uă scară
 Pentru mintea-î a sui...

Iată că-un vîrtegiu se 'ncurcă
 Din câmpie pîn' la nuorî :
 Către tînda lui se urcă
 Călăreți pe deal în sborū. —

— „Bine-ați venit, copii!“ dise
 Către Nemți ce î sosia ,
 Și 'naînte le eșise,
 Și ca Duce le vorbia.

Bori Iacob, căpitanul,
 Cu perū roșu și 'nsemnat ;
 Suflet negru, cât și planul
 Care Basta î l'a 'nsuflat ;

Jos descalică, și 'ndată
 Valonî tinda-î 'ncongiraŭ;
 Sa!utaŭ pe Domnuă-dată,
 Lung la care se uitaŭ. —

Plan satanicŭ, verșunare
 Acesti ómenî întrunescŭ;
 Ei cerŭ șânge, ca și feare, —
 Cum 'l ar prinde se gôndscŭ.†.

El invită după tóte
 Capul óstei d' a întra. —
 „Nu êntîi eŭ, nu se póte!..
 Borî a đis, Măria Ta!“

El spre tinda-î pasu 'ntòrce,
 Ca să între liniștit;
 Dar mèrșavul masca scóse:
 Domnu 'n spate-a fost lovit. — 2)

Cnm se luptă dar la mórte
 Un leŭ falnicŭ uriașŭ,
 Iute spada 'n loc o scóte
 Rêsturnând pe ucigașŭ. —

Dar pe el se aruncară
 Căini flămênđi — ál neamțu crud, —
 Și subt arma lor barbară
 Michai Domnul a căđut,

Unul lancea 'n el înfige,
 Și un altul 'l a 'mpușcat;
 Barbari începă să strige
 Triumf! — capu-î l' a tăiat. —

Și tărâmul, valea, dealul
 Resunară; și 'ncurând
 Țera, satele, Ardealul
 Până 'n Tisa-era plângând...

Acest turnă măreț-putere
 Neînvinseî fortereșii,
 Prin vinđare cade, pere,
 Cum cadă falnice cetății.

Iar Speranța ce apuse
 Subt un vâlă nemuritor,
 Ast eroū cu el o duse
 Să re'nvie 'n viitor...

Ș' al seū corp faimos uă-dată, —
 Al seū cap ingenios,
 Ca și marmora 'ngheșată,
 Sta trunchiat în sânge jos.

Și 'n a morșii zugrăvire
 Busa lui par' că vorbea:
 Vă las Români cu mărire!
 Te las scumpă Țera meal..

De și Sórtea 'l părăsise,
 Gloria l' acoperi ;
 Când trădarea îl lovide
 La cer ochiul seü privi.

Numai doliu, totul doliu
 Mórtea-eroulü lăsa ; —
 Se 'nvëli ca în lințoliu
 Crucea care-o defenza.

Ast-fel termină eroul
 Pentru Creștinü luptător. —
 Plângeți, Muse, campionul
 Cruci !.. plângeți-l cu dor !

Acordați a vóstre lire
 Eliconiene și 'l cântați !
 L' al seü meritü dați mărire,
 Pên la cer să 'l lăudați !!.

Cine va descrie starea
 Luï Bogdan, amic bătrên?
 Jélea, țipetê, 'ntristarea
 Pentru Domnul seü Român?

El venia cum vine vîntul
 Pé Michaï a anunța
 De barbaru tratamêntul
 Ce-a cercat soția sa ;

Cum ea fuse sclavă lăată
 De mișei adversari,
 Prin Movilă fuse dată
 În mâini barbari de Tătari.c.

O! ce tristă istorie
 A femeii ce avu
 Pe eroul de soție
 Domn Ardealului ce fu!

Ne-omenósă maltratare
 Pentr' uă biată turturea
 Care cântă, --- 'n depărtare
 Pentru soțul ei gema.

Cum se smulge-uă păsărică,
 Ce durere! ce amar!
 Ca să ia uă rîndunică
 Surp' altarul un barbar. ---

Însă ea d' uă gré ursită
 Numai lacrimi vărsa,
 Mergînd tristă, osîndită
 Ca să pîrdă viața sa.

Ciachi-e mort de bucurie
 Și cu Batori și Sécuiū;
 De la inimă Ieremie
 Și cu Michnea scotū un cuiū. ---

Ei luaseră femeia
 Și copilul lui Michai
 Și îi duseră 'n Crimeea
 Victimi, pradă la Gherai...

O! dar cine-ar vrea să credă
 Bogdan câte le-a vădut,
 Precum Basta profanădă
 Capul Bravului cădut?..

„Șongheri blestemați! resuflă
 Căpitanul cel debil ,
 „Fripti mâncarăți și pe mumă
 „Și pe soți , și pe copil!..

„Și ceresca răsplătire
 „Să v' ajungă într'ua di;
 „Focū să v' arde și peire ,
 „Să nu seiți a vă păzi!..

„Voi Români! voi din morminte! ..
 „Mergeți pên' la Dumneđeū /
 „Spuneți , arătați ferbinte
 „Jugul patrii vóstre greū!..

„Mergeți pên' la Sântul-Tată , —
 „Numai el vă va 'nvăța
 „Să scăpați de litfe-uă-vată
 „Țera vóstr' a curăța!..

O! dar cine póte spune
 Și când Radul a sosit,
 Cât voi ca să 'și răsbune
 Pentru cele ce-a găsit? —

Óstea 'ncinge, — Románescă,
 Câte trăsnete era,
 Pentru fapta dievoléscă,
 Contra Nemților sbera ;

Cu turbare de mânie
 Ș' un blestem al lor cuvânt,
 D' un rebel de agonie,
 Focú aprinși Români sânt. —

Ce folos! Michaiü , voință
 Între ei numai era,
 Și a patrii suferință
 Mult pe ei i 'mpovăra...

Cea din urmă machinare
 Viclean Basta n'a scăpat,
 El spunea în gura mare,
 Către cei ce 'l a 'ntrebat,

Că d' aceia el rēpuse
 Pe Românul cel faimosü ,
 Că cū Turci se făcuse
 Una — omü periculos. —

Çuteza fără ruşine
Omū acesta de-a minţi,
Către statele creştine
Voind crima a 'şi sânti.

De l' acéstă profanare
Cine óre a rămas ?
Un om numai témă n'are
De Némţă, — scie-a 'i da pe nas;

Acest omū era Crişanul! —
Pe Michaï mort rēdică ;
Capul i 'l ceru oşteanul,
Orī ce-insultă 'mpedică.

Dar Michalcia şi cu Manta
Sórtea Domnului avut,
Pêně una, pêně alta
În tortură s'aū perdut. —

Persecuţia, trădare,
Persecuţia crescēnd,
Prin tot locul sugrumare
Basta ş' ai sēi aducēnd.

Dară Radū atunci Clucerul,
Credinciosul lui Michaï, -
Nelăsând din mâna-ī ferul
Cu oştirea, peste plai,

Drept la Cozia se opresce : →
 La loc tare, sânt, plăcut ; —
 Jurământul împlinesce
 Luî Michai ce 'l a făcut.

O ! acum plâugeți cu toții
 Pe eroul cel cădut ,
 Dați-i , dați tēmēia morții
 Și cununî ce 'i s'a cădut !!

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-DECI ȘI DOÎ.

1) Gorosiĕu, lēngă comitatul Satu-Mare, spre partea de la Nord ^{Est} a Transilvanii ; acolo Michai repurtă strălucita victorie în contra unei cualiții de Unguri, Turci, Tatarî, Cazaci șcl.

2) 1601 August 18 Michai Bravul fu ucis prin trădare în câmpul Turdei, donē septămâni în urmă după strălucita victorie de la Goroslēu.

CONCLUȘIUNE.

'Ș aduceă aminte-orî cine
De trecutu-î, de virtuși :
— „Unde e că el nu vine ?..
Se 'ntrebaă prin țéră mulși;

„Ca-uă cetate întărită
„Și cu brațū armat de fer,
„De oștire ocolită
„Și cu fruntea pên' la cer,

„El, Michaï maï bate óre
„Turcí și Ungurî, Leși, Tătarî? .
„Patria 'î e mult datóre
„D' eroismu-î, — 1 fapte marî!

Se 'ntrebaă așa Româniî
De la baltă pêně 'n munți ,
Și opinca și stăpâniî
De moșie cei de frunți...

Când Creștinii alésă-uă ceată,
Spre Têrgovisce venia :
Un monachū și cu un tată
Cu familia ce avea. —

Cel monachū ducé-uă lăcriță
Îvelită cu argint ,
Subt uă rasă de credință ,
Se ruga încet viind.

Iar batrénul, om de lume,
Cel ce multe a vădut ,
Cugeta l' atâtea nume
Care-aū fost și aū cădut.

Și monachul cât rēdică
Ochi seî de la pămēnt ,
Din a Ângerilor clică
Se părea precum un Sânt.

Par' c' acesta nu făcuse
De cât bine 'n viața lui ,
Cu virtutea se născuse
Spre folosul orî și cui. —

Când era pe la chindie
Sórele apropiind ,
Pelegriniî staū ; o vie
Rugăciune întrunind ,

Ș' uă 'nfocată rugăciune
 După chipul crestinescū
 Luciaū ochii; — ei și spune
 Misiunea ce 'mplinescū. —

Ei relicue portū cu dînși,
 Resturī sacre d'un eroū;
 Ca Creștinī, cu focu 'ntrênși, —
 Ca Români ducū un Sânt noū...

Acești ómenī cine fură?
 Se intrébă cine-va;
 Bătrênū are uă figură
 Ce tot omū o respecta.

Între dînși ș' uă femeie
 Cu ochī vii, cu ochī de focū:
 Însoșia cortegiū uă Dee,
 Cu bărbați la un locū.

Dar cel june maī cu seamă
 Ce 'n adêncu-ī lăcrima?
 Sunt amici ca-uă bună mamă,
 Și simțirea 'ī anima. —

Da, Bogdan era și Radul
 Și Augusta fii sei;
 Întrebaū și pe monachul,
 S'aū vedut vre-uădată ei?

— „Spune sânte,-al nostru tată!
 Bogdan ast fel a 'nceput și
 „Ți mai aduci aminte-uă-dată
 „De cei timpî care-aũ trecut?..

„Noi vre-uă-dată împreună
 „Spune , fost-amũ unde-va?
 „Ne-am mai dat, ne-amũ strẽns de mână?
 — „A rãspuns monachul: da!

— „Dar imi spune prin cãințã
 „Scapã omul de pãcat,
 „Cãnd se 'ntorce la credințã?..
 — „Și de Çer, el e ertat! —

— „Spune încă, mai 'nainte
 „Ca și frați p' uă cale-am mers,
 „Cum mergũ morții în morminte?..
 — „Mórtea patimĩ, ure-a șters!..

Și ȃicẽnd aceste-ardicã
 Ochĩ ermitul cãtre el,
 Și ce-ar vrea Bogdan sã ȃicẽ
 Lungũ se uitã cãtre-acel:

— „Te cunosc! și cum se pôte?
 „Uă minune 'n adevěr!.,
 „Îmi aduc aminte tôte
 „Pẽn' la-uă-iotã, pẽn' la-ũn pěr...

— „Mă cunosc? a ȕis monachul
 „Pelegrinului Bogdan ,
 „Luī Michaī aici duc capul, --
 „Eu eram Vistiārul Dan !.

Aste vorbe de el ȕise
 Săgeta p' auȕitorī ;
 Cu ochī mari la el privise
 Ceī Creștinī de multe orī :

— „Dan Vistiārul ? ei strigară,
 „Cel ce Vodă l' a ertat ?..
 — „Rēsplătiū pēcatu-mī... dară
 „Pe Michaī nu l' am uitat...

-- „Dumneȕeū dar să te ție ,
 „Dan Vistiārul !!. aū rēspons.
 -- „Un Apostol de frăție,
 „Sunt monachū !. și mī e d' ȕajuns !

Ș' ast-fel ei mergend urmară
 Pēn' la locul destinat ;
 De durerea lor amară
 Și chiar petrite-aū mișcat ; —

Și plāngeaū cu ei boiārī,
 Tristă mama lui Michaī; --
 S'a vārsat d'a lungul Țerī
 Bocirī, lacrimī, blestemū, vaī !.

Nu trecuse mult și Basta
De maghiarî a fost bătut,
Ajutor el după asta
De la Românî a cerut...

Radul Șerban, Domn în Țeră
De Românî cu Inge-ales,
El strivi cumplita feară
La Ardeal pe când a mers. —

El pe Batorî bātu fôrte,
Din trecut el nu 'și uită...
Și Săcuiului dă môrte;
Nu scimŭ Ciachi de scăpă. —

Dómna lui Michaï, perdută
În Crimeea, s'a 'nturnat. —
Ea spunea cu jéle raultă
Câte, câte î s'a 'ntémplat...

F I N E

OBSERVAȚIUNE.

Cine-va voind a scie cine sunt aceste trei personaje din poema noastră, care încongiură pe Michai în toate fazele vieți sale, atât în timpi sei de mărire, cât și în căderea sa, ca nisce individe ce iaă parte la sörtea-ı, dacă aceste sũnt istorice sau numai închipuite? İndatã ce lectorul își va aduce aminte cã Dacia-Romanã, al cãria centru a fost Ardealul, purta numele de: *Augusta*; principi Moldovi se numirã *Bogdanı*, și de la care, (prin tractarea lui *Bogdan*, fiul lui Stefan, d' a încheia condițiunii cu Pörta), întrega țera fu astfel intitulatã; și principi din Țera-Romãniascã se numiaũ *Radu*, (care este sinonimu lui Bucur 1) ca și cel ce a fundat Bucurescii), își va imagina și va cunósce îndatã cine este acéstã trinitate care naturalmente, prin fondul naționalității sale, sub figura astor trei persóne, participã tot-d'auna la mărirea și nenorocirile marelui eroũ. — Ea constitue colosul patrii Romãnilor; — ea va fi tot-d'auna mult scumpã, pré iubitã și chiar adoratã de națiunea întregã; ea e putintã și energicã, bravã și vigurósã, ca și 'n acea epocã de mărire, când ea fuse reunitã într'un singurũ Stat, prin Marele Michail V-lea. numit Michai Vitézul...

1) Radu, nume slavon, va sã șicë în romãnesce Bucur.

ELEGIE

M A M A M U R I N D Ă.

Oh ! ora dînsa ! jună, iubită
Și de virtute cununî purta, —
Dorind nă viață mai fericită,
Care de dînsa se depărta.

Ființa-î tótă un Angel fuse ! —
Cu ce simțire ruga mereu
Icóna Sântă puind pe buse,
Fecióra Sântă, pe Dumneđeü ! —

A ei Speranță păré c'o chiamă
Pentru viață cum se ruga ;
Fragete ființe numind-o mamă,
Unde de lacrimi ochiî vărsa.

„Maică pré Sântă ! fiî protectóre
„La copilași ce 'i am cu dorü !
„Femeia đice, sînt muritóre,
Ș' un focü mă arde de sórtea lor !

Ah ! câte lacrimi ascunse ține
Perdere a mamei, să judecați,
De a vă spune e mult mai bine
Simțirea voastră să cercetați.

Cine din ómeni n' avut vră uădată
Mamă, soție, sor ce iubi ?
Cine nu plânse ființa-adorată
Când veni mórte de i o răpi ?

Pentru c' uă flóre cu altă flóre,
Formând bucheturı, profum cerescü,
Ș' împart amorul plăcut sub sóre,
Cât timpul rıde ș' ele trăescü.

Dar vıntul iernei e aspru tare,
El stinge viața în cursul seü ;
A flórei sórte și omul are,
Dar omul speră , — mama mereü. —

Tristă 'ntêmplare-a ȝilei trecute !
Pe când din suflet ea se ruga,
Precum a lampeı scınteı pierdute
Din urmă-ı viața se tot lupta.

De-odată însă, crudă durere !..
Priviiü la chipu-ı și 'n ochi plângênd,
Ruga-ı pe buse făcu tăcere,
Și chiar copii ne mai cerênd...

D' atunci ruga-î s'a stins pe buse. —
 Ochiî la ceruri 'i avea țintiți,
 Uă nouă viață ca cum văduse
 Și de-uă lumină fiind răpiți.

Atunci femeia cu 'n fraget nume,
 Cu chipul palid fără suris,
 »Vă las cu Domnul în asta lume!«
 Din urmă totul, atât a ȃis.

Scumpe ființe ce ea iubise
 Flori și căminul cę-o 'nsufleția, —
 Acę cunună care-o 'mpletise
 Pentru junețe n u 'i mai rġdea.

Acele cęnteci, acę iubire
 Care adesea o-a inspirat,
 Acę dorință de fericire,
 Un vġnt de iarnă totu a sburat.

Crinul cel falnicu cu flori plęcute
 Din rġdęcină il smulse-un vġnt ;
 Fragete rose pe a ei frunte
 Pġliră 'n dată puse 'n mormġnt.

Numai zefirul cu adiere ,
 Șoptġnd ġn erbă rġcoritor,
 Precum didese-a mamei plęcere,
 Peste mormġntu-ġ suflă ușor.

Acum uă cruce fiind plântată
Lângă mormintu cî cel tăcut,
De chinurî omul, ea ne arată,
Ca d' astă lume e desfăcut.

Ce gré cercare ! ş'amar, durere !
Tótü suferinţă, şi totü turment !
Viaţa e luptă, spasmurî, plăcere,
Un visü teribilü de un moment —

Plângeţi! dar plângeţi! pe cel din viaţă
Şi 'n suferinţe tērăgăind ;
Invocaţi imnul cel de speranţă ;
Mormintul pórta la Cer fiind !..

